

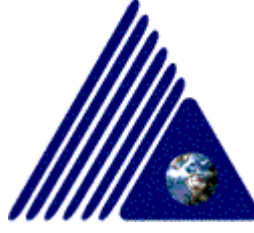
**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN SINIF-İÇİ
DAVRANIŞLARININ DEMOKRATİKLİK DÜZEYLERİ**

Ebru ÇAKMUR

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İSTANBUL – 2007

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN SINIF-İÇİ
DAVRANIŞLARININ DEMOKRATİKLİK DÜZEYLERİ**

Ebru ÇAKMUR

**Danışman
Prof. Dr. Semra ÜNAL**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İSTANBUL– 2007

.....ilköğretim Okullarında Galvan Öğretmenlerin Sınıf-İçi
.....Davranışlarının Demokratiklik Düzeyleri.....

.....Ebru GAKMUR.....

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı :.....Prof.:Dr.:Semra ÜNAL

.....

Üye :.....Prof.:Dr.:Sefer ADA

.....

Üye :.....Yardı. Doç.:Dr.:Ahmet FIRIN

.....

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 27./12./2007

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SİMGELER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	xiv
ABSTRACT	xv
ÖZET	xvi
I.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
I.1.PROBLEM DURUMU	1
I.2. PROBLEM CÜMLESİ	2
I.2.1. Alt Problemler	2
I.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
I.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
I.5. SINIRLILIKLAR	5
I.6. SAYILTILAR	5
II.BÖLÜM	6
II.1. DEMOKRASİ VE EĞİTİM	6
II.1.1. Demokrasi Kavramı	9
II.1.2. Demokrasinin Dayandığı Temel İlkeler	10
II.1.3. Demokratik Değerler.....	11
II.1.4. Demokratik Eğitim.....	14
II.1.5. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi	24
II.1.6. Demokratik Okul	27
II.1.7. Demokratik Sınıf.....	29
II.2. ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI	34
II.2.1. Öğretmen Davranışlarının Sınıflandırılması	35
II.2.2. Nitelikli Öğretmen Davranışları.....	38
II.2.3. Nitelikli Öğretmen Özellikleri	46

II.3. DEMOKRATİK ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI	57
II.3.1. Sınıfta Özgürlük	65
II.3.2. Sınıfta Eşitlik	66
II.3.3. Sınıfta Adalet	68
II. 3.4. Sınıfta Hoşgörü, İşbirliği ve Dayanışma	69
II.3.5. Sınıfla ilgili Karar Süreçlerine Öğrenci Katılımı	71
III.BÖLÜM	70
III.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	73
III.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ	73
III.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	73
III.4. VERİLERİN TOPLANMASI	73
III.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	74
IV.BÖLÜM	75
IV.1. BULGULAR VE YORUM	75
IV.1.1. Öğretmen Denekleri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	75
IV.1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine ve Bazı Bağımsız Sorulara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	75
IV.1.1.2. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	78
IV.1.1.3. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	79
IV.1.1.4. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul türü Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	82
IV.1.1.5. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	90
IV.1.1.6. Öğretmenlerin Branş Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	95
IV.1.1.7. Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi eğitim Alma Durumları Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar	101
IV.1.1.8. Öğretmenlerin Sınıf-İçerisi Demokratik Öğretmen Davranışlarına İlişkin Sorulara Verdikleri Cevapların Dağılımı	112
IV.1.2. Sınıf-İçerisi Demokratik Öğretmen Davranışları İle Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgu ve Yorumlar	115

V.BÖLÜM	120
V.1. SONUÇ VE ÖNERİLER	120
V.1.1.SONUÇLAR	120
V.1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar	120
V.1.1.2. Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Sonuçlar	121
V.1.2.ÖNERİLER	124
V.1.2.1. Öğretmenlere Sınıf-İçi Demokratik Öğretmen Davranışları İle İlgili Bazı Öneriler	124
V.1.2.2. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimiyle İlgili Bazı Öneriler	125
V.1.2.3. Okulun Demokratik Yapısı İle İlgili Bazı Öneriler	125
EKLER	127
KAYNAKLAR	139
ÖZGEÇMİŞ	142

SİMGELER LİSTESİ

N	Frekans
Sd	Serbestlik Derecesi
Ss	Standart Sapma
X	Aritmetik Ortalama
%	Yüzde

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ü.	Ankara Üniversitesi
İÖÖ	İlköğretim Okulu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
pp.	Sayfa Sayısı
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı
SPSS	Statistical For Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Talim Terbiye Kurulu
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Diğerleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo-A	Demokratik Değerler ve Örnek Davranışlar Tablosu..... 12-13
Tablo-B	Sınıf İçi Disiplin Uygulamaları ve Demokratik Sınıf Modeli Otorite Uygulamaları Tablosu..... 33
Tablo-C	Demokratik Öğretmen Davranışları ve Yaklaşımları Tablosu..... 63
Tablo- 1	Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu..... 75
Tablo- 2	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu..... 76
Tablo- 3	Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu..... 76
Tablo- 4	Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu... 77
Tablo- 5	Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu..... 77
Tablo- 6	Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet-içi Eğitim Alma Durumları Değişkenine Göre Dağılımı Tablosu..... 78
Tablo- 7	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetiştirebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Cinsiyetler Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu..... 78
Tablo- 8	Öğretmenlerin “Öğrenciler Her Konuda Yardım İstediklerinde Onlara Yardım Ederim” ile İlgili Davranışlarını İlişkin Cinsiyetler Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t -Testi Sonuçları Tablosu..... 79
Tablo- 9	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetiştirebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu..... 79
Tablo- 10	Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu..... 80
Tablo- 11	Öğretmenlerin “Sınıftaki Öğrencilere Söz Verirken Her Öğrenciye Eşit Şekilde Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu..... 81
Tablo- 12	Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu..... 81

Tablo- 13	Öğretmenlerin “Öğrencilerle Ayrım Yapmadan Yeterince İlgilenirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	82
Tablo- 14	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	82
Tablo- 15	Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	83
Tablo- 16	Öğretmenlerin “Sınıftaki Öğrencilere Söz Verirken Her Öğrenciye Eşit Şekilde Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	83
Tablo- 17	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Durumlarını Dikkate Almadan Hepsine Eşit Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	84
Tablo- 18	Öğretmenlerin “Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	84
Tablo- 19	Öğretmenlerin “Değerlendirmelerde Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	85
Tablo- 20	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	85
Tablo- 21	Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Gereken Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	86
Tablo- 22	Öğretmenlerin “Sınıf İçi ve Dışı Etkinliklerde Öğrencilerin Sosyal ve Kültürel Özelliklerine Uygun Olarak Çeşitliliğe Yer Veririm ” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	86
Tablo- 23	Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	87

Tablo- 24	Öğretmenlerin “Sınıf Ortamını Demokratik Eğitimi Destekleyici Nitelikte Düzenlerim ” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	87
Tablo- 25	Öğretmenlerin “Sınavların Türleri ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	88
Tablo- 26	Öğretmenlerin “Sınıf İçi Etkinliklerin Seçilmesinde Öğrencilerin Görüşlerine Başvururum” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	88
Tablo- 27	Öğretmenlerin “Güncel Olayları Sınıf İçi Etkinliklerle Birleştirip Tartışarak Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	89
Tablo- 28	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	90
Tablo- 29	Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	91
Tablo- 30	Öğretmenlerin “Değerlendirmelerde Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	92
Tablo- 31	Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	93
Tablo- 32	Öğretmenlerin “Öğrencilere Vatandaşlık Sorumluluklarını Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	94
Tablo- 33	Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	95

Tablo- 34	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Durumlarını Dikkate Almadan Hepsine Eşit Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	96
Tablo- 35	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	97
Tablo- 36	Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Geren Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	98
Tablo- 37	Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	99
Tablo- 38	Öğretmenlerin “Sınavların Türlerinin ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	100
Tablo- 39	Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	101
Tablo- 40	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Başarı Düzeylerinin Etkisi Altında Kalmadan Hepsine Adil Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu	101
Tablo- 41	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Fikirlerini Görüşlerini Açıklamalarına Fırsat Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	102
Tablo- 42	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Benimle İlgili Her Türlü Eleştirisine Açığımıdır.” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	103
Tablo- 43	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendi İstedikleri Sosyal Kulüplerde Çalışmalarını Sağlarım ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	103

Tablo- 44	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sınıf Gösterileri, Tiyatro ve Diğer Grup Etkinliklerine İstekleri Doğrultusunda Katılmalarını Sağlarım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	104
Tablo- 45	Öğretmenlerin “Sınıf-İçi Etkinliklerde Öğrencilerin Çoğunluğu Tarafından Kabul Edilen Kararları Uygularım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	104
Tablo- 46	Öğretmenlerin “Sınıfta Arkadaşlarının Hak ve Özgürlüklerine Saygı Gösteren Öğrencileri Diğerlerine Örnek Gösteririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	105
Tablo- 47	Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	106
Tablo- 48	Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Gereken Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	106
Tablo- 49	Öğretmenlerin “Sınıf İçi ve Dışı Etkinliklerde Öğrencilerin Sosyal ve Kültürel Özelliklerine Uygun Olarak Çeşitliliğe Yer Veririm ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	107
Tablo- 50	Öğretmenlerin “Ödüllandirmede Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	107
Tablo- 51	Öğretmenlerin “Öğrencilere Sorumluluk Duygusu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	108
Tablo- 52	Öğretmenlerin “Sınıf Ortamını Demokratik Eğitimi Destekleyici Nitelikte Düzenlerim ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	108
Tablo- 53	Öğretmenlerin “Birlikte ve İşbirlikli Öğrenmelerine İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	109

Tablo- 54	Öğretmenlerin “Sınavların Türleri ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	110
Tablo- 55	Öğretmenlerin “Sınıf İçi Etkinliklerin Seçilmesinde Öğrencilerin Görüşlerine Başvururum” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	110
Tablo- 56	Öğretmenlerin “Güncel Olayları Sınıf İçi Etkinliklerle Birleştirip Tartışarak Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	111
Tablo- 57	Öğretmenlerin “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarına” İlişkin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Tablosu.....	112- 113- 114
Tablo- 58	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Cinsiyetleri Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	115
Tablo- 59	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Kademesi Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	116
Tablo- 60	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu.....	116
Tablo- 61	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	117
Tablo- 62	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Branşları Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları Tablosu.....	118
Tablo- 63	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları Tablosu	119

ÖNSÖZ

Bir ülkeyi geliştirmenin, çağdaş milletler seviyesine çıkarmanın şüphesiz ki tek yolu eğitimidir. Toplumunu geliştirmek istiyorsak işe bireylerden, bireyleri eğitmekten başlamak zorundayız. Modern toplumlarda demokrasi, insan hakları, özgürlükler hızla yükselen değerler arasındadır. Demokrasiyi özümsemiş, demokratik değerleri benimsemiş, kişi hak ve hürriyetlerine saygılı, özgürlüklerin bilincinde bir toplum olmanın yolu bireyleri bu özelliklerle donatmaktan geçiyor. Bireyleri demokratikleştirdiğimiz zaman toplumu demokratikleştiririz. Bu durumda işe eğitim sistemimizi tekrar gözden geçirerek, demokratik değerleri yükleyerek başlayabiliriz. Ancak bunu ezbere dayalı bir demokrasi eğitimiyle gerçekleştirmek mümkün değildir. Bunun için en büyük ve en önemli görev öğretmelere düşmektedir. Öğretmenler demokrasi eğitimini ezbere dayalı yöntemlerle anlatarak değil, öğrencilere yaşatarak öğretmekle görevlidir. Demokratik bir okul ve sınıf ortamında, demokratik davranışlar sergileyen bir öğretmen öğrencinin en önemli modelidir. Öğrenci model aldığı öğretmeninin demokratik davranışlarını benimseyecek, demokrasiyi içselleştirecek, demokratikleşecektir. Böylece bireyle başlayan demokratikleşme, toplumu demokratikleştirecektir.

Bu düşünceler; sınıf içinde öğretmenlerin davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemek amacı ile “İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Sınıf-İçi Davranışlarının Demokratiklik Düzeyleri” adlı tez konusunu seçmemde etkili olmuştur.

Araştırmanın gerçekleşmesinde pek çok kişinin emeği geçmiştir özellikle Yüksek Lisans Programım süresince hiçbir zaman ilgisini esirgemeyen, fikirlerinden her zaman yararlandığım tez danışmanın Prof.Dr. Semra ÜNAL’ a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Benim bu günlere gelmemdeki katkılarından dolayı ve yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendiren, yönlendiren canım babama, sürekli moralimi yüksek tutan canım anneme, benim canım kardeşlerim Başar ve Esra’ya ve yüksek lisansla ilgili her türlü sıkıntıda beni anlayışla dinleyen canım Oğuz’a ve adını sayamadığım birçok kişiye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ebru ÇAKMUR
Ekim 2007 / İstanbul

THE DEMOCRATIC LEVELS OF IN-CLASS BEHAVIOURS OF TEACHERS WHO STUDY IN PRIMARY SCHOOLS

ABSTRACT

In this search, It is tried to find out democratic levels of teachers in-class behaviours under the title of “Democratic Levels of In- class Behaviours of Teachars Who Study In Primary Schools”. The first part is about the introduction, the purpose of the search, the importance of the search , the unlimitless and the sayıtlar. The second part is about the democracy and the education, the teacher’s behaviours and the democratic teacher’s behaviours. The third part is about the style of the search, the model of the search, the universe and the illustration and the analyzing of the data. The fourth part is about the data and the interpretations. The fifth part is about the conclusion and the suggestion.

After dealing with the searches which have been done before and the thoughts of experts; this search has been done with the aim of finding out democtatic levels of in-class behaviours of teachers who works in the primary schools. The public survey which is prepared for how the democratic levels of in-class behaviours of teachers who study in primary schools show the difference was carried out to the teachers.

The data which has been gotlen with the public survey was carried out to the teachers who study in the primary schools is analyzed by using frequency (N), percentage (%), arithmetic avarage (X), standard deviation (Ss), freedom degree (Sd), test and variance analysis. It is tested with the level ($p < 0,05$) if there is an important difference among the groups.

In this search with the result of public survey which was carried out to the teachers who study in primary schools. It can be seen that there isn’t an important difference among the democratic levels of in-class behaviours according to proffessional seniority and branch changeability, the type of school, the school grade and the sexuality of the teachers. According to the search, the teachers who have gotten in-service training about democratic education are in higher level than the teachers who haven’t gotten in-service training about it.

Key Words: primary school, teacher’s in class behaviours, democratic teacher’s in-class behaviours.

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN SINIF-İÇİ DAVRANIŞLARININ DEMOKRATİKLİK DÜZEYLERİ

ÖZET

Bu araştırmada “İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Sınıf-İçi Davranışlarının Demokratiklik Düzeyleri” başlığı altında öğretmenlerin sınıf-İçi davranışlarının demokratiklik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma: birinci bölüm giriş, problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, sayıtlılar; ikinci bölüm demokrasi ve eğitim, öğretmen davranışları, demokratik öğretmen davranışları; üçüncü bölüm, araştırma yöntemi, araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi; dördüncü bölüm bulgular ve yorum; beşinci bölüm sonuç ve öneriler olmak üzere toplam beş bölüm altında toplanmıştır.

Yapılan araştırmalar ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulduktan sonra ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-İçi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemek amacı ile öğretmenlere uygulanmak üzere, üç bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerinin sınıf-İçi davranışlarının demokratiklik düzeylerinin nasıl bir farklılaşma gösterdiğini belirlemek için hazırlanan anket öğretmenlere uygulanmıştır.

İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlere uygulanan anket vasıtasıyla elde edilen veriler amaçlara uygun olarak frekans (N), yüzde (%), aritmetik ortalama (X), standart sapma (Ss), serbestlik derecesi (Sd), t testi ve varyans analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı $p < 0,05$ düzeyinde test edilmiştir.

Araştırmada, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlere uygulanan anket sonucunda, öğretmenlerin cinsiyet, çalıştıkları okul kademesi, çalıştıkları okul türü, mesleki kıdem ve branş durumları değişkenlerine göre sınıf-İçi davranışlarının demokratiklik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yine araştırmaya göre demokratik eğitim konusunda hizmet İçi eğitim alan öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet İçi eğitim almayan öğretmenlere göre sınıf- İçi davranışlarının demokratiklik düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: ilköğretim okulu, sınıf-İçi öğretmen davranışları, sınıf-İçi demokratik öğretmen davranışları

I. BÖLÜM GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, sayıtlılar sunulmuştur.

I.1. PROBLEM DURUMU

Çağımızda uygarca yaşamın temeli demokrasidir. Çağdaş yaşama önem veren her toplum demokrasiyi içselleştirmelidir. Toplumların demokrasiyi içselleştirmesi de ancak demokrasiyi özümsemiş bireyler yetiştirmekle mümkündür. Yönetim şeklimizin demokrasi olduğu düşünülürse demokrasiyi özümsemiş bireylerin yetiştirilmesi bu anlamda da önem kazanacaktır.

Çocuklarımız, gelecek adına elimizde tuttuğumuz en kıymetli emanetlerimizdir. Çocuklarımızda demokrasi kültürünün ve bilincinin oluşması, seçme-seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması, kendi sorunlarını kendi bakış açılarıyla ele aldıkları, katılım ve hoşgörü anlayışının aşılandığı, tolerans-hoşgörü, çoğulculuk, farklı din ve inançlara saygı ve tartışma adabı il birey ve bireyin önemini de içeren ilkelerin yerleştiği bir demokrasi bilincinin ve kültürünün oluşması büyük önem arz etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi, 2004).

Demokrasiyi özümsemiş, demokratik davranışlar gösteren bireylerin yetiştirilmesi ancak ve ancak eğitimle ve okulda gerçekleşir. Bu durumda okullara önemli bir görev düşmektedir. Okullar bireylere demokrasinin hakim olduğu bir yaşamın sürdürülmesi için gerekli tutum ve davranışları öğretmekle görevlidir.

Toplumun ihtiyacı olan nitelikli insan gücü okullarda yetişir. Bu bakımdan okullarda uygulanan ders programları nitelikli insan yetiştirmeye uygun mahiyette olmalıdır. Okullarımızda çağdaş eğitim anlayışına uygun tartışma, uzlaşma, hoşgörülü davranma, delil bulma, lider olma, sorumluluk alma vb. demokratik davranışlar kazandırılmalı, bunun yanında millî ve ahlâkî unsurlar unutulmamalıdır (Dutar, 2006)

Eğitimde model olarak öğrenmenin, yaparak ve yaşayarak öğrenmenin ne kadar önemli olduğu ve kalıcı bir öğrenme sağladığı herkes tarafından bilinmektedir. Okullarda öğrencilerin

kendileri için seçtikleri en önemli model hepimiz tarafından bilinmektedir ki öğretmenlerdir. Öğretmenlerin okuldaki demokratik tutum ve davranışları öğrencilere model olacak öğrencilerinde demokratik tutum ve davranışlar sergileyerek demokrasiyi içselleştirmelerini sağlayacaktır. Yapılan bu çalışmayla ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf-içi demokratik davranışlarının düzeyleri belirlenerek, öğrencilerin öğretmenlerini model alması yoluyla demokratik tutum ve davranışları kazanmasına katkıda bulunma amaçlanmıştır.

I.2. PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerinin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri nasıldır?

I.2.1. Alt Problemler

1. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin çalıştıkları okul türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin branşları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri ile öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

İlkokul, çocuca, karşılanması gereken beden, ruh ve toplumla ilgili birtakım ihtiyaçları, geliştirecek çeşitli istidat ve kabiliyetleri bulunan değerli bir varlık olduğunu kavratmayı; onu, kişilik ve ahlaki karakter sahibi iyi bir yurttaş olarak yetiştirmeyi amaç bilir. (T.C. Milli Eğitim Mevzuatı, 2006). Bu amaç doğrultusunda öğrenci yetiştirmek ancak belli niteliklere sahip öğretmenlerle gerçekleştirilir.

Eğitim kurumunun, öğretme öğrenme ilişkisinde oluşturduğu ile eğitim mesleği öğretmenliktir. Öğretmenler öğrencilerine istenilen davranışları öğretmede ve öğrenilen davranışları pekiştirmede eğitimin ilk sorumlusu olmuşlardır. (Başaran, 1994, s.76). Öğretmen öğrenmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir. Öğrenme öğrencinin kendisi tarafından elde edilen bir sonuçtur ve öğrenme yaşantıları sonucunda meydana gelir. Öğretmenin görevi çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanarak öğrenme yaşantıları düzenlemek ve istedik davranışların öğrenci tarafından kazanılıp kazanılmadığı değerlendirmektir (Erden, Fidan, 1994, s.76; akt: Demirtaş, 1999, s.1).

Öğretim hizmeti niteliğinin yükselmesinde, gerek öğretme ortamının bir parçası, gerekse kaynak olarak öğretmenin önemli rolü bulunmaktadır. Geçerli öğrenmeyi kılavuzlama görevini üstlenen öğretme faaliyetlerini, öğrencilerde belli geçerli yaşantıları oluşturacak nitelikte düzenlemesi beklenmektedir. Öğretmen davranışı, öğrencilerin geçerli öğrenmelerine katkısı ölçüsünde önem kazanmıştır. (Ertürk, 1972, s.83-85) Son yıllarda yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre öğrenme ürünlerindeki değişkenliği öğretmenin fiziksel niteliklerinden çok sınıftaki öğretme-öğrenme ortamının niteliği açıklayabilmektedir (Bloom, 1979, s.108-109). Öğretim hizmetinin niteliğini ise büyük ölçüde öğretmen davranışları belirlemektedir (Senemoğlu, 2004, s.3)

Model alma, "birlikte yaşanan ortamlarda belirli kişilerin çeşitli özelliklerinin, davranışlarının diğerlerince örnek alınması" olarak tanımlanabilir. Öğretmenler "öğrencilere model olma" rolünü üstlenmiş durumdadırlar. Öğrenciler, öğretmenlerinin giyim şekillerini, konuşmalarını, demokratik ya da katı tutumlarını, sorun çözme yöntemlerini, değerlerini, kendilerine örnek alma eğilimindedirler (Coşkun, 1999).

Bu çalışmada amaç, İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemek ve buna göre sonuçlar çıkarmak şeklinde olmuştur.

I.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştiren en önemli unsur öğretmendir. Eğitim sisteminin başarısı temelde sistemi işleyip uygulanacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Bundan dolayı “Bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir” denilebilir (Büyükkaragöz ve Üre, 1994, s.29-30). Bu yönüyle, hem görevi hem de hizmet öncesi eğitim bakımından öğretmen demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temelini oluşturan anlayış tutum ve idealleri geliştirmede olumlu hizmetler yapmaya duruma en uygun olan kişidir. Öğretmenlerin böyle bir hizmette bulunabilmesi için şüphesiz demokrasinin temel değerlerinden haberdar olması, bu değerlerin kendi hayatıyla ilgili olduğu kadar öğrencilerin hayatları üzerinde de ne derece etkileri olduğunu bilmesi gerekmektedir(Genç, 2006, s.44)

Öğretmenlerin, öğrencilerinin birer modeli olduklarını unutmamalarının eğitim amaçlarının gerçekleşmesi ve demokratik değerlerin kazanılmasında önemli bir yeri vardır. Çünkü öğrencilerdeki değişim sadece onlara söylenenler üzerinden değil, uygulamalar ve somutlaşan davranışlar üzerinden gerçekleşir. O nedenle öğretmenin söyledikleri ve davranışları arasında uyumun bulunması gerekir. Bu uyum, öğrencide öğretmene karşı belirgin bir güvenin oluşmasında ve başarısının artmasında da etkili olur (Coşkun, 1999)

Bu araştırma ile sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen davranışlarının öğrenci ve başarısı üzerinde ne kadar etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemeye yöneliktir.

I.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. 2005-2006 ve 2006-2007 öğretim yılında MEB' na bağlı İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan devlet ve özel okullarında görev yapan öğretmenler ile,
2. Öğretmenlerin uygulanan anketteki sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

I.6. SAYILTILAR

1. Örneklem, evreni temsil edecek özelliktedir.
2. Araştırma yapılan okullar tesadüfi yöntemle belirlenmiştir.
3. Araştırmada kullanılan anket bir çok literatür taraması ve uzman kişilerin görüşleri alınarak hazırlanmıştır.
4. Araştırma sonucunda anketin güvenilirliği istatistiksel yönden de saptanmıştır.
5. Araştırmaya katılan öğretmenler, anket sorularını kendi istekleriyle cevaplandırmışlardır.

II. BÖLÜM

Bu bölümde, sırasıyla demokrasi ve eğitim, demokrasi kavramı, demokrasinin dayandığı temel ilkeler, demokratik değerler, demokratik eğitim, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi, demokratik okul, demokratik sınıf, öğretmen davranışları, nitelikli öğretmen davranışları, nitelikli öğretmen özellikleri, demokratik öğretmen davranışları, sınıfta özgürlük, sınıfta eşitlik, sınıfta adalet, sınıfta hoşgörü, işbirliği ve dayanışma, sınıfla ilgili karar sürecine öğrenci katılımına ilişkin kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

II.1. DEMOKRASİ VE EĞİTİM

Bir ulusun varlığı, yarınından emin ve her bakımdan müreffeh olması, o ulusu meydana getiren insanlara bağlıdır. Ulusal kalkınma, ulusça güçlü olmanın gerektirdiği görevleri yerine getirmek üzere eğitilmiş kişilerin çabası ile başarılır. Ulusal kalkınmaya açılan kapının anahtarı eğitimidir (Yağcı, 1998, s.15).

Önümüzdeki yıllarda gerçek anlamda demokrasi de önemli bir değer olacaktır. Eğitimin doğasında ve okulun yapısında yapılacak değişiklikler demokrasi sorununu temel almak zorunda kalacaktır. Eğitim anlayışı amaçlardan, içeriğe ve yöntemlere kadar demokrasinin içselleşmesi için yeniden ele alınmak zorundadır (Erdoğan, 2002, s.59).

Gerçekte modern bir toplumda eğitim yakından demokrasi anlayışıyla bağlantılıdır. Eğitim kurumları bütün öğrencilerin demokratik süreçlere yeterli bir şekilde katılabilmeleri için gerekli nitelikleri sağlamalıdır. Nasıl ki gelişmiş bir ekonomiyle nitelikli ve eğitilmiş bir işgücü arasında doğrudan bir ilişki varsa, demokratik bir yaşamın inşa edilmesi ve sürdürülebilmesiyle o toplumdaki bireylerin gerekli demokratik nitelik ve anlayışa sahip olmaları arasında da bir paralellik vardır (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004).

Demokrasiyi öğretmek kolay bir iş değildir. Bir toplumda demokrasinin yaşatılması amaçlanıyorsa, toplumu oluşturan bireylere küçük yaşlardan başlayarak, yaşamın her alanında yaptığı seçimlerde akılcı tercihler yapma, hukuk kurallarının yaşamdaki önemini kavrama, toplumu geliştirmek için ortaklaşa çalışma, siyasi muhaliflere tolerans gösterme, kitle iletişim araçları tarafından verilen bilgileri sorgulama, sosyal ve politik yaşamda etkin katılımcı olma

yetileri kazandırılmalıdır. Etkili yurttaşlık eğitimi programları, insan değeri ve insan onuru temeli üzerinde yapılandırılmışsa, bu programların uygulanmasında etkin öğrenci katılımı sağlayan öğretim yöntem ve stratejileri kullanılıyorsa ve öğrencinin bağımsız hareket etmesine, sorumluluk almasına olanak sağlayan okul ortamlarında uygulanabiliyorsa amaçladığı demokratik davranışları gerçekleştirebilir. Otoriter okul ve sınıf ortamları demokrat yurttaşlar yetiştiremez. Demokrasi eğitimi bireyin bulunduğu bütün ortamlarda desteklenmelidir. Öğrenci, okulda öğrendiği değerleri, evde ya da çevrede uygulayabilmelidir. Demokrasi eğitimi, bir süre verilip daha sonra göz ardı edilen bir ders gibi görülmemelidir. Yöneticiler ve öğretmenler kendilerini bir model olarak görmeli, öğrencilere demokratik davranışları sergileyerek onlara örnek olmalı, söyledikleri ile yaptıklarının tutarlı olmasına özen göstermelidir (Gözütok,2004).

Demokrasi, insanlığı bir değer olarak yücelten, insan kişiliğinin özgürce gelişmesine katkı sağlayan bir yönetim biçimi olması nedeniyle; hoşgörülü ve diyaloga açık; farklı din, inanç ve düşünce ile insan hak ve özgürlüklerine karşı saygılı; bilgi ve düşünce üretimine uygun bir sosyo-kültürel iklim yaratmanın en etkili aracıdır. Bu nedenle bütün gelişmiş ülkelerde bir sosyal/siyasal paradigma haline gelen demokrasi, doğal olarak, inşa edici bir alan olarak kurumsal eğitim ile de karşılıklı etkileşim içine girmiştir. Böylece demokrasi önce eğitimin konuları arasında, giderek de onun amaçları ve yöntemleri arasında yer almaya başlamıştır (Özpolat, 2004).

Ülkemiz demokrasiyle yönetilen bir ülkedir. Eğitimin en önemli işlevlerinden biri, demokrasiye inanan, demokratik tutum ve davranışlar gösteren, kısaca demokrasiyi bir yaşayış biçimi olarak benimseyen bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemimizde bu tür hedefler esas alınarak eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir (Yağcı, 1998, s.18).

Demokrasi eğitiminin etkin bir şekilde amacına ulaşması demokrasiyle özdeşleştirilen ilke ve değerlerin bireyler tarafından ne kadar iyi öğrenildiğine ve benimsendiğine bağlıdır. Bu ilke ve kavramların yeterince benimsenmemesi ve özümsememesi durumunda bireyler, demokratik bir toplumda yaşamının ne anlama geldiğini ve böyle bir toplumun gelişmesi ve ayakta kalması için gerekli kişisel davranışları, sorumlulukları ve kurumsal düzenlemeleri yeterince anlayamayacaklardır. Dolayısıyla, bireyler demokrasiyi sağlayan ilkeleri, tutumları, değerleri öğrenmek, yaşamak ve üzerlerine düşen sorumluluğa sahip çıkmak zorundadırlar. Demokratik yaşamın beraberinde getirdiği özgürlük, eşitlik gibi ilkeler herkes tarafından

istenmesine karşın, demokrasi ve demokrasi kültürünün nasıl işlev gördüğüne dair bilgiler, tutumlar, değerler öğretilmeli ve öğrenilmelidir (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004).

Son yıllarda Türkiye’de de ilköğretimin ilk sınıflarından başlayarak lise son sınıfa kadar devam eden demokrasi ve insan hakları eğitimine yönelik program geliştirme, öğretim materyali hazırlama ve öğretmen eğitimi çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalardan biri, Umut Vakfı’nın “Yurttaş Olmak İçin...” Projesi, bir diğeri de Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi ile İngiliz Büyükelçiliği Kültür Müsteşarlığı işbirliğinde geliştirilen “Ben İnsanım” İlköğretim İçin İnsan Hakları Eğitimi Dizisi’dir (Canelli, 2006).

Demokrasi, bir yönetim biçimi olmanın yanında, Ertürk’ün de belirttiği gibi, “bir dünya görüşü ve yaşama biçimidir”(Bursalıoğlu,1987, s.242). Bireysel ve kümesel düzeyde demokrasinin benimsenmemesi, davranışa dönüştürülmemesi, her halde bir kamu yönetimi biçimi olarak demokrasinin işlemlerini güçleştirecektir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, demokrasi eğitimine ilişkin bir dersin; bir yönetim biçimi olarak sistemi tanımanın, sistemin vatandaşlara yüklediği hak ve görevleri göstermenin yanında, insan ilişkileri üzerinde de durması; çatışmaların uzlaşma ya da birleştirme yoluyla çözümlenmesi yönünde beceri ve tutum kazandırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir (Ertürk, s.114). Bu gereklilik örgün eğitim sistemi içinde “demokrasi eğitiminin” insan ilişkileri üzerine kurulu bağımsız bir ders olmasıyla karşılanabilir. Ders öğretmenin ve öğrencilerin günlük yaşamdan getirecekleri egemen olma, uzlaşma ve birleştirme davranışlarının çözümlenmesi yapılarak işlenebilir (Miser, 1991).

Türkiye’de ve diğer ülkelerdeki eğitim programlarında, insan hakları ve demokrasi konularına yer verilmesine karşın, gereklerinin sık sık ihlal edildiği görülmektedir. Bu durum, verilen insan hakları ve demokrasi eğitiminin yetersiz ve etkisiz olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim programlarında önemli ölçüde yer verilmesine karşın bu yetersizlik ve etkisizliğin, önemli ölçüde öğretim yöntemlerinin yetersizliği ve etkisizliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bilindiği üzere okullarımızda genellikle, öğrencilere düşünme, ifade etme, tartışma, katılma vb. demokratik davranışları serileme imkanı tanımayan, öğretmen merkezli “anlatma” yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntem, insan hakları ve demokrasi ile ilgili temel bilgilerin edinilmesinde etkili olabilir; ancak tutum ve davranış kazandırmada etkili olması oldukça güçtür (Yeşil, 2004, s.38).

II.1.1. Demokrasi Kavramı

Sözcük tanımında demokrasi “üstün iktidarın halkta bulunduğu veya halk tarafından doğrudan ya da özgür bir seçim sistemi içinde seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kullanıldığı halk tarafından yönetimidir”. Abraham Lincoln’ın deyişiyle, demokrasi “halkın, halk tarafından ve halk için” yönetimidir (TDV 1992: 9; akt: İrban, 2004, s.2).

Demokrasi halkın söz sahibi olduğu yani siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu ve bu gücü sağlamak için hürriyet, adalet, eşitlik, danışma, hoşgörü, fikir alış verişi, denetim vb. ilkelerin söz sahibi olduğu fonksiyonel sistemdir (Büyükkaragöz, 1995, s.98; akt: Özdayı, 1998, s225).

Demokrasi her şeyden önce özgürlükler rejimidir. Bu onun bir “yönetim biçimi” olmasından önce gelir. Çünkü devletin de, her türlü yönetim biçimlerinin de nihaî amacı insanın mutluluğudur. Bunun ilk şartı ise özgürlüklerdir. Her türlü görüş, düşünce, yaşam tarzı demokraside hayat sahası bulur. Diğer insanların özgürlüklerine ve kamusal menfaatlere açıkça zarar vermeyen, şiddet içermeyen her türden farklı düşünce hoş görülür. Demokrasi; ne kadar farklı ve ne kadar aykırı gelse de karşısındakini kabullenmektir, farklı olanın varlığını ve meşruiyetini içine sindirmektir. Her şeyden önce tahammül edebilmektir. “Senin fikirlerine katılmıyorum. Ancak fikirlerini ifade edebilmen için her şeyi yaparım.” Diyebilmektir. Karşımızdaki kişinin özgürlüklerinin, benim özgürlüğümün garantisi olduğu rejimdir (Özkan, 2006).

Demokrasi en genel anlamda insanların eşit olduğu ve politik kararların çoğunluk yönetimi tarafından alındığı ancak her zaman içinde azınlığın haklarını da koruyan bir yönetim sistemidir. En saf şekliyle demokrasi vatandaşların karar verme süreçlerine doğrudan katılımlarına olanak sağlamaktır. Bu süreç "Doğrudan Demokrasi" olarak adlandırılabilir (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004).

Demokrasi bütün hayatımızı kapsayan bir düşünce biçimidir, bir yaşam felsefesidir. Demokrasi kazanılması gereken bir kültür sorunudur. Bu kültürün edinilmesi ailede başlar. Demokratik aile, demokratik toplum, demokratik okul, demokratik devlet vardır. Aksi de

olabileceği gibi. Demokratik yaşam biçimi devletten önce kişisel ilişkilerde kendini gösterir. Kendimizi bir kontrol edelim. Etrafımızda bulunan insanlara karşı ne kadar hoşgörülüyüz. Karşımızdakilerin düşüncelerine, giyim kuşamlarına, yaşam tarzlarına; farklı ve bize göre aykırı gelen hayata bakışlarına tahammül edip saygı mı gösteriyoruz, yoksa tahakküm edip değiştirmeye, kendimize benzetmeye mi çalışıyoruz. Nalıncı keseri gibi özgürlükleri hep kendimize mi yontuyoruz (Özkan,2006).

II.1.2. Demokrasinin Dayandığı Temel İlkeler

Demokrasiyi halkın kendi kendini yönetmesi şeklinde tanımlanmıştır. Demokrasi özünde özgürlük, eşitlik, adalet gibi kavramları barındırır da demokrasinin güç aldığı ve dayandığı bazı ilkeler bulunmaktadır.

Demokrasinin dayandığı ilkeler şunlardır (Topuz, 1990, s.37-44; TDV, 1992, s.13; akt: İrban, 2004, s.4)

1. İnsan haklarına saygı,
2. Halk Egemenliği,
3. Çoğunluğun yönetimi,
4. Azınlık hakları,
5. Hoşgörü, işbirliği ve uzlaşma değerlerinin benimsenmesi,
6. Toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğulculuk,
7. Sosyal devlet,
8. Özgürlük anlayışı,
9. Gösteri özgürlüğü,
10. Örgütlenme özgürlüğü,

11. Baskıya uğramama hakkı,
12. Parlemonunun halkı temsil edebilmesi,
13. Hükümetin anayasayla sınırlandırılması,
14. Yasa önünde eşitlik,
15. Özgür ve adil seçimler,
16. Eğitim hakkı,
17. İletişim hakkı.

II.1.3. Demokratik Değerler

Demokratik değerler ile ilgili Kıncal ve Işık (2003, s.56-57) yaptıkları bir araştırmada demokratik değerlerin literatürde yer olma sıklığını; eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, adalet, dürüstlük, iyiyi arayış, işbirliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, mükemmellik, ve etkililik olarak sıralamışlardır (Genç, 2006, s.44).

Yaptıkları araştırmada ise Kıncal ve Işık (2003, s.54) demokratik değerler ve bu değerlere ait örnek davranışları Tablo-A' da belirtmişlerdir (İrban, 2004, s.12):

Tablo-A: Demokratik Değerler ve Örnek Davranışlar

<p>ADALET</p> <p>1. Adaletin gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Adil davranır.</p> <p>3. Çalışma arkadaşlarının adil davranmasını sağlar.</p> <p>4. Adalet ilkesine aykırı davranışları kolayca sezer.</p>	<p>EŞİTLİK</p> <p>1. Eşitliğe inanır.</p> <p>2. Çalışanlara eşit davranır.</p> <p>3.Farklı tepkiler için objektif kriterlere sahiptir.</p> <p>4. Görevlerde dengeyi gözetir.</p>	<p>ÖZGÜRLÜK</p> <p>1. Hak ve özgürlüklerin bilincindedir.</p> <p>2. Özgürlüğün sınırlarını bilir.</p> <p>3.Çalışma arkadaşlarının özgürlüklerini kullanabilmesi için gerekli önlemleri alır.</p> <p>4. Özgürlükleri kısıtlayıcı eylemi yoktur.</p>
<p>YAŞAMA SAYGI</p> <p>1. Yaşamın kutsallığını bilir.</p> <p>2.Yaşam sevinciyle doludur.</p> <p>3. Tüm eylem ve davranışları, öğrencilerin yaşama hazırlanmasına yöneliktir.</p> <p>4.Başkalarının yaşam alanını sınırlayıcı eylemi söz konusu değildir.</p> <p>5. Başkalarının özel yaşamına ilişkin bilgileri ifşa etmez.</p>	<p>İŞBİRLİĞİ</p> <p>1. İşbirliğine inanır.</p> <p>2.Katılımcı yaklaşıma sahiptir.</p> <p>3.Çalışanlar arasında ekip ruhuna sahip olmayı sağlar.</p> <p>4.Yanıandaki bireyleri onurlandırıcı davranışlar sergiler.</p>	<p>ÖZGÜVEN</p> <p>1. Özgüvenin gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Kendisine karşı özgüveni vardır.</p> <p>3. Öz disipline sahiptir.</p> <p>4. Özgüveni arttırıcı önlemler alır.</p> <p>5. Eleştirilere açıktır.</p> <p>6. Öz eleştiri yapar.</p>

<p>DÜRÜSTLÜK</p> <p>1.Dürüstlüğün gerekliliğine inanır.</p> <p>2.Kararlarının arkasında durur.</p> <p>3.Olayları abartmaz.</p> <p>4.Bardağın dolu kısmını görür.</p> <p>5.Tutarsız davranış sergilemez.</p> <p>6. Tercihlerinde dürüstlük ön plandadır.</p>	<p>HOŞGÖRÜ</p> <p>1.Hoşgörünün gerekliliğine inanır.</p> <p>2.İletişimde toleranslıdır.</p> <p>3.Uzlaşmadan yanadır.</p> <p>4.Aşırılıktan kaçınır.</p> <p>5.Cömerttir.</p> <p>6.Sabırlıdır.</p> <p>7.Bireyleri sorgularken kendisini onların yerine koyar.</p>	<p>DUYARLILIK</p> <p>1.Toplumsal değerlere duyarlıdır.</p> <p>2.Evrensel değerlere duyarlıdır.</p> <p>3.Kültürel değerleri korur.</p> <p>4.Çevreye duyarlıdır.</p>
<p>İYİYİ ARAYIŞ</p> <p>1.Daha iyisinin olabileceğine inanır.</p> <p>2.Var olanla yetinmez.</p> <p>3.Gelişime açıktır.</p> <p>4.Daha iyisinin arayışı içindedir.</p>	<p>SORUMLULUK</p> <p>1.Sorumluluğun gerekliliğine inanır.</p> <p>2.Sorumluluklarının bilincindedir.</p> <p>3.Yetki ve sorumluluğu dengeli dağıtır.</p>	<p>FARKLILIKLARA SAYGI</p> <p>GÜVENLİK</p> <p>BARIŞ</p> <p>GELİŞİM</p> <p>MÜKEMMELLİK</p> <p>ETKİLİLİK</p>

Demokratik değerler bugün yeniden şahlanmaktadır. Fakat, 18'inci yūzyıl sonundaki Fransız Devriminden 20nci yūzyılın ortalarında tek-parti rejimlerinin yükselişlerine dek uzanan insanlık tarihinin uzun dōnemi boyunca gözlemlendiğinde, demokrasiler sayıca az ve kısa ömürlü olmuştur. Bu olgu, ne bir kötümserlik ne de umutsuzluk nedenidir; tersine, bu bir meydan okuma işlevi görmektedir. Özgürlük insan doğasına uygun olabilir, demokrasinin pratiği ise öğrenilmek zorundadır (Yağcı, 1998, s.16).

II.1.4. Demokratik Eğitim

Demokratik eğitim, amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan; öğretim çalışmalarında,öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde, öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoş görüye, kişiliğe değer ve önem veren; bizzat demokrasi ilke ve kurallarının, insan haklarının yaşatılarak öğretildiği eğitim olup özgürlüğe zaman içinde gelişme yetisi kazandıran eğitimidir. Hedefi, bağımsız, dünyaya bakışında sorgulayıcı ve çözümleyici olan ve yine de demokrasinin kuralları ile uygulamaları derinlemesine bilen yurttaşlar yetiştirmektir (TDV; 1992, s.42; akt: İrban, 2004, s.6)

Eğitim araştırmacıları, öğretmenler ve demokratik okul temsilcileri için bugünün toplumsal mücadelesi zor bir soru ortaya atmaktadır. Eğitimcilerin ve politikacıların hakkında konuştuğu, bütün çocukları yüksek standartlar ölçüsünde eğitmek ne demektir? “Her çocuk öğrenebilir” aslında ne demektir? Yüksek performans sağlayan ve çeşitli öğrencilere hitaben eğitim şekli nedir? Bu konuda okul düzenlemeleri nasıl olmalıdır? Hem karmaşık kültür ve işbirliği olanaklarına hem de gruplara ve şahıslara uyması gereken yol nasıl bulunabilir? Bütün bu sorular demokratik eğitimin çağdaş yeniden yapılanış için temel sorulardır. Ve bu sorulara cevap aranmalıdır (Hammond, 1996, s.14; akt: Yağcı, 1998, s.18).

Toplumun ihtiyacı olan nitelikli insan gücü okullarda yetişir. Bu bakımdan okullarda uygulanan ders programları nitelikli insan yetiştirmeye uygun mahiyette olmalıdır. Okullarımızda çağdaş eğitim anlayışına uygun tartışma, uzlaşma, hoşgörölü davranma, delil bulma, lider olma, sorumluluk alma vb. demokratik davranışlar kazandırılmalı, bunun yanında millî ve ahlâkî unsurlar unutulmamalıdır. Okul, öğretmen ve öğrenci olmadığında herhangi bir

yapıdan farksızdır. Okulu okul yapan üzerindeki levha değil; bünyesinde yürütülen eğitim öğretim faaliyetleridir. Bu faaliyetleri organize eden öğretmendir. Faaliyetlerden etkilenen ise öğrencilerdir. İdeal eğitim anlayışında öğretmenlere çok önemli vazifeler düşmektedir. İyi öğretmen pedagojik formasyonu tam olan öğretmendir. Öğretmen, mesleğini çok iyi bilen biri olmalıdır. Öğretmenlik, basit bir iş olarak ele alınan demode bir meslek değil; ilmî çalışmalar yapılan bir alan olmalıdır. Öğretmen, öğrenciyi bilginin doruklarında dolaştırırken, yaşantısı ve davranışlarıyla sürekli örnek bir kişilik sergilemelidir. Eğitimci çığ otları sindirip, yavrusuna berrak süt yapan koyun gibi; hazmedilmemiş ham bilgiyi telkin ve talim etmeli, boş beyinleri işlenmiş bilgilerle doldurmalıdır. Günümüz eğitim sistemi içinde ideal eğitim anlayışından söz edilemez. Ancak, sistemli ve ilkeli bir çalışmayla eğitim sistemi içindeki aksaklıkların giderilmesi zor değildir. Bu yönde yapılacak çalışmalar, eğitimi demokratikleştirici çabalar olmalıdır. Çünkü demokratik eğitim anlayışı, demokratik yaşamın içselleştirilmesini sağlar. Böylelikle eğitim, her insanın ihtiyacına, özellikle de toplumun ihtiyacına cevap verebilecek konuma gelir (Dutar, 2006).

Etkili bir insan hakları ve demokrasi eğitimi, her öğrencinin öğrenme hızına uyan, öğrencinin kişisel güdüsünden hareket eden, öğrenciye seçme imkanı veren ve bu konuda ona yardımcı olunan, olabildiğince gözlem ve deney yapma, yaşama, düşündürme, ortak araştırma ve inceleme yapma imkanı sağlayan yöntemlerle gerçekleşir (Büyükkaragöz, 1989, s.225). Kuçuradi'ye (1989, s.225) göre üniversite öncesi tüm öğretim basamaklarındaki insan hakları öğretiminde başlıca yöntem, "Sokratik Yöntem" olmalıdır. Böylelikle öğretmen ve öğrencilere, kendi haklarının ne olduğuna, hangi haklarını niçin ve nasıl kullanacaklarına ilişkin yönlendirme ve alıştırmalar yaptırılabilir (Yeşil, 2004, s.39).

Yapılan bir araştırmaya göre eğitimin demokratik olması için bazı öneriler sunulmuştur ve bu önerilerin dikkate alınmasının faydalı olacağı bildirilmiştir. Öneriler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Özdayı, 1998, s.232-233)

1. Yöneticilere daha fazla hareket serbestisi, yani karar verme ve uygulama imkanlarında serbestlik verilmelidir.
2. Eğitim Sistemi merkezîyetçilikten kurtarılmalıdır.

3. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen hedeflere uygun olarak eğitim politikaları uygulanmalı ve uygulamalardan taviz verilmemelidir.
4. Demokratik eğitim için yönetici ve öğretmenler somut davranışlarla öğrencilere örnek olmalı ve sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmelidirler.
5. Eğitim örgütleri demokrasiyi yaşayarak öğretecek uygun ortamlar olarak ele alınıp yapılandırılmalıdır.

Demokrasi eğitiminde ön plana çıkarılması gereken önemli noktalardan biri, demokrasinin modern yaşamda sadece politik bir kavram olmadığına vurgulanmasıdır. Demokrasi her şeyden önce bireylerin yaşamlarını etkileyen sosyal bir süreç ya da Durkheim'in deyişiyle "sosyal olgu" olarak ele alınmalı ve bu bağlamda bir yaşam biçimi ve modern yaşamın bir gerekliliği olarak demokratik ilke, tutum ve değerler öğretilmeye çalışılmalıdır (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004).

Demokrasi eğitiminde eğitim kuramcılarının göre, yetişkinler çocukların şu noktaları öğrenmelerini sağlayabilirler (<http://www.bebek.gov.tr/modules>) :

- Kendi kendini yönetebilmek.
- Anlamlı karar vermede kendi yeteneklerine inanarak kendine güvenmek.
- Başkalarına güvenmeyi öğrenmek
- Öğrenme için katılım sağlamak ve öğrenmede sabırlı olmak, kendi kararları ile ilgili sorumluluk alabilmek.
- Liderlik yapmak ve başkalarının liderliğinde çalışmayı da başarabilmek.
- İletişim becerileri kurabilmek.
- Düşünme becerileri ile esaslı sorgulama yöntemleri geliştirebilmek.
- Fikirlerinin önemsendiğini öğrenerek kendi kararlarının farkına varmak.

- Yeteneklerini ve bağımsızlıklarını geliştirmek
- Farklılığın ödüllendirilebileceğini anlamak
- Bir grup üyeliğinin anlamını ve sosyal gruptaki sadakati öğrenmek.
- Kendine ve diğerlerine saygı duymayı öğrenmek.
- Kendi özel ilgi ve becerilerini ve diğerlerinin ilgi ve becerilerini keşfetmek.

Çağlar (1977, s.26-30), demokratik eğitimle ilgili ilkeleri şu şekilde belirlemiştir (İrban, 2004, s.7):

1. Demokratik eğitimde bireyden, öğrenciden ya da katılımcıdan başlanır.
2. Demokratik eğitimde ayrıcalık yoktur, herkes eşit haklara sahiptir.
3. Demokratik eğitimde her bireyin kişiliğine saygı gösterilir.
4. Demokratik eğitimde yasa ve kurallara uyulur; ancak bunlardan değiştirilmesi istenen olursa, öğrenenlerin bunlarla ilgili görüşlerini özgürce açıklamalarına olanak sağlanır.
5. Demokrasinin temelindeki ahlaki değerler demokratik eğitimle öğrencilere verilir ve bu değerler okulda yaşatılır.
6. Demokratik eğitim, bireyin yeteneklerini, sahip olduğu kapasite oranında geliştirmeye yöneliktir.
7. Demokraside karar veren, toplumun bireyleri ya da onların seçtiği kişiler olduğu gibi, demokratik eğitimde de öğretmenlerin rehberliğinde öğrencilerin kendi kararlarını vermeleri sağlanır.

Bugün milletçe şikayetçi olduğumuz ve toplumda yaygınlaşan "köşe dönücülük", "iş bitiricilik", "hakkını kaba kuvvetle elde etme", "vergi kaçırma" gibi davranışlar, en az iki kuşaktır eğitimimizin demokratik işlevini yitirdiğini gösterir. Çok partili siyasî hayata

geçişimizden bu yana, bu sistemin gerektirdiği nicelik ve nitelikte insanın yetiştirilemediği, dolayısıyla da Türkiye'nin demokratikleşmesi yolunda ciddi ve doğru adımlar atılmadığı ortadadır. Bu sebeptendir ki ülke sık sık siyasi ve sosyal bunalımlara sürüklenmektedir (köprü) Yapılan bir araştırmaya göre eğitim sistemimizin esaslarını belirleyen ve demokratik olmadığını iddia ettiğimiz davranışlar şunlardır (Canelli, 2006):

1. Hali hazır sistemimizde otoriteye itaat doğrudur. (Meselâ ders kitaplarının yazdığı doğrudur, öğretmenin söylediği doğrudur gibi.)
2. Başarı, öğretmenin söyledikleri ile kitapların yazdıklarını tekrar edip ezberlemektir.
3. Eğitim hakkı sistemin isteklerini yerine getirenlerindir. Diğerlerinin hakkı yoktur.
4. Amaç, programları öğrenip yeterli not alarak sınıf geçmektir. Bunun için gerekirse doğru olmayan yollar bile kullanılabilir.
5. Öğrencilerin ilgileri, kabiliyetleri ve kişilikleri değil, programda yer alan dersler önemlidir.
6. Öğrenciler dersler için vardır.

Almanya'da demokrasi eğitimi alanında önemli bir kişi olan Profesör Wolfgang Hilligen, bu eğitimin başarılı olabilmesi için dört ilke önermektedir. Bu ilkeler şöyle özetlenebilir (Shafer, 1987, s.200; akt: Yeşil, 2004,s.37)

1. Sınıfta açık toplum yapısı oluşturma.
2. Öğrencilere grup çalışmalarının yaptırılması.
3. Öğrencilere araştırma ve çözümleyici yaklaşımı kullandırtma.Sorunların çözümü için bireysel çalışmaların yaptırılması.
4. Öğrencilerin kendi ilgi ve sorunlarını başlangıç noktası olarak almalarının sağlanması.

Demokrasinin yaşayarak öğrenilmesi, demokratik ilke ve davranış biçimlerinin kişinin günlük yaşamına girmesi, bunların normal davranışlar olarak benimsenip uygulanması gerekir. Bunun için genç kuşakları bağımsız, yaratıcı, hoşgörülü, eleştirici düşünce sahibi, öğrenmeye ve değişmeye açık ve istekli, laik kişiler olarak yetiştirmek, onlara öğrenimleri süresince çeşitli seçenekler sunmak büyük önem taşır. O halde demokrasi için eğitim uygulamalarında (Güçlüoğlu, 1989, s.12-13; akt: Erdem, 2006):

1. Bireysel farklılıklara
2. Kişinin yetenek ve istekleri doğrultusunda gelişmesine, meslek seçimine
3. Kişinin toplumun diğer üyeleriyle ortak kültür ve demokratik yaşama alışkanlığı kazanmasına
4. Onun kendi toplumu ve diğer toplumlarla geçerli, güvenilir bilgiler edinmesine, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlamasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre eğitim sistemimizde ve okullarımızda demokratik eğitimin işler duruma getirilmesinde belli öneriler sunulmuştur. Bu öneriler aşağıda sıralanmıştır (İrban, 2004, s.13-14-15):

1. Eğitim sistemi ve okulun yönetimi, demokratik ilkeler doğrultusunda işlemelidir. Kararlar alınırken, bu kararları uygulayacak ve kararlardan etkilenecek kişiler kararların alınma sürecine katılmalıdır. Örneğin, ilk ve ortaöğretim okullarında okul kurulu oluşturulmalı; kurul, okul yöneticisi, öğretmenlerin kendi aralarından seçecekleri temsilci, öğrencilerin kendi aralarından seçecekleri temsilci, velilerin kendi aralarından seçecekleri temsilciden oluşmalı, eğitim sendikası temsilcisi de kurulda yer almalıdır. Milli Eğitim Bakanlığınca Müfredat Laboratuvar Okullarında (MLO) bu tür bir örgütlenme başlatılmaya çalışılmaktadır. Okul düzeyindeki bu örgütlenme ilçe, il ve ülke düzeyinde benzer bir bileşimle oluşturulmalı tabandan tavana demokratik bir örgütlenme sağlanmalıdır (Karakütük, 2002, s.35).
2. Öğretmen ve öğretim üyeleri, derslerin ve faaliyetlerin içerik ve yöntemlerinin seçiminde öğrenci katılımını arttırmalıdır (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31).

3. Eğitim ve okul yöneticilerine, politik sistemlerin istemlerine göre değil, eğitim yönetimi alanında uzmanlık ve yeterliliğe göre görev verilmeli, okul yöneticilerinde eğitim yönetimi alanında eğitim görmüş olanlar arasından atanmalı ya da bu özellikleri taşıyanlar arasından öğretmenlerce seçilmelidir (Karakütük, 2002,s.35).
4. Öğretmenler, sınıfta oturma düzeni konusunu öğrencilerin isteğine bırakmalıdırlar (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31).
5. Eğitim sisteminde görev yapan ya da eğitim denetmenlerinin, eğitim yönetimi ve denetimi alanında eğitim almaları zorunlu olmalıdır. Denetmenler, sistemin demokratik ve laik ilkeler ile Atatürk İlke ve Devrimleri'ne uygun işlemesi konusunda yoğun çaba göstermelidirler (Karakütük, 2002, s.35).
6. Öğretmen ve öğretim üyeleri, sınavların türü ve zamanın belirlenmesinde öğrenci görüşlerini almalıdırlar (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31). Öğretmen hiçbir zaman sınıfta kural koymamalıdır. Çünkü öğrenciler, öğretilen ve başkalarınca konulan kurallara içtenlikle uymazlar. Korkudan yapar gibi görünürler. Bunun yerine sınıfça tartışarak, nedenini bularak kydukları kurallara sahip çıkarlar, savunurlar ve uymayanları uyarırlar (Sönmez, 2003, s.72).
7. Öğretmen adaylarının yetiştirilme sürecinde genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi alanlarında yeterli kılınmaları kadar, Atatürk İlke ve Devrimlerini özümsemelerine uygun ortam yaratılmalıdır. Mesleği öğretmenlik olmayanların atanmamaları sağlanmalıdır (Karakütük, 2002, s.35).
8. Öğretmenler, öğrencilerin sınıf kurallarına aykırı davranmasında hemen ceza verme yerine, bu tür davranışları öğrencilerin görüşlerine sunma yoluyla, tartışılmasına zemin hazırlamalıdırlar (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31). Konulan kurallara ve yaptırımlara öğretmen de uymalıdır. Aksi takdirde, öğrencilerin öğretmene olan güveni zedelenir (Sönmez, 2003, s.72).
9. Okullarda öğrencilerin demokrasiyi yaşamaları sağlanmalıdır. Bunun için sınıf başkanları seçimlerinde ya da okul öğrenci temsilcisi seçiminde genel seçimlerde olduğu gibi, demokratik bir süreçle seçilmelidir (Karakütük, 2002, s.35).

10. Öğretmenler ve öğretim üyeleri, sınıf içinde herhangi bir olaydan dolayı azınlıkta kalan öğrencilerin görüşlerini daha fazla dikkate almalı ve tartışılmasına olanak sağlamalıdır (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31).
11. Velilerin katılmadığı bir eğitim sürecinin başarıya ulaşması beklenmemelidir. Okullarda okul aile işbirliği desteklenmeli ve geliştirilmelidir (Karakütük, 2002, s.36).
12. Okullarda eğitici kollar, okul yönetimi içinde birer alt yönetsel, eğitsel, toplumsal ve bir bakıma da demokratik yapı olarak kurulup çalışmalarını sürdürürler. Demokratik davranışı içselleştirme aracı olarak kullanılabilir kol faaliyetlerine daha fazla zaman ayrılmalı ve faaliyetler desteklenmelidir (Özpolat, 2001).
13. Öğretmenler, sınıf ortamının düzenlenmesi ile ilgili olarak, öğrencilerin görüşlerini ve beğenilerini dikkate alarak düzenleme yoluna gitmelidirler (Aydoğan ve Kukul, 2003, s. 31).
14. Ders içeriklerinin ve kitaplarının bilimsel ilkelere göre hazırlanması, demokratik ve laikliğe aykırı içeriğin ayıklanması bu çerçevede önemlidir. Öğrencilerin seçebileceği ders sayıları artırılması da demokratiklik açısından son derece gereklidir (Karakütük, 2002, s.36).
15. Öğretmenler ve öğretim üyeleri, herhangi bir olay, durum ve alınacak karar konusunda öğrencilerin görüşlerini alırken, kapalı oy kullanma yoluna gitmeye ağırlık vermelidirler (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.31).
16. Demokratik eğitim, eğitim sisteminde görev yapan her kesin laikliğin temel ilkelerine uygun davranış göstermeleriyle olanaklıdır. (Karakütük, 2002, s.36).
17. Sınıfça konulan kurallardan ve yaptırımlardan ödün verilmemelidir. Herkese bu kurallar ve yaptırımlar uygulanmalıdır. Yani bu kurallar ve yaptırımlar bazen uygulanır, bazen uygulanmazsa, kuralların ve yaptırımların hiçbir işlevi kalmaz, istedik davranışlar öğrencilere kazandırılmaz (Sönmez, 2003, s.72).
18. Okulda bilimsel etkinlikler, paneller, seminerler, açık oturumlar, forumlar düzenlenmeli, bilgi yarışmaları ve münazaralar yapılmalıdır.

19. Eğitimin demokratikleşmesi için başta okulların demokratik bir yapıya kavuşturulmaları gerekir. Okulda ve okuldakilerle ilişki içerisindeki tüm bireyler, yani yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, diğer çalışanlar ev hatta aileler arasında demokrasinin öngördüğü ilişkiler ağının olması gerekir (Kepenekçi, 2003, s.53).

20. Okulda ve sınıfta, yönetici ve öğretmenlerce öğrencilerin geldiği yer, köken, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, dil ve benzeri özelliklerine bakılmadan okulun tüm öğrencilerine eşit biçimde davranılmalı, ayırım yapılmamalıdır.

Yapılan bir başka araştırmaya göre eğitimimizi demokratik olmayan mevcut sistemden kurtarabilmek için bazı teklifler aşağıda sıralanmıştır (Canelli, 2006) :

- Eğitim sadece sistemin isteklerini yerine getirenlerin değil, herkesin hakkı olmalıdır. Hiç kimse hiçbir sebeple eğitim hakkından yoksun bırakılmamalıdır. Eğitim kurumları dil, din, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, zihin, beden ve muhit özürülü farkı gözetilmeden herkese açık olmalıdır. Devlet ister kendi kurumlarında ister özel kurumlarda bunu sağlamalıdır.
- Herkese eşit muamele etmek demek insandaki farkları dikkate alarak muamele etmek demektir. Eşitlik öğrenme farklarını ve ilgileri dikkate almayı gerektirir. Her zeka, fizikî güç ve çevrenin insanına ha-yatını kazanmasını sağlayacak programlar hazırlanmalıdır.
- Eğitimde merkez öğrenci olmalıdır, öğretmen ve program değil. Kitapların yazdığını ve öğretmenin söylediğini ezberleyip geçerli not almak, geçen asırların geleneksel eğitim sistemlerinde doğru kabul edilirdi. Bu uygulamada öğrencinin, yaratılıştan getirdiği öğrenme kabiliyeti ve gücü, istidatları, özellikleri ve ona verilecek eğitimin niteliği dikkate alınmaz.
- Not, öğrencinin ailesine öğrenimle ilgili bilgi veren bir araç olmalı; bir amaç olmamalıdır. Okul, öğrenciye göre düzenlenmelidir. Çocuk okula "teslim edilmemeli" isteyerek, severek ve koşarak gittiği bir mekân olmalıdır.
- Okul öğrenci için özel bir çevre olmalı ve o burada sunulan hizmetlerden dilediğince yararlanma imkânına sahip olmalıdır. Okul, öğrencilerin çok ve değişik tecrübeleri,

mutluluk içinde, yaşayarak geliştirdiği bir mekân olmalıdır. Çocuk okulun tatil olmasından çok açık olmasını arzu etmelidir.

- İnsan biyolojik varlığı dışında, duygusunun, inancın ürünüdür. Bu nitelikleri dikkate alan, onun dünyaya doğru bakmasını, doğru algılamasını öğreten eğitim doğru ve öğrenci merkezli bir eğitimidir.
- Herkesin yaratılışı, potansiyeli oranında başarılı olabileceği kabul edilmeli, her öğrencinin her programda başarılı olması beklenmemelidir.
- Her öğrenci kendisi için uygun bulduğu programları, velisinin de rehberliği ile seçmeye yetkili olmalıdır. Öğrenciler dersler için değil, dersler öğrenciler için olmalıdır.
- Eğitimde tehdit, korku ve yaptırımlar yerine sevgi ve saygı hâkim olmalıdır. İnsan haklarının en önde gelenlerinden olan, insan haysiyetine yakışan bir seviyede yaşamak keyfiyeti eğitim sürecinde de geçerli olmalıdır.
- Eğitim tür ve kademeleri arasında yatay ve dikey geçiş imkânı bulunmalıdır.

Demokrasi eğitiminin kalıcı, etkin, ezbercilikten uzak olabilmesi için doğru öğretim yöntemlerinin seçilmesi de oldukça önemlidir. İnsan hakları ve demokrasinin kavramsal ve içeriksel özelliklerinden yola çıkıldığında, öğretim yöntemlerini belirlemeye yönelik şunlar söylenebilir (Yeşil, 2004, s.40)

- İnsan hakları ve demokrasi, bir kültür ve düşünce yapısı sorunu olması nedeniyle, yine bu kültürün yaşadığı bir ortamda öğrenilebilir.
- İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde, bilgi boyutu önemli olmakla birlikte, tutum ve davranış boyutu daha önceliklidir. Çünkü bilmenin, yaşantıya aktarılamadığı sürece çok fazla anlamı yoktur. Bundan dolayı, öğretim yöntemlerini belirlerken, tutum ve beceri kazandırmaya uygun yöntemlerin seçilmesine dikkat edilmelidir.
- “Bu eğitim türünde izlenilmesi gereken en iyi yöntem şudur” denilemez. Ancak bu yöntemlerin; etkinlik merkezli, öğrenciyi edilgenlikten kurtarıp etkin kılan yöntemler olması gerektiği söylenebilir.

- Öğretim planlaması yapılırken, hedef dayanaklı yaklaşım yerine süreç temelli planlama anlayışından yararlanılmalıdır. Buna bağlı olarak öğrencilerin; öğretmenlerin planlarının, en ince ayrıntısına kadar belirlenmiş “müfredat” programının ders kitaplarının kölesi olmaktan kurtarılıp; onları düşünmeye, yargılamaya, üretmeye, eyleme ve etkinliğe iten yöntemlerden oluşan bir öğretim süreci seçilmelidir.
- Tüm bu özellikler göz önüne alındığında, insan hakları ve demokrasi eğitimine daha uygun olan yöntemlerin; başta yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemi olmak üzere, drama ve rol yapma, örnek olma, tartışma, sosyal etkinlikler düzenleme, gezi-gözlem yapma, araştırma, ağırlıklı kurumsal incelemelerde bulunma, grup çalışmaları yaptırma, problem çözme yöntemleri olduğu söylenebilir.

II.1.5. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

Milli eğitim bakanlığı okullarda öğrencilerin demokratik davranışlar kazanması ve demokrasiyi benimseyebilmesi için “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi” yayınlamıştır. Demokrasi ve Okul Meclisleri uygulamasında aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur (Milli Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi, 2004):

1. İnsan hak ve hürriyetlerinin vazgeçilmezliğini ve devredilemezliğini, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü temel kabul etme,
2. Bireysel, toplumsal, insanî değerlere önem verme,
3. Başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı duyma, insanlara eşit ve adil davranma,
4. Bireysel farklılıkları ve ortak hukuk kurallarının gerekliliğini kabul etme,
5. Toplumsal gelişmelere duyarlı olma, barış içerisinde çözümler üretme,
6. Kendi kültürünü bilme, benimseme; farklı kültürleri tanıma ve onlara hoşgörü ile yaklaşma,
7. Eşitlik ilkesine önem verme ve uygulama,

8. Demokratik ilkeleri benimseme ve içerisinde bulunduğu ortamlarda uygulama,
9. Kişisel sorumluluğun önemine inanma, kişinin sürekli gelişimini ana ilke olarak kabul etme.
10. Her türlü ön yargı ve ayrımcılıktan uzak bir anlayış geliştirme.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nde, Anayasa, Kalkınma Planları, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Hükümetin çağdaş bir eğitim için yürüttüğü çalışmalar dayanak olarak alınacaktır. Proje Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Proje sonunda, öğrencilerimizde, demokrasi, seçme-seçilme ve oy kullanma kültürünün yerleşmesi, kendi sorunlarını kendi bakış açılarıyla ele almaları katılım ve hoşgörü anlayışını da içerecek şekilde işlevsel şekilde demokrasi bilincinin oluşturulması sağlanacaktır. Bu projede yasal dayanak teşkil eden metinler şunlardır (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, 2004, s.1-2)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,

Cumhuriyetin Nitelikleri başlığı Madde 2- de “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

- **Bakanlar Kurulu'nun 06.06.2003 tarih 2000/684 Sayılı Kararı ile Kabul edilip Türkiye büyük Millet Meclisine Sunulan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının 675. maddesinde**

“Eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, **demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip**, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanını yetiştirmektir...”

- **1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu**

Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Genel Esaslar, Birinci Bölüm, Türk Milli Eğitimini Amaçları, 1. Genel amaçlar: Madde 2

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

- (Değişik: 16/6/1983- 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; **insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik**, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

8- Demokrasi eğitimi, Madde 11’de – (Değişik: 16/6/1983- 2842/3 md.)

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken **demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır**; ancak eğitim kurumlarında Anayasada ifadesi bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile çocuklarımıza ve demokratik hayatımıza kazandırılması düşünülen dört temel amaç belirlenmiştir. Bu amaçlar aşağıda sıralanmıştır (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, 2004, s.2-3)

1. Yerleşik bir demokrasi kültürü ve bilincinin oluşturulması
2. Tolerans-hoşgörü, çoğulculuk, farklılıklara rağmen insanların huzur ve barış içerisinde bir arada yaşayabileceği, tartışma adabı, düşünen, sorgulayan, analiz ve sentez yapma kabiliyeti olan bireylerin, Büyük Atatürk’ün “fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür” olarak nitelediği cumhuriyet vatandaşlarının yetiştirilmesi.

3. Kendi kültürünü özümsemiş, ayakları kendi ülkesinin toprağına basan ancak dünyaya ve global değerlere açık nesillerin yetiştirilmesi.
4. Seçme seçilme ve oy kültürünün kazandırılmasıdır.

II.1.6. Demokratik Okul

Bir toplumda demokrasinin işleme için üç önemli kurum bulunmaktadır. Bunlar: devlet, okul ve ailedir. Bu kurumlardan birinde demokrasinin varlığı yeterli değildir. Örneğin demokratik bir ailede yaşayan öğrencinin, yetkeci bir okulda çatışma yaşamaması kaçınılmazdır. Demokrasinin bir yaşam biçimine dönüştürülmesinde, bu üç kurumun değerlerinin birbirini desteklemesi gerekir. Başka bir deyişle demokratik değerler, yalnız devlet yönetimi alanında değil, aileler, dernekler, yerel topluluklar, ekonomik kuruluşlar, sendikalar, partiler ve benzeri toplumsal kurumlar için de geçerli olmalıdır (Özbudun, 1990, s.7; akt: İrbán, 2004, s.8).

Demokratik eğitimin kalıcı ve etkin olması için yaparak, yaşayarak öğrenme yoluyla yapılmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi için okulun yapısı, işleyişi, bütün etkinlikleri demokratik olmalıdır. Bu durumda öğrenci demokrasiyi, demokratik değerleri benimseyerek yetiştirecektir.

Demokrasiyi içselleştirmek ve yaşamak aynı zamanda bir eğitim sorunudur. Bu yüzden okullarımızın demokratik değerlerin kazandırıldığı, bireysel hakların ve sorumlulukların öğretildiği birer “demokrasi okulu” haline gelmeleri sağlanmalıdır. Bu doğrultuda “Demokrasi ve İnsan Hakları” gibi derslerin konması kuşkusuz önemli bir adımdır. Ancak bununla yetinilmemeli, sınıflarımızdan başlamak üzere tüm sınıflarımızı ve olularımızı küçük cumhuriyetler halinde düzenlemeliyiz. Toplumumuzda var olan demokrasi ve cumhuriyet için sınıflarımızda ve okullarımızda cumhuriyet ve demokrasiyi oluşturmalıyız (Hesapcıoğlu, 2002; akt: Erdoğan, 2002, s.105)

Unutmamak gerekiyor ki öğretmenlerin demokratik davranışları demokratik bir okul ortamında daha da pekiştirilir, anlam kazanır. Dewey ve Kelly'nin önerdiği demokratik okul (İrbán, 2004, s.10)

1. Demokrasinin temel ilkeleriyle tutarlı olmalı,

2. Öğrencilerin kendi kavramlarını oluşturmalarında destek olmalı,
3. Öğrencilerin etkin katılımını sağlamalı,
4. Soyut düşüncelerden önce, somut düşünceleri kazandırmalı,
5. Esnek olmalı,
6. Öğretmene, öğrencilere yardımcı olan bir rol vermelidir (Wyett, 1998).

Okullar eğitim sisteminin temelini oluştururlar. Çok yönlü işlevi olan, sadece okul girdileriyle kalmayıp, aile ve çevreyi de etkileyen okulların çeşitli misyonları vardır. Eğitim sisteminin yönetim kademelerinde oluşturulan program ve alınan kararlar okullarda yaşama geçer. Okulun işlevsizliği veya demokratik olmayan yapılanması bu birimin tüm parçalarını (öğretmen, yardımcı hizmetler, öğrenci.) olumsuz olarak etkiler. Eğitim beklentilerinin gerçekleşmemesine yol açar. Oysa, okulların toplum yaşamının gelişmesi açısından önemli bir yeri bulunmaktadır (Demirtaş, 1999, s.33)

1998’de EĞİTİM -SEN’ ce düzenlenen Demokratik Eğitim Kurultayın’ da demokratik okulun başlıca özellikleri (İrban, 2004, s.11)

1. Öğrenci merkezli olmalı
2. Okul yönetimi, etkili ve demokratik olmalı,
3. Okul çeşitli seçmeli dersler sunmalı,
4. Toplumsal, kültürel ve sanatsal ve sportif etkinlikler sunmalı,
5. Okul çalışanları arasında mesleki etkileşim ve dayanışma olmalı,
6. Yoğun hizmet içi eğitim yapılmalı,
7. Yaratıcı sorun çözme becerisi kazandırmalı,

8. Çevreye açık olmalı, Okullar arası işbirliği, eş güdüm ve iletişim düzeneği sağlanmalı

9. Eğitim teknolojisini etkin kullanılmalı şekilde tanımlamışlardır.

Öğrencilerin demokrasi konusunda daha yapıcı bilgilere ve davranışlara sahip olmaları için sosyal kol çalışmalarına daha fazla önem verilmeli, çeşitli oyunlar ve yarışmalar düzenlenmelidir. Bu tür çalışmalar sayesinde öğrencilere demokrasinin bazı temel ilkeleri olarak değerlendirilebilecek türden beraber çalışma ve sorumluluk alma, diğerlerinin hak, görüş ve düşüncelerine saygı duyma ve hoşgörüyle karşılama erdemlerinin gelişmesine yol açacaktır. Daha pratik anlamda öğrencilerin demokratik politik sistemler ve hükümetleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için mümkün olduğu sürece farklı kademelerdeki yöneticiler okula davet edilmeli ve öğrenciler yönetimle ilgili bazı sorular sormaya yönlendirilmelidir. Bu tür bir uygulamanın etkili bir şekilde yürütülmesi, öğrencilerin demokrasinin nasıl işlediği konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlayabilir (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004)

II.1.7. Demokratik Sınıf

Öğrenmenin büyük ölçüde gerçekleştiği yer okul ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin gerçekleştiği en önemli yer olan sınıftır. Sınıf öğrenciler ve öğretmenlerin eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde var olan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları uygun bir düzenlenişle paylaştıkları ortamdır (Başar, 1994, s.67; akt: Demirtaş, 1999, s.32)

Öğrencilerin demokrasiyi ve demokratik değerleri kavramasının en iyi yolu yaparak, yaşayarak öğrenme yoluyla olur. Bunun için öğretmenler demokratik bir sınıf ortamı oluşturmalıdır. Demokratik bir sınıf ortamında öğrenciler daha başarılı, daha üretken olacaklardır. Ayrıca demokratik bir sınıf ortamı öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesi adına da çok olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Demokratik bir sınıfta öğrencilerin katılımı, etkililiği ve akademik performansı ile sınıfın sosyal ve-politik yapısı arasında doğrudan bir ilişki söz konusu değildir. Sınıf içinde baskın bir statü oluşmaz. Öğrenciler karar alma sürecinde kendileri de söz sahibidirler ve öğrenciler

arasında samimi ve işbirliğine dayalı ilişkiler söz konusudur. Öğrencilerin statüleri akademik yetenekleri dışında diğer sosyal niteliklerine çok fazla bağlı değildir (Cooper ve Upton, 1992).

Demokratik bir sınıf ortamının varlığı, öğrenci başarısını etkileyen önemli etkenlerden biri olduğu kadar, ayrıca öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesinde de önemli bir etkidir (Yağcı, 1998, s.21)

Sınıf içinde öğretim yöntemlerinin seçimi, dersin öğrenci mi yoksa öğretmenin mi merkezinde işlendiğinin bir göstergesidir. Öğrenci katılımı öğrenci-öğretmen etkileşimini esas alan öğretim yöntemlerinin seçimiyle mümkün olur. Bu bağlamda, demokratik sınıf ortamların oluşturulması, öğrenci merkezli bir öğretim sürecinin uygulanmasını gerektirir (Ada, Ünal, 2000, s.157).

Etkili bir sınıf yönetimi demek, etkili bir öğretmen demektir. Etkili bir öğretmenin ise en önemli özelliği dersini en iyi şekilde işlemesinin yanı sıra sınıf ortamına demokrasiyi hakim kılmasıdır. Bu nedenle öğretmenlerin sınıflarda demokratik bir ortam yaratmak için uyguladıkları davranışların demokratik olup olmadıklarını tespit etmeleri, kendilerini sorgulamaları ve bu şekilde eğitim-öğretim adına verimliliği artırabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

Yapılan bir araştırmaya göre demokratik sınıf ortamının yaratılmasıyla ilgili öğretmenlere önerilen bazı yöntemler aşağıdaki gibi belirtilmiştir (Ada, Ünal, 2003, s.180-181):

1. Eşitlik ve saygının var olduğu bir ortam yaratın. Sınıfınızda birçok yönden farklı öğrenciler bulunmaktadır. Ancak hepsinin insan olma yönünü unutmamak gerekir. Onlara değer veren, dinleyen, görüşlerini açıklamalarına fırsat veren bir tutum göstermek, onların da size saygı göstermelerini bekleyin. Onları yeteneklerini ortaya çıkarmaları için cesaretlendirin, destekleyin, onlara değerli olduklarını hissettirin.
2. Öğrencilerinizi teşvik edin. Öğrencilerinizin olumlu yönlerini öne çıkarın, onları destekleyin. Bu tutum onların öğrenme güdülerini geliştirir ve sizinle olan ilişkilerini kuvvetlendirir.
3. Öğrencilerinizin alınacak kararlara katılmasını sağlayın. Sınıfta oturma düzeninden, sınıf etkinliklerinin planlanmasına, sınıf kurallarının belirlenmesine kadar her şeyde öğrenciler

söz sahibi olabilirler. Karar almayı öğrenmek, eğitimin önemli bir parçası ve yetişkinliğe hazırlık olması bakımından önemlidir. Böylece öğrenciler söz sahibi oldukları bir sınıf politikası belirleyerek, buna uyma çabası içinde olurlar.

4. Öğrencilere mantıklı açıklamalarla disiplin kurallarını öğretin ve geliştirin. Kurallar akla uygun ise, mantıklı sonuçlar getiriyorsa ve özellikle bu kuralların ve sonuçların oluşturulmasında öğrenci söz sahibi olmuşsa demokratik ortam sağlanabilir.

Yapılan başka bir araştırmaya göre sınıf içerisinde demokrasinin dış engeller aşılma kaydıyla olabilmesi için aşağıdaki koşullara uyulması gerekir (Yağcı, 1998, s.21)

1. Bilimsellik: Öğrenciye kazandırılması düşünülen her türlü bilgi bilimsel ölçülerle tartışılabilir. Bir başka deyişle, hiçbir bilgi “bu doğrudur” diye tartışmaya kapalı biçimde benimsetilmemelidir.
2. Katılma: Her öğrenci sınıf içi etkinliklere bir yolla katılmalıdır. Bu, öğrencinin bilgi açısından başarısını arttıracak gibi daha önemli olarak öğrencinin kişilik gelişimini etkileyecektir
3. Saygı: Her öğrencinin özgün ve saygı duyulması gereken bir varlık olduğu, gelişmeye hakkı olduğu kabul edilmelidir. Öğretmen bilmeden bile olsa bazı öğrencilerin “eşitler içinde daha eşit” gördüğü anda diğer öğrencilerin gelişme şansını kısıtlamaktadır.

Öğretmenler sorunun sınıf içi nedenlerini ortadan kaldıran bir düzeni sınıflarına yerleştirmek zorundadır. Sınıf içi eşitlik ve karşılıklı saygının olduğu, öğrencilerin kararlara ortak edildiği, teşvikin kullanıldığı, hataların tartışıldığı ve herkesin davranışlarının sorumluluğunu aldığı bir sınıf atmosferinde sorunlar daha az ortaya çıkacaktır. Öğrencilerin kendi davranışlarının sorumluluğunu almaya yönelik tutum takınmalarına zemin hazırlayan bir tavrın etkili olacağı öğretmenler tarafından benimsenmelidir. Demokratik bir sınıf atmosferinin yaratılmasında öğretmenler aşağıda sıralanan davranışlara özen gösterirlerse sorunların aşılmasında önemli bir yol kat etmiş olurlar (Coşkun, 1999)

- Karşılaşabileceğiniz davranışlara hazırlıklı olun, yaşadığımız olumlu deneyimlerden yararlanın.

- Öğrencilere talep üzerine ilgi göstermeyin. Beklemedikleri bir anda onları görerek teşvik edin.
- Güç çatışmasına girmeyin.
- Olumsuz davranışların sonuçlarının yaşanmasına izin verin (bazı durumlarda)
- Kendi intikamınızı almaya çalışmayın. Aksine iyi ilişki kurmaya uğraşın.
- Umutsuzluğa kapılmayın. Yıkıcı eleştiri ve acıma göstermeyin.
- Her olumlu adımı destekleyin.
- Olumsuz davranışlarla ilgili tartışmalar yapın.
- Derste ve sınıf ortamında değişiklikler yapın.
- Okulda yöneticiler ve diğer öğretmenlerle işbirliğine gidip, ortak davranışlar sergileyin.
- Aile ile işbirliği kurun.

Sınıf ortamında öğretmenlerin aşırı baskıcı ve kontrollü tutumları onların sınıf içerisinde disiplinini ve saygınlığını artırmayacağı gibi aksine zor durumda bırakacaktır. Ayrıca bu otoriter disiplin anlayışı öğretmen-öğrenci ilişkisi açısından arada bir perde oluşturacak ve öğrencilerin eğitim-öğretim sürecini de olumsuz etkileyecektir. Demokratik bir sınıf ortamı ise öğrencilerin demokrasiyi benimsemiş ve yaşamının her alanında demokratik davranan bireyler olarak yetişmesinde etkili olacaktır.

Yapılan bir araştırmaya göre öğretmenlerin demokratik sınıf modeli otorite uygulamaları ile sınıf içi disiplin uygulamaları Tablo-B' deki gibi belirtilmiştir (Demirbağ ve Üstün, 2003, s.90; akt: İrban, 2004, s.10)

Tablo-B: Sınıf İçi Disiplin Uygulamaları ve Demokratik Sınıf Modeli Otorite Uygulamaları

Sınıf İçi Disiplin Uygulamaları ve Sorunları	Demokratik Sınıf Disiplin Modeli, Muhtemel Sorunları
Öğrenciye bağırma, tehdit, azarlama, itekleme, üzerine yürümek.	Sınıf içi kurallarını rasyonel bir şekilde işletmek, akıl ve mantıkla çelişen kuralları tartışmak, gerçeğe en yakın olanını bulmak.
Her şeyin en doğrusunu kendisinin bildiğini varsaymak, öfke ve yanlıştan dönmemek.	Demokratik tavır sergilemek, kendi görev ve sorumluluklarını öğrencilerinki ile karşılaştırmak, oydaşıma sağlamak.
Aşırı kontrol sağlamak için değişimi istememek, istenilmeyen davranışların ortaya çıkışını fark edememek, öğrenciden çekinmek.	Otoriteyi (meşru gücü) kendi elinde tutmak, ussal yolla uygulamak. Öğrenciye ödev ve sorumluluk bilinci kazandırmak. Değişime açık, otoriteyi şefkate dönüştürme yeteneği geliştirmek.
Sınıfta sükunete aşırı önem vermesinden dolayı, sınıfta kendisini başarılı görmek, takdir edildiğini düşünmek.	Sessizliğin nedenini öğrenci kendisi anlamlandırır, keyfi cezalandırma yerine, yasal (rasyonel) sonuçları kabul etmek.
Meslektaşlarının kendisi ile ilgili değerlendirmelerinden çekinmek ve “yanlış yapıyorum” diyememek.	Uygulamalarını okul yönetimi, veliler ve meslektaşları ile tartışarak, katkıları değerlendirmek ve karar sürecine öğrencileri de katarak uygulamak.

II.2. ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI

Bazı davranışlarımızı doğuştan getirirken bazı davranışlarımızı sonradan öğrenmekteyiz. Eğitim ise var olan davranışlardan olumlu yönde değiştirilme süreci olduğuna göre, öğretmen davranışları eğitim - öğretim etkinliklerinde önemli bir yer tutuyor demektir. Çocukların birçok davranışını evlerindeki yetişkinlerden öğrendiğini biliriz."Çocukların büyüdükçe davranışlarının şekillenmesinde ana babaların ve diğer çocukların etkileri giderek fazlalaşır" (Morgan, 1980, s. 69) "Davranışçı yaklaşımda davranışın nedeni kişide değil, kişinin çevreyle etkileşiminde görülmektedir". (Özyürek, 2000, s.17)

İlköğretim, bireylerin aile ortamlarından ayrılarak farklı sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklere sahip bireylerle birlikte yaşamak zorunda olduğu ilk kurumdur. Bireylerin yaşam felsefelerinin belirlenmesinde ve şekillenmesinde ilköğretim ayrı bir önem arz etmektedir. İlköğretim öğrencilerinin yaşları gereği en çok değişime uğradıkları eğitim kurumudur. Okul öncesi eğitim kurumlarını saymazsak bireylerin ilk bilgi, beceri, alışkanlık, tutum ve değerleri planlı olarak kazandıkları yerdir. Öğretmenler de bu yaştaki bireylerin öğrenme etkinliklerine kaynaklık oluşturan eğitimcilerdir. Gözlem ve taklitte öğrenme bu yaştaki bireylerin temel öğrenme yaklaşımını oluşturmaktadır. Anne-baba, büyükler değil öğretmenler "en doğruyu, en güzeli" bilmektedirler. Tabiatıyla öğretmenlerin öğrencilere verdikleri her türlü mesaj, bireylerin yaşam felsefelerinin oluşmasında ve belirlenmesinde ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin öğrenciler ile olan ilişki biçimleri, farklı fikir ve görüşlere yaklaşımları, oluşturdıkları sınıf ortamlarının sosyal ilişkiler yönünden taşıdığı nitelik, kararlara katılma ve sorumluluk üstlenme, objektiflik doğrudan bireylere yansımakta, bireylerin yaşam anlayışlarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin, sorumluluk sahibi, düşünen, düşündüklerini rahatlıkla ifade eden, soru soran, olaylardan sonuç çıkarmasını bilen, grup içinde uyumlu, haklarını savunabilen bireyler haline gelmesini isteriz. Fakat sınıflarda öğrencilerin birçoğunun, çekingen, sorumluluk duygusu gelişmemiş, konuşma ve telaffuz zorlukları çeken, düşünmeyen, aralarında ders dışı konuşmaları sık sık tekrarlayan davranışlar içinde olduklarını sıkça gözlemleriz. Arzu edilmeyen davranışların görülmesinde hiç şüphesiz öğretmen davranışları öğrenci davranışlarının oluşmasında etkili olmaktadır.

Öğretmen bilgi, beceri ve tutumlarını öğrenciye aktarırken diğer yandan göstermiş olduğu davranışlarıyla da öğrenciyi etkiler. Öğretmenin içten, anlayışlı davranışları öğrenciyi olumlu düşünmeye yönlendirecek bunun tersi durumundaki davranışları ise öğrenci üzerinde olumsuz duygular yaratacaktır.

II.2.1. Öğretmen Davranışlarının Sınıflandırılması

Öğretmen davranışlarının niteliklerini inceleyen birçok çalışma vardır. Öğretmen davranışları özelliklerine göre temel olarak iki yönde ele alınmaktadır. Birinci yöndeki davranışlar öğrencide sevgi, saygı ve yaklaşma yaratırken, ikinci yöndeki davranışlar ise endişe, korku ve uzaklaşma yaratır. Dolayısıyla birinci türdekiler demokratik, ikinci türdekiler otokratik bir öğretmenin davranışları olarak nitelendirilmektedir. Bu sınıflandırmaya göre ideal bir öğretmen demokratik öğretmen tanımı içine girmektedir (Küçükahmet, 1993, s.85; akt: Çetin, 2001, s.12)

Öğretmen davranışları üzerine yapılan çalışmalardan çıkan görüşlere göre, davranışların sınıflandırılabilirliğini görüyoruz. "Öğretmenin dersteki davranış biçimleri, genellikle üçe ayrılır:

1. Otoriter davranışlar,
2. Demokratik davranışlar
3. Umursamaz davranışlar

Bu davranışlar her biri farklı özellikler gösterir. (İlgar, 1996, s. 141).

Demokratik davranışlar öğrencide arzu edilen davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin uygulayacağı davranış biçimi olmalıdır. Demokratik davranışlar, öğrencide kendi başına karar verme, anlayarak öğrenme, gerçek bir disiplin duygusu, yardımlaşma duygusu, kendine güven duygusu gelişir.

Otokratik öğretmen davranışları ise öğrencinin gelişimini engelleyecek biçimdedir. Öğretmen sınıfta otoritedir. Öğrenci çekindiği için soru sorma, derse katılma, kendine güvenme konusunda yetersiz kalır. Ayrıca düşündüğü gibi davranmaz. Öğretmenin derste övme ve

yermeleri bireysel olduğu için, öğrenciler arası ilişkiler kıskançlığa ve çatışmaya dönüşür. Biz duygusundan çok ben duygusu gelişir. Derste anlamadan çok ezbercilik gelişir.

İlgisiz öğretmenlerin sınıflarında eğitim adına bir şey görmek mümkün değildir. Öğrenciler başboş kaldıklarından sınıf içinde çatışmalar ve kavgaların önü ardı kesilmez. Bu öğretmenlik davranışı eğitim bakımından hiç bir değer taşımaz.

Öğretmenin kişiliği kısmen yetişme ile ilgilidir. Fakat kişilik doğuştan getirilen tüm özelliklerdir. Öğretmenin kişiliği ile etkileri arasında sıkı bir ilişki vardır. İnatçı, çabuk kızan, hoşgöründen yoksun, bilgiç, kibirli, kendini beğenmiş bir öğretmenle demokrat, azimli, sabırlı, hoşgörülü, gerçek bilgiye sahip, alçak gönüllü bir öğretmenin halkla ilişkilerinde, öğretimde, öğrencileri etkilemekteki başarı derecesi çok farklıdır. Araştırmalar, öğretmenin kişiliği ile verimi arasında yüksek bir ilişki göstermektedir. Aşırı otoriter kişilik ile öğretmenin verimi arasında olumsuz ilişki bulunmuştur (Yahya, 1978; akt: Göktaş ve Yetim, 2004, s.545)

Smith iyi ve kötü öğretmeni şu şekilde tanımlamaktadır (Moon, 1994, s.113-116; akt: Çetin, 2001,s.21)

İyi bir öğretmen;

- Daima üzüntü ve gerginlikleri hisseder ve bu durumu en asgari düzeye indirger,
- Öğrencilerin ayrı ayrı bireyler olduklarını ve her birinin bireysel ilgiye ihtiyaçları olduğunu bilir ve kendilerini iyi hissetmelerini sağlar,
- Çalışma hayatına ve görev anlayışına kuvvetle inanır fakat bunu menfi bir baskı ile yapmaz,
- Öğrenciler ve ailelerini olumlu bir şekilde yönlendirir ve ortak çalışma gereğini kabul eder,
- Sert davranmaktan kaçınır,
- Eleştirmekten ziyade ödüllendirmeye önem verir,

- Öğrencilerin, isteklerini, yeteneklerini ve kişiliklerini bilir,
- Sonuçları, değişken ve ilginç olarak görür,
- Geniş kapsamlı müfredatı temel becerileri geliştirmek için en iyi yol olarak görür,
- Öğrenim deneyimleri için merak ve yaratıcılığı anahtar kavram olarak görür,
- İçerik ve öğrencilere uyum sağlamak için öğretim faaliyetlerini çeşitlendirir.

Kötü bir öğretmen;

- Genellikle öğrencileri korkutur ve sert bir yetişkin gibi davranır,
- Gerçek dışı amaçlar üzerine dayalı baskı ile stres oluşturur,
- Öğrencileri ve ailelerini olumsuz yönden ele alır,
- Ödülünden çok cezaya önem verir, sükûnetten ziyade stresi benimser ve çok az gülümser,
- Her zaman cezalandırarak şeyler bulur ve bir olayda bunu yapılandırır,
- İstekleri dondurur, canlı ve meraklı öğrencileri tehdit olarak görür,
- Geniş kapsamlı müfredatı sevmez eğitimde temel becerileri dar şartlar içinde düşünür,
- Sonuçları standart görür ve kısıtlayıcı bir zaman cetveli geliştirerek her şeyde bunu hâkim kılar,
- Kendi tariflerini geliştirir,
- Değişikliklere şüphe ile yaklaşır,
- Pasif öğretimi tercih eder,

- Çoğu kez öğrencileri taciz eder, ancak onlardan iyi bir davranış ve tolerans bekler.

II.2.2. Nitelikli Öğretmen Davranışları

Etkili öğretmen, temel değerleri hedef kitlelere, öğrencilere benimseterek örnek davranış seti oluşturur. İnsanla, eğitim, öğretimle ilgili oluşmuş temel düşünce tutum ve davranışları yerleştirmeye, geliştirmeye ve benimsetmeye çalışır. Böylece değerlerinin farkında, bunları özümsemiş, bunu diğer toplumsal değerlerle karşılaştırarak, etkileşerek geliştirmeye çalışan kimlikli dinamik bir toplumunun oluşmasına katkıları getirir. Etkili öğretmen, kişilerin kalite, mükemmellik ve yük-sek performans beklentilerini karşılayacak davranışlar gösterir. Yirmi birinci yüzyılın öğretmeni, sürekli kendini geliştirerek “öğrenme” yi ve “öğrenci” yi merkeze alarak etkili öğretmen davranışları ortaya koyabileceğinin bilincindedir. Kendini geliştiren öğretmen, etkililik davranışlarını sınıf yönetiminde ve okul ortamında kullanabileceğinin farkındadır. Etkili öğretmen, kendi yetersizliklerinin farkına varmaya çalışır, gelişimi isteğe bağlı bir süreç değil olağan ve zorunlu bir süreç olarak algılar, “yaşam boyu öğrenme ve gelişme” felsefesine sahiptir. Kendini geliştiren öğretmenin gösterdiği etkili öğretmenlik davranışları aynı zamanda lider olarak öğretmenlik davranışlarını da ortaya koymaktadır. Bu yönüyle öğretmen, sınıfındaki tüm öğrencilerin öğrenmesini ve geliştirilmesini amaçlayan, vizyonunu öğrencileriyle paylaşarak, öğrencilerin istedik davranışlarını destekleyen, özendirilen, ödüllendiren, güvenen ve güvenilen bir sınıf lideridir. Özetle etkili bir lider olarak öğretmen, sınıftaki bütün öğrencilerin farkında olup, tüm öğrencilerin gelişimine ve bireysel farklılıklarına uygun öğrenme yaşantıları düzenleme sorumluluğuna sahiptir (Can, 2004, s.115)

Etkili öğretmen davranışları ile ilgili olarak uygulamalı bir yaklaşımı benimseyen Fontana etkili sınıf yöneticileri olacak öğretmenlere uygulamaları gereken temel kuralları şu şekilde ifade etmektedir (Fontana, 1985, s.125-133; akt: Terzi, 2002):

- **Dakik olun:** Çoğu sınıf problemleri öğretmenin sınıfa geç gelmesi ile başlar. Derse zamanında gelmeniz öğrenciyi ve dersi önemseydiğiniz görüntüsünü verir.
- **İyi hazırlanın:** Derse iyi hazırlanmak öğretim hedeflerine ulaşmak için önemlidir. Öğrenci öğrenmek için oradadır. Öğrenme hedeflerine ulaşılması sizin derse etkili bir biçimde hazır olmanıza bağlıdır.

- **Hızlı bir şekilde derse başlayın:** Öğrencilerin dikkatini ve katılımlarını sağlayacak yöntemlerle başlayarak derse hızlı ve kararlı bir başlangıç yapın.
- **Tüm sınıfın katılımı konusunda ısrarcı olun:** Konuyu açıklamaya başlamadan tüm sınıfın dikkatini derse toplayın.
- **Sesinizi etkili bir biçimde kullanın:** Ses, öğretmenin sınıfla olan etkileşiminde en önemli öğedir. Sesini etkili kullanan bir öğretmenin öğrencinin dikkatini toplamada, sesini etkili kullanamayan bir öğretmene nazaran daha avantajlıdır.
- **Karışıklıklarla uğraşabilmek için açık stratejileriniz olsun:** Beklenmeyen bir durumda nasıl davranılacağı bilirse sorunlar kolayca halledilebilir.
- **Karşılaştırma yapmaktan kaçının:** Öğrenci performansları hakkında karşılaştırma yapmak sınıfta bölünmelere neden olabilir. Düşük performanslı öğrencilerin tamamen kaybedilmesine yol açabilir.
- **Verdiğiniz sözleri tutmaya dikkat edin:** Verilen sözlerin tutulmaması sınıfta güveni zedeleyebilir.
- **Sınıfı amacına uygun bir biçimde organize edin:** Oturma düzeni, araç ve gereçlerin uygun bir biçimde yerleştirilmesi iyi bir organizasyon için gereklidir.
- **Öğrencilerin problemleri ile ilgilenin:** Öğrencinin ders içi ve ders dışından kaynaklanan problemleri ile ilgilenmek öğrencinin derse katılımını artırabilir.

Etkili öğretmenlerin sınıf içi davranışları değerlendirildiğinde yönetim açısından liderlik özellikleri gösterdiği, duygusal yönden ise öğrencilere yakın duran, onların sınıf içi ve sınıf dışındaki problemlerine eğilen bir yol izlediği söylenebilir (Terzi, 2002)

Etkili öğretmen, sınıfta etkili eğitim öğretim süreçlerinin gereklerini bilinçli olarak ortaya koyar, öğrencinin bireysel farklılıklarını dikkate alır, tüm öğrencileri geliştirmenin sorumluluğunu taşır. Kendini sürekli geliştirmenin gereklerini ve süreçlerini ortaya koyan bir öğretmen, sınıfta ve okulda etkili öğretimi destekleyici kültürün ve iklimin yaratılmasına katkıları getirir. Akademik ve işbirlikçi ilişkileri özendirir, paylaşmayı başarır, başarıyı

özendirir ve ödüllendirir. Etkili öğretmen, öğretim süreçlerinin niteliğinden taviz vermeden en iyi sonucu almanın heyecanını ve çabasını aksatmadan ve eksiltmeden ortaya koyar (Can, 2004, s.114)

Etkili ve başarılı öğretmeni Alan R. Tom şöyle tanımlamaktadır: «Öğretmenlik davranışlarını kavramış, belli hedef davranışlar doğrultusunda belli bir öğretme durumunu biçimlendirebilen, duruma uygun öğretme yaklaşımını seçebilen, öğrenme ürünlerini hedef-davranışlara göre gözden geçiren ve bu doğrultuda hedeflerini, öğretme-öğrenme ortamı yeniden oluşturabilen kişidir. (Tom, 1980, s.15-29). Bir başka tanıma göre başarılı öğretmen, istedik davranışları kazandıracak nitelikte öğretim yapan kişidir (Bilen, 1982, s.1). McNeil ve Popham ise öğretmeni, öğrencilerde değişme meydana getirmek amacıyla bir ve daha fazla öğrenciyle etkileşim davranışları gösteren kişi olarak tanımlamaktadırlar (Mc Neil and Popham, 1973, s.940; akt: Senemoğlu, 2004, s.1).

Öğretmen, eğitim ortamında nasıl davranmalı ve neler yapmalı ki öğrenci istedik, davranışları gösterebilir? sorusuna yanıt olarak etkili öğretmen özellikleri ve davranışları şöyle sıralanabilir (Balcı, 1993, s.39-40, Karagöz vd. 1998, s.21-22, Sönmez, 1994 s.109-113, Uğuroğlu, 1998, s.340; akt: Demirtaş, 1999, s.34)

- Öğretmen, dönüt düzeltme, ipucu ve pekiştireci ilkelere uygun olarak kullanılmalıdır.
- Sınıf, iyi organize etmeli, öğrenci katılımını sağlamalıdır.
- Öğrencilerle sürekli göz iletişimi kurmalıdır.
- Başarıyı vurgulamalı ve tüm öğrencilerin başarısını beklemelidir.
- Her dersin ve ünitenin sonunda değerlendirme yapmalıdır.
- Öğretmen gereksiz el, kol, jest, mimik ve vücut hareketleri yapmamalıdır.
- Öğretmen soruları tüm sınıfa sormalıdır.
- Öğretmen ana dilini çok iyi bilmeli ve kullanmalıdır.

- Öğrencilerin bir konuyu başardıklarından-öğrendiklerinden emin olmadan bir sonraki konuya geçmemelidir.
- Öğretmen ses tonunu iyi kullanmalıdır.
- Açık ve anlaşılır yönergeler sunmalıdır.
- Dersi, ilgili davranışsal hedeflere eriştirecek biçimde planlamalıdır.
- Öğretmen derse hazırlanarak girmelidir.
- Öğretmen sınıfta belli bir yere çakılıp kalmamalı, aynı yerde gidip gelmemeli, kendini öğrencilere göre ayarlamalıdır.
- Öğretmen her türlü ödevi ve sınav kağıtlarını değerlendirdikten sonra, öğrencilere dağıtmalı, onların itirazlarını hiç kızmadan dinlemeli, hata yapmışa kabul etmeli, özür dilemelidir.
- Öğretmen sınav, ödev gün ve saatlerini öğrencilerle birlikte belirlemelidir.
- Sınıftaki bütün bireyler ve gruplarla etkileşim kurmalıdır.
- Öğretmen sınıfta demokratik bir ortam yaratmalıdır.
- Derslerini amaçlı ve düzenli biçimde sürdürmelidir.
- Öğrencilere uygun geri bildirimde bulunmalıdır.
- Olumlu davranışları pekiştirmeli, olumsuzları kontrol etmelidir.
- Öğretmen işe koşulan öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini kullanırken ilkelere uymalı, sınıfını ona göre düzenlemelidir.
- Öğretmen, öğrenme-öğretim araç ve gereçlerini etkili biçimde kullanmalıdır.

- Öğretmen, konuları basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin önkoşulu oluş özelliklerine, yakın çevre ve zamandan uzağa doğru işlemelidir.
- Öğretmen, özellikle okul öncesi ve ilköğretimden, eğitsel oyunlara hemen hemen her eğitim durumunda yer sermelidir.
- Öğretmen öğrencilerine onları sevdiğini yeri gelince belirtmelidir.
- Öğretmen derse zamanında girip çıkmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerini tanımalı, onlara adlarıyla seslenmelidir. Sınıfta ise, “sevgili çocuklar, sevgili gençler, arkadaşlar” gibi duygusal yünü olan sözcüklerle seslenmelidir.
- Öğretmen, velilerle her ay toplantı yapmalı, onları bilgilendirmelidir.
- Öğrencilerden her dönem ya da yıl sonunda kendisini eleştirmelerini istenmelidir.
- Öğrencilerden gelen dönütlere duyarlı olmalı, bunlardan yararlanmalıdır.
- Öğretmen sınıfta bir orkestra şefi gibi davranmalıdır.
- Öğretmen sınıfta yanlış yapmak korkusundan uzak, rahat bir öğrenme ve iletişim ortamı yaratmalıdır.
- Uygun sorular ve çarpıcı örneklerle sezgisel düşünmeyi geliştirici sınıf tartışmaları yaptırmalıdır.
- Öğretmen ne öğretileceğinden çok nasıl öğretileceğine önem vermelidir.

Yukarıda sıralanan davranış örneklerinin öğretmenin sınıftaki etkililiğini artıracığı söylenebilir. Bilinmelidir ki, bu listeyi daha da uzatmak ve her öneriyi aşmak olanaklıdır.

Öğretmen bazı davranışları ile ortamı yumuşatarak veya tedbirler alarak arzu edilmeyen durumların, sınıf içinde ortaya çıkmasını engelleyebilir. Öğrencilerin olumlu taraflarını pekiştirme, küçük kusurlarını gömemezlikten gelme, göz teması kurma gibi. Bu davranışlar,

eğitim ve öğretimin daha iyi hale gelmesinde, öğretmenin mesleki tatmininde de gerekli olmaktadır. Kısaca bu davranışların neler olduklarını görelim.

- a) **Sınıf İçi Kurallar Koyma:** ğretmen ders yılı başında, ğrencilerinde katılımını sağlayarak birtakım kuralları belirleyebilir. rnek olarak, derste söz almadan konuşmamız gürültüye yol açacağından, izin almadan konuşmamalıyız gibi alınan kuralın faydaları da açıklanarak sınıfa bildirilebilir. Böylece birçok sorun baştan halledilmiş olacaktır. Ayrıca bu davranışları gerçekleştirmeyen öğrencilere karşı kararsızlık içine düşmeden hemen alınan kuralları hatırlatacaktır.
- b) **Değişik Disiplin Tekniklerini nceden Planlama:** ğretmen, sınıf içinde zor durumda kalmaması için sınıf yaşantılarından hareketle, kendini eleştirerek önceden nlem almaya yönelik hazırlıklar yapmalıdır. Böylece tedirginliklerin yerine kendine güven içinde sınıfa giren ğretmen disiplinsiz davranışlara anında müdahale ederek, uygun ortamları sağlayabilir.
- c) **Sözlü ve sözsüz işaretler kullanma;** ğretmen dersi hemen keserek, kargaşa olan tarafa baktığında veya kişiye kastetmeden genel olarak gürültü olduğu için sesimi duyuramıyorum biçiminde uyarılarla etkili olabilir.
- d) **İlgiyi artırmak;** ğretmen, yaramazlığın düzensizliğin başlayacağını sezer sezmez öğrencileri yapılması gereken etkinliklere kaydırmanın yollarını bulabilir. rnek olarak; Ayşe Fatma' yla ders anında konuşmakta. Konunun içinde Ayşe ve Fatma'nın ismi de geçerek ders anlatıldığında öğrencilerin derse ilgisi artırılabilir. lme aynı cinsten iki büyüklüğün karşılaştırılmasıdır. Mesela Ayşe' nin boyu Fatma'nın boyundan kk gibi.
- e) **şaka ve nükteler yapma;** Yerinde ve incitici olmayan bir espri ile düzeni bozan durum ve davranışlar karikatürize edilerek gerginliği azaltmalı, gürültüyü ortadan kaldırmak, öğrencilerin dağılan ilgilerini yeniden toplamak, kargaşayı durdurmak için etkili bir teknik olabilir. nk ğretmenin gülümsemesi sınıftaki sosyal iklimi yumuşatabilir. İletişimi artırır. Öğrencinin direncini kırar. Bu tekniği uygularken aşırılığa kaçmamak gerekir. Aşırılığa kaıldığında sınıfın toparlanmasında güçlük çekilebilir.

- f) Engeli aşmaya yardım etmek;** Sınıftaki öğrencilerin bazıları konuyu kavramakta gecikebilir. Bu durumlarda öğretmen yerine arkadaşından yardım almayı tercih eder. Bazen de kavrayamadığı için boş verebilir. Bu esnada ders dışı faaliyetlere yönelir. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi, seviyesi en düşük öğrenciler baz alınarak basit alıştırmalardan işe başlanması yararlı olur. Bazen bu tekniğin olumsuz etkileri de görülebilir. Başarılı öğrenciler sıkılacağından dersten düşebilirler. Öğretmen bunu da göz önüne alarak dengeli bir yaklaşım içine girmelidir.
- g) Sınıfta yeni kural veya program koymak;** Bazen de öğrenci ders arası boşluklarda nasıl davranması gerektiğini bilmemesinden kargaşa çıkabilmektedir. Bunu önlemek için öğretmen kurallar koyarak böyle bir ortamın oluşmasını engelleyebilir. Örnek olarak; "Çalışmasını bitirenler, bir evvelki konuyu tekrarlasınlar" gibi.
- h) Cezalandırmadan sınıftan dışarı çıkarmak;** Bazen öğretmen ders anlatırken veya konu işlenirken o andaki bazı şartlar sebebiyle ortaya çıkan ve öğretmenin kötü niyetten kaynaklanmadığına sezdiği gülme krizleri, öfke, hiddet, hayal kırıklığı, uyuma vb. gibi durumlar sınıfın düzenini bozabilir. Öğrenci kendini kontrol edemediğinden uygun bir dille dışarı çıkmasına müsaade edebilir.
- i) Dikkat dağıtıcı nesnelere ortadan kaldırmak;** Öğrenciler bazen dersle ilgisi olmayan birçok nesneyi sınıfa getirebilir. Bu nesnelere ders sonrası iade edilmek üzere öğrencilerin göremeyeceği bir yere koyularak düzenin bozulması önenebilir.
- j) Gerekli malzemeleri önceden hazırlamak;** Laboratuvar, atölye, sergi, müze gibi bazı ders veya uygulama durumları istenilmeyen davranışları ortaya çıkaracak fırsatlarla doludur. Böyle durumlar çok iyi araştırıldıktan ve tecrübeli olanlardan faydalandıktan sonra belirlenen yaramazlık ihtimallerine karşı sınıf, önceden yapılmaması gereken davranışlar madde belirlenerek uyarılır. Örnek olarak, şunlara dokunulmayacak, şu bölgede dolaşılacak gibi.
- k) Mani olma;** Ders işlenirken, bir öğrencinin diğerine vurma durumuna öğretmen müdahale ederek kavga çıkması önenebilir. Bu daha çok ilköğretimin ilk sınıfları için uygun bir davranış biçimidir. Ayrıca bu sınıflarda öğretmenin öğrenciye dokunması, öğrencide kabul edilme duygusunu yaratması, sakin bir ortamın oluşmasına yarayabilir.

l) Davranışların sonuçlarını açıklama; Bu teknik eğitici tavır ve davranışlar kazandırmaya yöneliktir. Öğrencinin vicdanına, aklına, mantığına, sağduyusuna, adalet duygusuna seslenerek hareketlerinin ne gibi sonuçlara yol açacağı, sebebi ile birlikte açıklanır.

m) Uyarma, ikaz, eleştiri ve teşvik etmek; Bazen belli bir öğrenciyi ikaz etmek, uyararak veya teşvik etmek gerekebilir. Aslında uyarma, ikaz ve eleştirilerin herkesin gözü önünde değil de öğrenciyle baş başa kalındığında yapılması çok daha yerinde olur. Fakat bu her zaman mümkün olmayabilir. Bazen de diğer öğrencilere örnek teşkil etmesi bakımından sınıfta yapılması faydalı olabilir. Ancak bu yapılırken öğrenciyi arkadaşlarının yanında küçük düşürmemeye dikkat edilmelidir. Arkadaşlarının önünde aşağılanan, küçültülen, alay edilen öğrenci, öğretmenden, okuldan nefret edebilir. İstenilmeyen davranışlara karşı, öğretmenin, beklemeden uyarma davranışını yapması, tavsiye edilebilir. Aksi halde hatalı davranış devam edebilir. Öğrenci de öğretmenin gördüğü halde bir şey yapmadığını görürse bundan cesaret alarak tasvip edildiğini zannedebilir. Hatalı davranışın zamanında görülmesi öğretmenin sınıftan haberi olduğunun göstergesidir. Bunun öğrenciler tarafından anlaşılması muhtemel hatalı davranışların önlenmesi bakımından etkili olur. Öğrenci, öğretmenin kendini dinlediğini, gördüğünü, ona dikkat ettiğini fark etmelidir (Lemlech, 1988, s.15)" (Başar, 1991, s. 119). Uyarma metotlarından biri de beden dilinin kullanılmasıdır. Bunun ilk aşaması hatalı davranan öğrenci ile göz teması kurmaktır. Bu temas, iletişim kurmayı, ilgi ve sıcaklığı davet eder. Öğretmen istenilen ve istenmeyen davranışlarda bütün öğrencilerle yönlendirici, geri bildirim verici göz teması kurmalıdır. "İletişim yalnızca sözle değil çok daha etkileyici olabilen, kısa sürede sonuç getirebilen, göz teması, el-kol-yüz hareketi, yürüyüş biçimi, öğrenciye yaklaşma, dokunma şekilleri ile de kurulmalıdır. Herkesle göz ilişkisinin kurulması, beklentilerin anlatılmasında gizli ve en hızlı eylemdir" (Başar, 1991, s. 68).

n) Davranışın sınırlarını açıkça belirtmek; Öğrenciler okul ve sınıftaki kural ve yasakları öğrenirken bunların sınırlarının nereye vardığını da denemek isteyebilir.

Öğretmenin sınıfta katı kuralcı olması, sınıf içi tüm kural ve ilişkileri belirme yetkisini yani "gücü" elinde tutması, sınıfta olumlu olmayan, öğrencileri tedirgin eden, soğuk bir havanın gelişmesine yol açar. Öğrenciler içlerine kapanık, katılımsız ve öğrenim süreçlerine ilgisiz bir konuma sürüklenebilir. Oysa sınıflar öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini rahat hissettikleri

ve sıcak ilişkilerin yaşandığı yerler olmalıdır. Bu anlamda öğretmenlerin sınıfları baskı ile disipline edilecek, aktarılan bilgileri aynen alacak bir bütün halinde görmelerine dayanan geleneksel anlayıştan ve bu anlayışın kendilerine yüklediği rollerden sıyrılmaları gerekmektedir. O halde sınıf ortamı öğretmen tarafından nasıl görülmeli, işlerlik nasıl düzenlenmelidir (Coşkun,1999, s.34)

- Sınıflar homojen değildir.
- Öğrenciler çeşitli yönleriyle (duygusal, bilişsel, kültürel vs) tanınmakta, sınıf içi tüm süreçler buna uygun ayarlanmaktadır.
- Sınıfta güce dayalı çatışmalar ve beraberinde oluşan korku-kaygılar yoktur.
- Eşitlik hakimdir, yetkiler dağıtılmıştır.
- Sınıf kuralları öğrencilerle birlikte alınmakta, azınlık görüşleri tartışılmaktadır.

II.2.3. Nitelikli Öğretmen Özellikleri

Eğitim sisteminden verimli bir sonuca ulaşabilme, büyük ölçüde öğretmenin kalitesine bağlıdır. Eğitim öğretimde hedefler ne kadar iyi belirlenirse belirlensin, içeriği oluşturan ders konuları ne kadar fonksiyonel saptanıp organize edilmiş olursa olsun, o hedefler ve kavrayışlara sahip öğretmenler elinde yürütülmedikçe beklenen sonucun alınması mümkün değildir (Tan, 1989; Hacıoğlu, 1991; akt: Karadağ, 2005)

Öğretmenin okuldaki çalışmalarında daha etkin olması ve öğrencileriyle sağlıklı bir eğitim-öğretim gerçekleştirebilmesi onun yeterlilik düzeyi ve kişilik özellikleriyle bağlantılıdır. Öğretmenin tek başına iyi niyetli bir çaba içinde olması nitelikli bir eğitim süreci açısından yeterli olamaz. Öğretmenin alanında bilgili olması, genel kültür ve mesleki açıdan yetişmiş ve sürekli gelişime açık olması gerekmektedir. Öğretmen kişisel özellikler açısından verimliliğe olumlu etki yaratacak düzeyde bulunmalıdır. Öğretmenin sahip olması gereken kişisel nitelikler; samimiyet, sabır, sevecenlik, demokratiklik ve hoşgörü olmalıdır (Coşkun, 1999)

Öğretmenin hoşgörülü, sabırlı, sevecen, kendini geliştirmeye eğilimli, planlı, sistemli, değişikliklere uyum sağlayabilen, koruyucu destekleyici, öğrencinin gelişim açısından

yönlendirici, samimi, günlük yaşantısında karşılaştığı sorunları çözebilme, etkinin iletişim becerilerine ve öğrencilere karşı dostça davranabilme özelliklerine sahip olması gerektiği sıkça vurgulanmaktadır. Anılan bu özellikler öğretmenin kişisel eğilimleriyle ve eğitimiyle ilgilidir. Eğer öğretmen bu özellikleri geliştirme imkânına sahipse, bu konudaki becerilerini geliştirip meslek yaşantısında kullanabilmesi ve dolayısıyla, öğrencilerle kuracağı iletişimde geliştirici olması beklenmektedir (Çalışkan, 2003; akt: Karadağ, 2005)

Öğretmenin başarısında mesleki ve kişisel nitelikleri tartışmasız bir öneme sahiptir, bu nitelikleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Göktaş ve Yetim, 2004, s.545-546-547-548)

Öğretmenin mesleki nitelikleri

- Milletinin milli, ahlaki, insani, kültürel ve tarihi değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren,
- İnsan haklarını, milli demokratik, laik, sosyal ve hukuk devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve gereklerini yerine getiren,
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne ve geniş bir dünya görüşüne sahip olan,
- Çocuğun ve gencin biyolojik, psikolojik ve sosyal yapısını ve gelişmesini sağlayıcı çalışmalar yapan,
- Öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerini konulara göre ve bireysel gelişmeyi gerçekleştirecek biçimde uygulayan,
- Derslerini planlayan ve uygulayan,
- Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanarak öğrencilerini, programları ve kendi öğretme gücünü değerlendirerek, eksiklerini gideren (Bilgen, 1988)
- Programların planlanmasına ve geliştirilmesine katılan,

- Öğrenmeyi kolaylaştıran,
- Okul ve toplum işlerini birleştiren,
- Çocukların davranış tarzlarını değiştirmeye çalışan,
- Öğretimde iyi öğrenim kaynaklarını kullanan,
- Sorun çözen ve hızlı değişimlere uyum sağlayabilen bireyler yetiştiren,
- Konusunda, bilgilerini güncelleştiren,
- Konuları içeriğini, öğrenci ortamına uyduran,
- Yeni eğitim teknolojilerini kabul eden ve kullanan,
- Öğrencilerini yeteneklerini açığa çıkararak gelişmelerine yardımcı olan,
- Öğrenim stratejilerini yaratan,
- Eleştirel düşünme becerileri olan,
- Öğretmede yeniliklere açık olan,
- Yetenekli öğrencileri ortaya çıkaran ve yetenekleri doğrultusunda öğrencileri yönlüten,
- Tüm çocukları önyargılardan arınmış olarak ve oldukları gibi kabul ederek hepsine eşit, adil, mantıklı ve tarafsız davranan,
- Öğrencileri buldukları yaşın fizyolojik, psikolojik ve kişisel özelliklerine ve yeteneklerine göre tanıyıp, ona göre değerlendirerek yönlendirenin,
- Uyumsuz ve problemlili öğrencilere anlayışla yaklaşan ve sorunların çözülmesine, aile ile de işbirliği yaparak yardımcı olan,

- Öğrencilerin dinleme, anlama ve anlatma yeteneklerini geliştiren,
- Öğrencilere insanları sevmeyi ve işbirliği içinde çalışmayı öğretene,
- Mesleğinin toplum içindeki önemini toplumsal sorumluluklarının bilincinde olarak öğretmenliğe karşı büyük bir istek ve heves duyan ve mesleğini severek yapan,
- Akılcı ve bilimsel düşünme yeteneğine sahip olan,
- Alanındaki araştırma ve gelişmelerin ortaya koyduğu yeniliklerden haberdar olan ve kendisini sürekli olarak yetiştirmeye ilgi ve istek duyan,
- Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılan ve eğitim kurumunun dışından da haberdar olan,
- Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirecek araç- gereçlerden ve çevresindeki tüm imkan ve kaynaklardan yararlanan,
- Öğrencinin akademik benlik seviyesini yükselten,
- Öğrencilere bağımsız kişilik kazandıran (Üstünoğlu, 1993),

Öğretmenin kişisel nitelikleri

- Her şeyden önce çocukları, gençleri seven ve onları birer insan olarak değerlendiren,
- Beden ve ruh sağlığı yerinde, canlı, hareketli ve becerikli,
- Pratik, yaratıcı, gerçekçi, sezgileri kuvvetli, sağduyu sahibi ve duyarlı,
- Düşüncelerinde bağımsız ve esnek,
- Çocuklarla ve gençlerle yakın ve içten ilişkiler kurabilen, samimi, sempatik, güler yüzlü, coşkulu, neşeli ve mutlu
- Acil ve beklenmedik durumlarda telaşlanmadan soğukkanlılıkla olayların üstesinden

gelebilen, gayretli ve cesur,

- Temiz, uygun, düzenli ve çekici bir biçimde giyinen,
- Güzel sanatlar (resim, müzik, spor vb.) konularda bilgili ve yetenekli,
- Öğrencilerin yapmamasını istediği şeyleri, kendisinde yapmayan,
- Sorumluluk duygusu yüksek ve sorumluluk alan,
- Kendine güvenen, ne istediğini bilen, davranışları tutarlı ve dengeli, olgun bir kişiliğe sahip (Üstünoğlu, 1993),
- Toplumun beklentilerine cevap verebilen,
- Okulda, sınıfta ve çevrede inisiyatif sahibi olan,
- Türkçeyi güzel ve doğru konuşup yazan,
- Ekip çalışmasına yatkın,
- Kendisi ve çevresi ile barışık,
- Demokratik bir kişiliğe sahip olan ve demokratik anlayışını, tutum ve davranışlarını eğitim ortamına ve çevresine yansıtan,
- Kendi milli kültürüne sahip çıkan ve evrensel kültüre katkıda bulunan (Saçlı, 1988),
- Başkalarına karşı duyarlılık ve sevgi duyan,
- İlişki kurma yeteneği olan,
- Düşünmede uyumluluk ve esneklik sağlayan,
- İletişim becerilerini benimseyen-geliştiren,

- Ortak tavır alabilen,
- Kendi kendini motive eden ve kendine güvenen,
- Sesi iyi kullanan,
- Kendi kendini analiz etme yeteneği olan,
- Bağlılık ve liderlik vasıfları olan (Mawer, 1996),
- Dinamik ve aktif bir kişiliğe sahip olan,
- Yeniliklere açık olan,
- İnsanların fikir, din ve vicdan hürriyetine saygılı,
- Disipline olabilen, sabırlı,
- Himaye edici ve yardımsever,
- Dürüst, açık ve güvenilir ve ahlaklı (Büyükkaragöz, 1988),
- Çalışkan, düzenli ve planlı,
- Adil, sadık, namuslu ve fedakar,
- Doğru sözlü, terbiyeli ve nazik,
- Kötü alışkanlık ve davranışlardan uzak,
- Ülke yönetimi ve sorunları hakkında bilgi sahibi ve idealist insan olmalıdır (Bilgen, 1988).

Yapılan bir araştırmaya da iyi bir öğretmende bulunması gereken evrensel değerler ile kötü bir öğretmende bulunan olumsuz değerler aşağıda karşılaştırılmıştır. (Büvükkaragöz, 1997, s.69):

Olumlu değerlere sahip öğretmenler:

- Samimi,
- Sabırlı,
- Değişebilen,
- İyi disipline olabilen,
- Himaye edici ve yardımsever,
- Öğrencinin akademik benlik seviyesini yükselten,
- Öğrenciye karşı arkadaşça tutumu olan,
- Dürüst, açık ve güvenilir olan,
- Öğrencileri bağımsız birer kişilik olarak görebilen,
- Öğrenmeye çok istekli olan, öğretmeyi çok seven,
- Anlayışlı olan,
- Daima iyi bir plan ve organizasyon yapabilen,
- şakadan anlayan,
- Konusunda çok yeterli olan,
- Ahlaki yönden olgun olan.

Olumsuz değerlere sahip öğretmenler;

- Her zaman dürüst ve haklı olmayan,
- Olumsuz,
- Katı,
- Huysuz, çabuk kızan ve sinirli, Daima herkesi eleştiren, Soğuk ve kişiliksiz,
- Öğrencilerine karşı arkadaşıça olmayan,
- Öğrenmeyi ve öğretmeyi sevmeyen,
- Disiplini çok zayıf olan.
- Sınıfta, suçluluk, korku, kıskançlık, dargınlık, kızgınlık gibi kötü duyguları ortaya koyan,
- Donuk ve can sıkıcı,
- Zihni dağıtan bir ders işleme tarzına sahip,
- Öğrenciler arasında saygınlık kazanamayan,
- Anlayışsız,
- Konusunda bilgili olmayan,
- Ahlaki yönden olgunlaşmamış olan vb.

Başarılı bir öğretim sürecinde, öğretmenin kişilik yapısının önemli bir etkidir. İyi bir öğreticide bulunması gereken özellikler yapılan bir araştırmaya göre aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Kulaksızoğlu, 1998)

- İşbirliğine yanaşan ve demokratik bir tutuma sahip olan,
- Her kişiye karşı olumlu düşünceleri olan,
- Sabırlı,
- İlgileri çeşitli,
- Genelde görünüşü ve karakteri hoş,
- Tarafsız olan,
- Mizah duygusu olan,
- Davranışları tutarlı olan ve değişmeyen,
- Eğittiği gruptaki kişilerin sorunlarıyla ilgilenen,
- Değişen koşullara uyum sağlayabilen,
- Karşısındakinin iyi taraflarını görüp onları övmekten çekinmeyen,
- Belirli bir konuyu başarı ile öğreten ve planlı çalışan,
- Bir konuyu gruba aktarırken yeter derecede coşkulu olan,
- Telkin yeteneğine sahip,
- Dikkatli olan ve kendine güvenen.

Öztürk ise, iyi bir öğretmenin özelliklerini şöyle sıralamıştır (Aydın, 1993, ss. 26-27):

- **Sevgi ve dostluk:** Öğretmen, öğrencilerini sevmeli, onlara dostça davranmalıdır. Sevgi ve dostluk sadece çocukları, öğrencileri değil, bütün insanları olumlu şekilde etkiler. Herkesin ihtiyaç duyduğu sevgi ve dostluk çocuk veya öğrenci için özel bir önem arz eder.

Sevge, güven, deęerlilik, iŖe yarar ve istenilen bir varlık olma dūŖuncesi, kiŖilięin olumlu ve uyumlu bir Ŗekilde geliŖimi için Ŗarttır.

- **Adil olmak:** Öğretmen öğrencilerine karşı adil olmalı ve onlar arasında ayırım yapmamalıdır. Bu belki olanaksızdır. Fakat öğrencilerine karşı tavır ve davranışlarında, onları eleŖtirmede başarılarını değerlendirip ölçmede ve özellikle not verme işinde adil olmak ve taraf tutmamak iyi bir öğretmenin vazgeçilmez niteliklerindedir.
- **Sabırlılık:** Büyüyüp geliŖen, durmadan hareket etmek isteyen ve yetiŖkin bir insan olma yolunda ilerlemeye alıŖan çocuklarla bütün gün karşı karşıya olan öğretmen, sinir bozucu olaylar karşısında hemen kızmamak, öğrencilerin özelliklerini göz önünde tutup sabırlı davranmalıdır.
- **HoŖgörü ve alçakgönüllülük:** Kendini öğrencilerden çok üstün ve apayrı bir yaratık olarak görmek, onları küçümsemek ve fırsat düŖtüke öğrencilerle alay etmek bir öğretmen için affedilmez kusurlardır. HoŖgörülü ve alçakgönüllü olmak, olgunluğun bilgili ve kültürlü olmanın doğal ürünleridir.
- **Mesleği sevmek ve bilgi sahibi olmak:** Mesleğe karşı sevge duymalı ve sahasında bilgi sahibi olmalıdır. Gerekli metod ve teknikleri de bilmek ve uygulamak zorundadır.
- **İyi bir disiplincilik:** Öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini konuya ekebilmeli, bunu sağlamak için de iyi bir disiplinci olmak gereklidir. İyi disiplin, öğretmen-öğrenci arasında karşılıklı sevge, saygı, güven havası yaratıldıktan sonra ve birlikte alıŖma isteği geliŖtirildikten sonra sağlanır.

Öğretmenlik mesleğinde başarılı olan öğretmenlerde bulunması gereken özellikler konusunda pek çok ölçek geliŖtirilmiŖtir. Barr tarafından hazırlanan ölçekte başarılı bir öğretmende bulunması gereken on beŖ özellik belirlenmiŖtir: (Oktay, 1997, s.41-42)

1. İyi huylu, uyumlu olmak,
2. Başkalarını düşünmek,
3. İşbirliğine açık olmak,

4. Duygusal yönden dengeli olmak,
5. Ahlaklı olmak,
6. Kendini idare etmede başarılı olmak,
7. Bağımsız, kendi kendine yeterli olmak,
8. Zeki olmak, soyut düşünebilmek,
9. Peşin hükümsüz ve adil olmak,
10. Objektif olmak,
11. Kişisel olarak çekici olmak (giyim, fizik, görünüş, temizlik),
12. Fiziksel enerji sahibi olmak (başarılı olmak için istekli olmak),
13. Güvenilir olmak, dürüst olmak.
14. Olaylara orjinal bir yöntemle yaklaşabilmek.
15. Mesleki yönden yeterli bilgi sahibi olmak.

Günümüz koşullarında eğitimden beklentiler ve öğrenci gereksinimlerine yanıt verme açısından nitelikli ve etkili öğretmenin özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Coşkun, 1999)

- İstenilen kişilik özellikleri açısından gelişkin,
- Ekonomik, sosyal ve çevre sorunlarına duyarlı,
- Alan bilgisi ve mesleki açıdan yetkin,
- Kültürel açıdan gelişmiş,

- Gelişmeye açık ve kendini yenileyen,
- Öğrencinin yetişmesine sınıf içi ve dışı etkinlikleriyle çaba harcayan,
- İletişim yöntemlerini sağlıklı uygulayan,
- Öğrencileri çok yönlü tanıyıp öğrenme sürecine katan,
- Bireyin gelişme potansiyelini kabul eden.

II.3. DEMOKRATİK ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI

Öğretmen, demokratik yaşam kültürünü geliştirecek manevi, ahlaki yeteneklerin yerleşmesi konusunda üzerine düşen görevlerin neler olduğunun bilincinde olmalıdır. Öğretmenler, demokratik ilkelere değer verdiğini sadece sözleriyle değil sergiledikleri davranışlarıyla da göstererek demokratik yaşamın en temel destekleyicisi olmalıdır. Bunun yanında iyi bir öğretmen, öğrencilerin demokratik kazanımlarını gerçekleştirebilmeleri için özendirici bir ortam ve uygun fırsatlar hazırlamalıdır (Genç, 2006, s.44)

Öğretime yön veren, öğrencinin yaşantılarını düzenlemesine yardım edip Davranış değişikliği'ne yol açan öğretmenin görevi günümüzde oldukça güç ve karmaşıktır. Öğretmen bir yandan bilgi, beceri ve tutumlarıyla öğrencilerinin eğitimi görevini yürütürken diğer yandan davranışlarıyla onları etkiler. Öğretmenin bilgi ve becerisi kadar öğrenciye yaklaşım biçimi de yani davranış şekillerini belirler. Öğrencide istendik davranışların oluşması temelde öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Öğretmenin kişiliğinin tüm özelliklerinin öğrencinin kişiliğini şekillendirdiği okul ortamında, demokratik ve işbirliğine dayanan sınıf ortamı yaratan öğretmenlerin öğrencilerin daha verimli oldukları bilinmektedir. Öğretmen hükmedici ve baskıcı davrandığında öğrencilerin okul çalışmalarında uyumsuzluk gösterdikleri görülmektedir (Milli Eğitim, 2000, s. 147, s.21; akt: Keskin, 2002, s.52)

Eğer demokrasiye ilişkin sorumluluklar, yararlar ve güçlü taraflar bireyler için açık bir hale getirilmezse, demokrasiyi yaşatmak ve geliştirmek için yeterli bir donanıma da sahip olamazlar. Bireylerin böyle bir donanıma sahip olmaları için demokrasi eğitimine ciddi ve bilinçli bir şekilde yaklaşılmalıdır. Modern yaşama önem veren her toplum demokrasiye ve

bununla özdeşleştirilebilecek özgürlüklere, kuramda ve demokrasi uygulamasında vatandaşlarına iyi bir eğitimi sağlamak zorundadır. Bu çerçevede hem eğitim programlarını hazırlayan hem de bu programlar çerçevesinde eğitim veren öğretmenlerin demokrasiye ilişkin bilgilendirici ve eğitici bir anlayışa sahip olmaları son derece önemlidir (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004)

Demokrasinin işlemesi için okulun önemini fark ettiğimizde okuldaki öğretmenlere ne kadar büyük görevler düştüğünü anlayabiliyoruz. Öğretmenlerin demokratik ilkeleri benimsemiş olmaları sınıf ortamında bu ilkeleri öğrencilere benimsetmelerine yardımcı olur. Ayrıca demokrasiyi yaşam biçimi olarak benimseyen öğretmenlerden demokratik eğitim beklemek de çok doğru bir davranış olur.

Lister'in (1982, s.11) de belirttiği gibi hoşgörü, sorumluluk, dayanışma, hak bilinci, uzlaşma, katılım gibi demokratik ilke ve kuralların öğrenilmesinin, davranışlarla gösterilmesinin en iyi, belki de tek yolu uygulamadan geçmektedir. Ona göre bireylere kazandırılmak istenen bu tutum ve davranışlar, önce örnek bireylerin davranışlarında gözlenip, sonra da kendilerine uygulama imkanı verilerek öğretilir. Tibbits (1994, s.364) de yine aynı şekilde insan hakları ve demokrasinin öğrencilere okul kültürü içerisinde ve kendi kendilerine yaptıkları örgün öğrenme ve öğretme çalışmalarıyla kazandırılabilceğini belirtmektedir (Yeşil, 2004, s.38)

Demokratik öğretmen, öğrencilerin duygu ve düşüncelerine önem vererek, onlara karşı sevgi ve güven doludur. Demokratik bir öğretmenin sınıfında etkinlik ve sorumluluklar paylaşılmıştır. Öğretmen kendi konumunu öğrencilerden üstün görmez ve sınıfın sıradan bir üyesi olarak davranır. Böyle bir sınıfta, başarı ve başarısızlıklar eşit olarak paylaşılmaktadır.

Demokratik davranışlar gösteren öğretmenler eleştiri ve aşağılamalardan kaçınır, sorumlulukları paylaşarak ve paylaştırarak öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini geliştirmeye çalışır. Hata yaptıklarında hataları düzeltmek üzere öğrencilerini cesaretlendirir. Üreticiliğin ve performansın yüksek olmasını sağlar.

Demokratik bir eğitimde öğretmenin yaptırım gücü korku değil sevgi olmalıdır. Öğretmen fizikî özelliği, üslûbu, konuşması, hatta ses tonu, öğrencilerle ilişkileri metodoloji bilgisi ve yeteneği, eğitim araç ve gereçlerini tanıma ve kullanma kabiliyeti, başarıyı ölçme yeterliliği

gibi özellikler ile üstün olmalıdır. Bu özellikleri yeterli olmayan öğretmen, etkileşim sırasında mutlaka antidemokratik yollara yönelecektir (Canelli, 2006)

Demokrasinin etkin bir şekilde öğretilmesinde öğretmenler önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu rol Kıncal'ın deyimiyle öğretmenlere atfedilen "akademik rol'dür. Bununla birlikte, çok açık bir şekilde gözlenebilir davranışlar içerisinde olan öğretmenlerin öğrenciler için iyi bir model olmaları da beklenmektedir. Bu durum da, demokrasi eğitimi açısından ele alındığında, öğretmenlerin demokrasiyle özdeşleştirilen ilkeleri ve değerleri öğrencilere aşlamalarında, demokratik tutum ve davranış içerisinde olmalarının ne kadar önemli olduğu açıktır. Ancak, Gözütok ve Kıncal tarafından gerçekleştirilen bazı çalışmalarda belirtildiği gibi bu konuda bazı yetersizlikler ve farklılıklar da bulunmaktadır (Elyıldırım ve Yanıklar, 2004)

Demokrasi eğitimini ve demokratik tutum ve davranışları özümsemiş yeni nesli yetiştirecek olan öğretmenlerdir. Bu anlamda bunu gerçekleştirecek öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları kendisinin özümsemiş olması gerekmektedir (Erdem, 1998)

- **Yeterlilik Alanlarının Rolü:** Demokrasi eğitimi verecek öğretmenlerin alan, meslek bilgisi (formasyon) ve genel kültür boyutlarında yeterli olması gerekmektedir. Bunların yanı sıra kişiliğinde de demokratik tutum ve davranışları benimsemiş ve bunu davranışlarıyla gösteriyor olması gerekmektedir
- **Alanda yeterlilik ve demokrasi eğitimi:** Öğretmenin alanına ilişkin temel bilgileri (kavram olgu, ilke, genelleme, yasa, model, kuram vb.) ve bu bilgileri ele alma yollarını (işlem yolu, teknik yöntem) anlaması, alanındaki bilgilerini üst düzeylere çıkarması alanıyla ilgili müfredat programları hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Alanında yeterli olan öğretmenin kendine olan güveni sınıf ortamına yansiyacak ve demokratik olmayan tutum ve davranışlardan sakınacaktır. Alanında yeterli olan öğretmen demokrasi eğitiminde de uygun teknik ve yöntemleri kullanacaktır. Alanında yeterli olmayan öğretmenlerin sınıfta demokratik olmayan tutum ve davranışlara bürünmesi daha kolaydır.
- **Formasyonda yeterlilik ve demokrasi eğitimi:** Mesleki yeterlilikte özellikle öğrenci psikolojisini bilmesi, iletişim kurabilme becerisi ve sınıf yönetimi konusunda yetişmiş olması gerekmektedir. Öğrenci psikolojisini bilen bir öğretmen; (1) Öğrencinin kendini ifade etmesine olanak ve ortam sağlayacaktır. (2) Öğrenciyi derse katacak ve sınıfta

tartışmaya yer verecektir. Ayrıca öğrencilerin soru sormalarına olanak verdiği gibi öğrencileri soru sormasından rahatsız olmayacak ve bundan memnurluk duyacaktır. Tüm bunları yerine getirdiği için öğrencilere kendini ve dersi sevdireceğinden dolayı dersle ilgili olanlar başta olmak üzere demokrasi eğitimiyle amaçlanan başkalarının görüşlerini dinleme, onların görüşlerine saygı duyma, kendi düşüncelerini çekinmeden ifade etme gibi becerileri de oluşturacaktır. Leyla Küçükahmet' in araştırmasında mesleki yeterlilik açısından "demokratik öğretmen" "derste öğrenciye konuşma hakkı veren" dir (Küçükahmet, 1989). İletişim kurabilme becerisine sahip olan öğretmen, sözel ve beden dilini etkili bir biçimde kullanabilen ve öğrencilerin de sözel ve bedensel dilini anlayan öğretmendir. Bu anlamda: (1) Açık ve kolayca anlaşılabilen açıklamalar yapar, (2) Zamanında ve etkili bir biçimde konuşur, (3) Bireysel ayrılıkları iletişim kurmada dikkate alır, (4) İfadelerinde doğrudan öğrenciyi değil davranışı temel alır. Örneğin öğrencileri yargılamaz, öğrencilerin iç dünyalarını tanıyarak ona göre iletişimde bulunur (Büyükkaragöz, 1996). Sınıf yönetiminde yeterli olan öğretmen; (1) Ceza ve övgüyü uygun ve etkili bir biçimde kullanır. (2) Kesinti ve müdahaleler karşısında uygun önlemler alır. (3) Sınıfta öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlayacak demokratik bir ortam oluşturur (Özçelik ve Sands, 1997). Küçükahmet' in araştırmasına göre sınıf yönetiminde demokratik öğretmen "sınıfta tatlı sert olan, öğrenciye dayak atmayan ve öğrenciyi notla tehdit etmeyen" dir (Küçükahmet, 1989).

- **Genel kültürde yeterlilik ve demokrasi eğitimi:** Genel kültür alanında yeterli olan öğretmen; (1) Güncel konuları sınıfta tartışır. (2) Bu tartışmalarda her türlü düşünce ve fikirlere karşı hoşgörülüdür. Küçükahmet' in araştırmasında genel kültürde demokratik öğretmen " kendi fikir ve düşüncelerini öğrenciye dayatmayan" dır (Küçükahmet, 1989, s.52).
- **Kişisel Özelliklerin Rolü:** Demokrasi eğitiminde öğretmenin kişisel özelliklerinin de büyük bir önemi vardır. Kişisel olarak tarafsız, önyargılı olmayan, güler yüzlü, eleştiriye açık, hoşgörülü, adil, dürüst, samimi, çağdaş olan öğretmenler Küçükahmet' in (1989) araştırmasına göre kişisel olarak fiziksel özellikler (ses kıyafet) demokratikliğin özelliği değildir. Buna karşın mesleğini sevme, tarafsızlık, yardımseverlik, dürüstlük, güler yüzlülük, eleştiriye açıklık, espirili ve hoşgörülü olma demokratik öğretmenin kişisel özellikleri olarak göze çarpmaktadır.

Demokratik eğilimli bir öğretmen öğrencilerinin lideri gibi davranır. Bununla birlikte, önce onlara gerektiğinde rehberlik etmeyi, cesaret vermeyi ve sorumluluğu paylaşmanın nasıl olduğunu öğretir. Böyle bir öğretmenin sahip olduğu özellikler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Sınıfta gerekli olduğu kadar disiplinin sağlanmasında liderlik yapar.
- Öğrencilerle arasında karşılıklı güven oluşturur.
- Öğrencileri kendisinden yardım istemeye teşvik eder.
- Öğrencileri, birbirleriyle rekabet etme yerine işbirliği yapmaya yönlendirir.
- Öğrencilere sıcak ve arkadaşça bir sınıf ortamı sunar.
- Derslerde grup tartışmalarına önem verir.
- Öğrencilerin yaptıkları yanlışları bir öğrenme aracı olarak düşünerek onların eksiklerini veya yanlışlarını düzeltmelerini öğrenmeye teşvik eder (Charles ve diğerleri, 1996).

Öğretmen, demokrasi eğitiminde öğrencileri girişim, girişkenlik, özgüven ve sebat gibi nitelikleri kazanmaları için model olmalıdır. Bu amaçla sınıfta demokratik bir hava yaratarak öğrencilerin kendini ifade edebilmeleri için ortam yaratmalıdır. Bunu gerçekleştirecek öğretmenlerin öğretmenliğin alan, mesleki ve genel kültür alanlarında yeterli olmaları büyük önem taşımaktadır. Öğretmenin kişisel özellikleri de demokrasi eğitiminde yeterlilik alanları kadar etkili ve önemlidir. Demokrasi eğitiminde öğretmenin etkililiğini artırmak için şu önerilerde bulunulabilir (Erdem, 2006)

- Öğretmen adaylarına verilen hizmet öncesi eğitimle genel kültür, alan ve formasyon alanlarında yeterli olmaları için eğitimin niteliği yükseltilmelidir.
- Öğretmen adaylarını hizmet öncesi eğitimde yetiştiren öğretim elemanları demokratik tutum ve davranışlar içerisinde olmalıdırlar.

- Hizmet yapan öğretmenler "demokrasi eğitimi" konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdırlar.
- Öğretmenler görev yaptıkları okullarda demokratik uygulamalarla öğrenciye ve çevreye örnek olmalıdır. Ayrıca anne ve babalarda iletişim araçlarıyla demokrasi eğitimine tabi tutulmalıdır.

Eğitim-öğretim sürecinde model alarak öğrenmek sürecin oldukça önemli bir kısmını oluşturur. Öğretmenler demokrasiyi özümseyip demokratik davranışlar sergiledikleri zaman öğrencileri için oldukça önemli bir model olurlar. Öğretmenlerin okul ve sınıf ortamında gösterebilecekleri demokratik davranışlara örnekler Tablo-C' de verilmiştir (Aydoğan ve Kukul, 2003, s.29-30; akt: İrban, 2004, s.13)

TABLO-C Demokratik Öğretmen Davranışları ve Yaklaşımları

1. Bütün öğrencileri sınıf etkinliklerine ve diğer grup etkinliklerine katılmaya özendirme.
2. Sınıfta yapılan dersler ve diğer faaliyetlerin hedef, içerik, yöntem ve araç-gereçlerinin seçiminde öğrenci görüşlerine başvurma.
3. Sınıf gösterileri veya diğer grup etkinliklerinde, öğrencilerin istekleri doğrultusunda grup oluşturmalarına olanak sağlama.
4. Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alma.
5. Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, öğrencilerin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyma.
6. Öğrencilere doğru ya da yanlışın ne olduğunu söyleyip, yaptırmak yerine, kendi fikirlerini oluşturabilmelerine rehberlik etme.
7. Öğrencilerin gerçeklerle kişisel görüşlerini birbirinden ayırabilmelerine yardım etme.
8. Öğrencilerin olayları tarafsız ve eleştirel bir gözle değerlendirebilmelerini sağlama.
9. Öğrencilerin kendi görüşlerini herhangi bir etki altında kalmadan özgürce açıklamalarına olanak sağlama.
10. Öğrencileri düşüncelerinden dolayı suçlamaktan kaçınma.
11. Öğrencilerin düşüncelerine karşı kendi düşüncelerini savduklarında olgunlukla karşılama.
12. Öğrencilere düşüncelerinin değerli olduğu, önemsendiği ya da kabul edildiği hissi verme.
13. Öğrencilerin az bildiği ya da hiç bilmediği konularla ilgili görüşlerini söylemelerini sağlama.

Tablo-C' de demokratik öğretmen davranışları ve yaklaşımlarından sadece bir kısmı verilmiştir. Öğretmenlerin bu demokratik davranış ve yaklaşımları sergileyerek, öğrencilerine model oluşturmaları öğrencilerin demokratik davranışları öğrenmelerine yardımcı olur.

Demokrasi eğitimine uygun bir öğretmenin önemsemesi ve göz ardı etmemesi gereken bir konu da sevgidir. Sevgisiz bir eğitim, hele ki demokrasiye uygun bir eğitim düşünülemez. Bütün eğitim etkinlikleri, aile ve eğitim kurumlarında sevgiye dayandırılmalıdır. Çocukla eğitimciler arasındaki etkileşimi sağlayan temel etken sevgi olmalıdır. Ancak böylece çocuk olduğu gibi görünerek bütün yetenekleri sonuna kadar geliştirilebilir. Bu nedenle, doğa, çocukları sevmek ve yardım edilmek üzere yaratmıştır (1996, s.49), diyen Rousseau, çocukları seviniz, oyunlarına, eğlencelerine saygılı ve uygun olunuz (1996, s.19), der. Russel da (1984, s.181), eğitimde ilerlemenin bir yolu vardır ki, o da sevgiyle işlenmiş bilim yoludur,

der. Çünkü ona göre, bilim olmadan sevgi güçsüzdür, sevgi olmadan bilim yıkıcıdır. Bu nedenle bütün eğitim etkinlikleri sevgiyle gerçekleştirilmelidir. (Maboçoğlu, 1999, s.345)

Demokrasiye uygun, çağdaş bir eğitimde, her tür ve düzeydeki okullarda, özellikle ilköğretimde, öğretmen, yüklü müfredat programını tamamlayabilmek için, öğrencinin anlayıp anlayamadığına bakmaksızın zamanla yarışmalıdır. Öğrenci, bilgi yüklenilmesi, bilgi doldurulması gereken, boş bir bant, ya da küp olarak görülmemelidir. Amaç, Sayın'ın da söylediği gibi (1990: 32) , öğrenciye bilgi yığmak değil, öğrencinin bilgiyi anlayabilmesi, kavrayabilmesi ve gerektiğinde kendi başına da bağıntılar kurarak bilgiyi üretebilmesinin sağlanmasıdır. Ancak, bu anlayışla yetişen kuşaklara ileriye dönük toplumsal gelişme ve değişme sağlanarak demokrasi güvence altına alınabilir. Oysa, öğretmenin tartışmasız, sorgulamasız sunduğu doğrularla, niceliğin önem kazandığı müfredat programlarıyla öğrenciler özgür ve bilimsel düşünme yetilerini kazanamazlar (Maboçoğlu, 1999, s.343).

Bir toplumun fertleri, fizikî, sosyal ve kültürel çevrelerini algılama, yorumlama ve tepkide bulunma davranışları bakımından demokrat değilse, böyle bir toplumun demokratik rejime sahip olduğunu iddia etmesi mümkün değildir. Demokrat insan öncelikle, insan haklarını bilen, saygı gösteren ve uyan, hatta savunan insandır. Bu temel kaidenin eğitim uygulamalarına yansımış küçük bir misali, sınıfta, öğretmenin, öğrenciyi arkadaşlarının arasında küçük düşürecek şekilde hırpalaması anında, bunun bir insan hakkı ihlali olduğunun herkesçe bilinmesidir (Canelli, 2006)

Öğretmenlerin sınıf-içi demokratik davranışlarını, demokratik değerleri baz alarak belli gruplarda incelemek mümkündür. Demokrasi içinde özgürlük, eşitlik, adalet, hoşgörü, işbirliği, dayanışma gibi değerleri barındırır. Bu durumda sınıf içinde demokratik davranışlar sergileyen öğretmenler

1. Sınıfta özgürlük,
2. Sınıfta eşitlik,
3. Sınıfta adalet,
4. Sınıfta hoşgörü, işbirliği, dayanışma,

5. Sınıfla ilgili karar sürecine öğrenci katılımını sağlayan öğretmenlerdir.

II.3.1. Sınıfta Özgürlük

Özgürlük, insanı belirleyen temel bir niteliktir. Birey özgür olabildiği ve özgürlüğünü yaşayabildiği oranda insan olabilir. Aile ortamından, eğitimin en üst düzeyine kadar çocuk, özgürlüğünü kullanabilme yöntem ve alışkanlığını edinerek, geliştirebilmelidir. Bunun için bütün eğitim öğretim süreçlerinde öğrenci merkeze alınarak, onun sorgulama, eleştirme, sorunlara yönelik çözüm üretebilme yeteneği ve alışkanlığı geliştirilmelidir. Ancak böyle bir anlayışla yetişen insanlar, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda toplumsal kültürün gelişimine katkıda bulunabilirler. Ulusal ve uluslar arası düzeyde bilim, sanat, felsefe ve teknolojinin gelişimi, özgürlüğünü kullanabilen ve özgür iradesine göre hareket edebilen insanlarla olanaklıdır. Ancak, böyle insanlar yetiştirilebildiği oranda demokrasi ve demokratik yaşam güvence altına alınabilir. Aksi durumda demokrasi ya kör topal yürümeye ya da rayından çıkmaya başlar ki, böyle bir toplumda da demokrasi ve demokratik yaşamın varlığı tartışma konusu olur (Maboçoğlu, 1999, s.345)

Bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, bilinçli yurttaşların işidir. Kamusal yaşama insanların katılmaması oligarşiye ortam hazırlar. Kamuoyunun yaratılması, bireylerin bireysel kanaatlerine saygı duyulması sonucunda sağlanabilir. Hakların ve özgürlüklerin korunması ile ilgili yasal düzenlemeler şüphesiz büyük önem taşısa da, asıl çözüm eğitim süreci içinde bireylere insan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi ve yasal düzenlemelerin gereklerinin birey davranışına dönüştürülmesidir. “İnsan hakları eğitimi; insana, gerçek anlamıyla özgür ve ergin ‘yurttaş’ kimliği kazandırmanın; hak ve özgürlüklerinin bilincine varan ve onları kullanmasını, korumasını ve kollamasını bilen yurttaşların etkin olduğu; oluşturdukları örgütlerin kurumsallaştığı demokrasiyi ‘yaşam biçimi’ne dönüştürmenin uzun erimli en temel yoludur” (Gülmez, 1994, s.iiv). İnsan hakları ve demokrasi eğitimi (İHDE) yapmak, uluslar arası toplantılarda kabul edilen metinlerde sözleşmelere taraf olan ya da taraf olmasa da bu sözleşmeleri kabul eden devletler için, yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür. İHDE, uluslar arası insan hakları hukukunda ve Milli Eğitim mevzuatında dayanakları bulunmakta aynı zamanda “insan haklarını öğrenme hakkı” olarak yer almaktadır. “Montreal Kongresi Eylem Planı, insan hakları ve demokrasi eğitiminin kendisinin de bir ‘insan hakkı’ olduğunu ilk kez belirtmiştir” (Gülmez, 1994, s.4). Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Konseyi’nin ve insan hakları ile ilgili çeşitli uzmanlık örgütlerinin belgelerinde insan hak ve özgürlüklerine saygıyı

güçlendirme amacı yer almaktadır. İnsan hak ve özgürlüklerine saygı, bireyler açısından “insan haklarının bilinmesi hakkını”; devlet açısından ise, “eğitim yoluyla insan haklarının yurttaşlarına tanıtması yükümlülüğünü” içerir (Gözütok, 2000)

Sınıf-içi etkinliklerde öğretmenler öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesi, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilmesi ve kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmesi için özgür bir ortam oluşturmalarıdır.

Öğretmenler sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin fikirlerini, görüşlerini açıklamalarına fırsat vermelidirler. Bu durumda sınıf da gerçekten demokratik bir ortam oluşacaktır. Ayrıca öğrenciler fikirlerini açıklama fırsatı buldukları zaman kendilerini değerli hissedecekler, kişiliklerinin gelişimine olumlu bir katkı sağlanacaktır.

Demokratik bir sınıf ortamında öğretmen, ne yetkiyi elinde tutan ne de serbest bırakıcı olmalıdır. Öğrenci, sınıf kurallarının belirlenmesinde söz hakkına sahip olmalı, ödül veya ceza nedeniyle değil, işini yapmanın faydalarını bilerek güdülenmelidir (Cangelesi,1998, s.28; akt: Yağcı, 1998, s.21)

II.3.2. Sınıfta Eşitlik

Yaşadığımız her ortamda olduğu gibi sınıflarda farklı ailelerden, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevrelerden anlama düzeyi farklı seviyelerde olan öğrencilerden meydana gelmektedir. Ancak unutmamak gerekiyor ki öğrenciler bu farklılıklara rağmen sınıf ortamında eşit bireyler olarak bulunmaktadır.

Sınıf da eşitlik öğrencilere farklılıklarına rağmen eşit davranmak anlamına gelmez, onların farklılıklarını göz ardı etmek anlamına gelir. Doğru olan öğretmen davranışı öğrencilerin bu farklılıklarını göz önünde bulundurarak onlara farklılıklarıyla eşit davranmaktır.

Yapılan bir araştırmaya göre sınıf da eşitlik aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Coşkun, 1999):

- Öğretmen ve öğrenciler arasında eşitlik(bilgi, deneyim ve roller farklı olsa da) olması,
- Öğretmenin tüm öğrencilere eşit insani değer verirken her birine uygun yaklaşımlar geliştirmesi,

- Öğrenme etkinliklerinin her öğrencinin seviyesine uygun gruplandırılarak uygulanması ve zamanın uygun şekilde dağıtılmasıdır.

Sınıf da öğrenciler birbirinden ok farklı olsa da hepsinin ortak noktası insan olduklarıdır. Onlara değer veren, duygu ve düşüncelerini açıklamalarına fırsat veren öğretmenler kendini ifade eden, kendine güvenen bireyler yetiştireceklerdir. Aynı zamanda sınıf da saygınlık kazanacak bu demokratik tavırlarıyla öğrencilere model olacaklardır.

Öğretmenlerin sınıf-içi etkinliklerde eşitlik ilkesini esas alarak demokratik öğretmen davranışlarını göstermeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin sınıfta öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit davranması gerekmektedir. Bilindik öğretmen tavrı sınıfta gözde olan, başarılı öğrencileri ön plana çıkarmaktır. Ancak bu davranış bazı öğrencilerin kendini dışlanmış hissetmelerini, kendi kabuklarına çekilmelerini sağlar. Doğru olan demokratik öğretmen davranışı öğrenciler arası fark gözetmeksizin hepsine eşit söz hakkı vermektir.

Öğretmenler öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranmalıdırlar. Aksi durumda öğrenciler aralarındaki sosyo-ekonomik farklılıkların belirleyici olduğunu düşünecekler öğretmenlerine karşı güven duygusunu yitireceklerdir.

Öğretmenler öğrencilere uyguladıkları sözlü ve yazılı sınavları değerlendirirken de eşitlik ilkesine uymalıdırlar. Öğrenciler arası farklılıkların değerlendirmeye yansımamasını sağlamalıdırlar. Öğrencilere karşı tarafsız olduklarını, hepsine eşit davranıldığını yaptıkları değerlendirmelerde de göstermelidirler.

Öğrenciler ödüllendirilirken de öğretmenler eşitlik ilkesine uymalıdırlar. Öğrenciler gösterdikleri başarıları karşısında, elde ettikleri başarının derecesine göre aralarında hiçbir fark gözetilmeksizin eşit ödüllendirilmelidirler.

Öğrenciler sınıf-içi her türlü aktivitede eşitlik ilkesinin hakim olduğunu görünce gerçekten demokratik bir ortamda olduklarını hissedecek, demokratik değerleri özümseyerek yetişeceklerdir. Bu da öğrencilerin gerçekten demokrasi bilinci kazanan bireyler olmalarını sağlayacaktır.

II.3.3. Sınıfta Adalet

Demokrasinin içinde barındırdığı bir başka değer eşitlik gibi adalettir. Öğretmenler öğrencilere hiçbir farklılıklarının etkisi altında kalmadan adil davranmalıdırlar. Bu durum öğrencilerin öğretmenlerine karşı güven duygusunu geliştirmelerini, demokrasinin sınıf da gerçekten hakim olduğu hissini uyandırmalarını sağlar.

Öğretmenler öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranmalıdırlar. Bu durumda başarısız öğrenciler hem kendini dışlanmış hissetmeyecek hem de öğrenciler öğretmenlerinin sadece insani değerlerini göz önüne alarak onlara adil davrandıklarını hissedeceklerdir.

Öğretmenler öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenmelidir. Bu durum öğretmen-öğrenci arasında sağlam bir ilişki kurulmasını sağlayacak, öğrenci başarısını da olumlu yönde etkileyecektir. Aynı zamanda sınıf da adalet mutluluk, güven ve başarı anlamına da gelmektedir.

Sınıf-içi etkinliklerde demokratik davranışlar sergileyen öğretmenler sınıfta adaletin hakim olması için öğrencilerin hak ve sorumluluklarını sürekli göz önümde bulundururlar. Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim öğrencilerinin hak ve sorumluluklarını (<http://www.denizlimeb.gov.tr/modules>; akt: Karadağ, 2004, s.36):

- Öğrenme ve hak ve özgürlüğü,
- Her türlü ayrımcılıktan ve tacizden korunma hakkı,
- Kabul edilmiş standartlar ve politikalar dışında her türlü önyargı, kişisel uygulamalardan uzak biçimde, uygun biçimde ve adil olarak değerlendirilme hakkı,
- Yasal sınırlar içinde düşünce ve düşüncelerini açıklama özgürlüğü,
- Kendisine ait gizli bilgilerin uygunsuz biçimde açıklanmasından korunma hakkı,
- Her türlü öğrenci kuruluşlarına üye olmak ve öğrencilerin yönetime katılmasını sağlayan uygulamalara katılma özgürlüğü,

- Okuldaki bütün akademik çalışmalara yetenekleri ve kapasitesi ölçüsünde katılma hakkı,
- Öğrenme özgürlüğünü sağlamak için gerekli olan çevre ve koşulların korunmasına saygı göstermek ve sorumluluk almak,
- Bütün sınıflarda akademik standartların korunmasından sorumlu olmak,
- Topluma hizmet etmek ve başkalarını taciz ve ayrımcılıktan koruma yükümlülüğü,
- Kendisine ve başkalarına saygı gösterme yükümlülüğü ve başka insanların iyiliği için kendini sorumlu hissetme şeklinde tanımlanmaktadır.

II.3.4. Sınıfta Hoşgörü, İşbirliği ve Dayanışma

Demokratik bir sınıf ortamında hoşgörü, işbirliği ve dayanışma hakim olmalıdır. Bu değerlerin sınıfta hakim olması öğretmenlerin sınıf içindeki davranışlarıyla ve sınıfla ilgili etkinliklerde öğretmenlerin tutumlarıyla yakından ilgilidir. Öğretmen öncelikle kendisi öğrencilerine karşı hoşgörülü, anlayışlı, işbirliği ve dayanışma içinde olursa öğrenciler arasında da bu demokratik değerler hakim olacak ve demokratik bir sınıf ortamı oluşacaktır.

Öğretmenler sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetmelidirler. Geleneksel anlamda öğretmenler sınıf da disiplini sağlamak adına sınıfı otoriter bir tavırla yönetmektedirler. Bu durum öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilemekte samimiyetten, hoşgörüden uzak baskıcı bir sınıf ortamı oluşturmaktadır. Öğrenci başarısı da bu duruda minimumu inmektedir. Doğru olan ise sınıfı baskıdan uzak demokratik yöntemlerle yönetmektir.

Sınıf ortamında hoşgörünün hakim olması için öğretmenlerin öğrencilere kazandırması gereken bazı davranışlar vardır. Bu davranışlar aşağıda sıralanmıştır:

- a) Öğretmenler öğrencilere farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatmalıdırlar.
- b) Öğretmenler öğrencilere birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini zaman zaman hatırlatmalıdırlar.

- c) Öğretmenler sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğer öğrencilere örnek göstermelidirler.
- d) Öğretmenler öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcamalıdır.
- e) Öğretmenler öğrencilere insan hak ve özgürlüklerine saygılı olma bilincini kazandırmalıdır.
- f) Öğretmenler öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırmalıdır.
- g) Öğretmenler öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırmalıdır.
- h) Öğretmenler sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlemelidirler.

Eğitimin her kademesindeki öğretmenler; öğrencilerine karşı hoşgörülü, haklara saygılı, kişiliklere saygılı, tarafsız, tartışmaya açık, yol gösterici, yardımcı, tutarlı demokratik davranışlar içinde olmalıdır. Eğitimin her düzeyinde özellikle de yarının öğretmenlerini yetiştirecek olan öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının demokratik bir sınıf ortamı oluşturarak ders işlemleri ve bu yolla öğrencilerin de demokratik tutum ve davranışlar geliştirmeye çalışmaları, demokrasinin geleceği açısından olduğu kadar, toplumun ilerlemesi kalkınması açısından da önem taşımaktadır (Yağcı, 1998, s.20)

Sınıfta demokratik öğretmen davranışları öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma duygusunun gelişmesini sağlar. Yapılan bir araştırmaya göre demokratik bir sınıf ortamında öğrencilere “ben” yerine “biz” bilinci kazandırılır. Böyle bir sınıftaki öğrenciler (Ada ve Ünal, 2003, s.183) :

- Paylaşmayı öğrenir.
- Birbirlerine karşı saygılıdır.
- Birbirlerine yardım eder, destek olurlar.
- Sınıfın önemli birer üyesidirler.

- Sınıfta olmaktan gurur duyarlar ve bir gruba ait olma duygusunu geliştirirler.
- Sınıftaki aktivitelere aktif olarak katılırlar.
- Birbirlerinin öğrenmelerine katkıda bulunurlar.
- Sevgiyi öğrenirler.
- Kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenirler.

II.3.5. Sınıfla İlgili Karar Süreçlerine Öğrenci Katılımı

Öğretmen-öğrenci iletişiminin demokratik olup olmadığını gösteren davranış boyutu, öğretmenlerin öğrencileri sınıf içi etkinliklere katılımlarını sağlayıp sağlayamaymasıdır. Öğrencilerin katılımının sağlandığı bir sınıf ortamında başarıya ulaşılamaması düşünülemez (Demirtaş, 1999, s.32).

Öğretmenler demokratik eğitimi desteklemek için sınıfla ilgili kararların alınması sürecinde öğrenci katılımını sağlamalıdır. Sınıf-içi kurallar belirlenirken öğrenci görüşüne başvurulmalıdır. Öğrenciler öğretmenleriyle birlikte aldıkları kararlara daha rahat uyacaklar, bu kurallara uyum sağlamakta zorlanmayacaklar, kararları benimseyeceklerdir.

Geleneksel anlamda okulla veya sınıfla ilgili kurallara karar verilirken öğretmenler ve okul yönetimi belirleyici olmaktadır. Belirlenen bu kurallar öğrenci tarafından benimsenmediği için uygulamada sorunlarla karşılaşmaktadır. Ancak demokratik eğitimde kurallar öğrenci katılımıyla birlikte belirlenmektedir.

Öğretmenin sınıfta katı kuralcı olması, sınıf içi tüm kural ve ilişkileri belirme yetkisini yani "gücü" elinde tutması, sınıfta olumlu olmayan, öğrencileri tedirgin eden, soğuk bir havanın gelişmesine yol açar. Öğrenciler içlerine kapanık, katılımsız ve öğrenim süreçlerine ilgisiz bir konuma sürüklenebilir. Oysa sınıflar öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini rahat hissettikleri ve sıcak ilişkiler içinde yaşadığı yerler olmalıdır. Bu anlamda öğretmenlerin sınıfları baskı ile disipline edilecek, aktarılan bilgileri aynen alacak bir bütün halinde görmelerine dayanan geleneksel anlayıştan ve bu anlayışın kendilerine yüklediği rollerden sıyrılmaları gerekmektedir (Coşkun, 1999)

Öğretmenler sınavların türlerinin ve zamanlarının belirlenmesinde öğrenci görüşlerine başvurmalıdırlar. Öğrencilerle birlikte belirlenen sınavların türleri ve zamanlarında öğrenci başarısı maksimuma çıkacaktır.

Öğretmenler güncel olayları sınıf-içi etkinliklerle birleştirip, tartışarak öğrenci görüşlerine başvurmalıdırlar. Bu durumda öğrenciler hem güncel olaylarla ilgili bilgi sahibi olacak, çağı yakından takip edecek hem de öğrencilerin kendilerini ifade edeceği bir ortam oluşacaktır.

Demokratik bir lider olarak öğretmen öğrencilerin görüşlerini almalı, yapılacak işler konusunda onlarla uzlaşmalı, çalışma düzenlerini seçme hakkı tanınmalıdır (Jacobsen and Others, 1985, s.239; akt: Yağcı, 1998, s.21)

Aşırı kısıtlayıcı, engelleyici, kalıplayıcı ve otoriter bir ortam hem eleştirel, hem de yaratıcı düşünmenin gelişimini engellemektedir. Çocuğun istediğini özgürce söylemediği, söylediğinde ise baskı ya da alay etme gibi davranışlarla karşılaştığı ortamlar, yaratıcı düşünmenin gelişmesini engeller. Ayrıca, Fisher, baskıcı, kötümser, bağımlılığı özendiren, hataya odaklı, hoşnutsuz, ciddiye almayan, yanıtı önceden kararlaştıran, yeni düşünceleri reddeden, ilgi duymayan, tüm kararları kendi vermek isteyen, zaman tanımayan, alışılmışın dışına çıkmayan, önerilere değer vermeyen öğretmen davranışlarının çocuklarda yaratıcı düşünmeyi engelleyici güçler olduğunu göne sürmektedir (Doğanay, 2000, s.183; akt: Akdağ ve Güneş, 2003).

III. BÖLÜM

III.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde; araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem ile verilerin toplanması ve çözümlenmesi ile ilgili bilgiler açıklanacaktır.

III.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada, öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemeye yönelik görüşleri içerisinde cinsiyetlerine, çalıştığı okul kademelerine, çalıştığı okul türlerine, mesleki kıdemlerine, branşlarına, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumlarına göre ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Bu modelle, geçmişte ya da halen var olan bir durum hakkında yargılar değiştirilmeden aynen ortaya konmasına ve açıklanmasına dayalı bir araştırma yaklaşımıdır.

III.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, İstanbul ili Anadolu yakasındaki Tuzla, Pendik, Kartal, Kadıköy ve Ümraniye ilçelerinde bulunan resmi ve devlet ilköğretim okullarında; 2005-2006 ve 2006-2007 eğitim ve öğretim yıllarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu evrenden tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen 9 resmi ilköğretim okulunda çalışan, 400 öğretmen araştırmanın örnekleme oluşturmuştur.

III.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verilerinin toplanması için literatür taraması yapılmış, uzman kişilerin görüşlerinde ve yapılmış araştırmaların bilgi toplama ölçeklerinden yararlanılarak bir anket formu geliştirilmiştir. Bu anket formu 5 ilköğretim okulunda 50 öğretmene uygulanmıştır. Anlaşılabilirliği test edilip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra anket formu çoğaltılarak örneklem grubundaki deneklere uygulanmıştır.

Değerlendirme anketi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel özelliklerine ait sorular yer almaktadır. Bu bölümde 6 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise

“Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” ile ilgili 35 soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise konu ile ilgili öğretmenlerin farklı düşünce ve görüşlerine yer verilmiştir.

III.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Anketlere verilen cevapların uygunluğu denetlenmiş, cevaplanmamış ya da eksik cevaplananlar ilgili soruların değerlendirilmesinde dikkate alınmamışlardır. Üçüncü bölümde deneklerin farklı düşünce ve görüşlerine bırakılan kısım çoğunluk tarafından boş bırakıldığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Toplanan veriler Excel Programı’nda bilgisayar ortamına geçirildikten sonra SPSS paket programının yardımıyla veriler tablolar halinde gösterilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma arası farkın anlamlılığını test etmek üzere “t” testi ve çoklu değişkenlerde varyans analizi yapılmıştır. Geliştirilen anketin ön güvenilirlik uygulaması sonucunda Alpha güvenilirliği $r = 0.75$ olarak hesaplanmış ve güvenilirliği yüksek çıkmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Elde edilen verilerin kolay yorumlanabilmesi için “Bulgular” bölümünde tablolar oluşturularak, yorumlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken şu aralıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınır
1	Hiçbir Zaman Yapmam	1.00-1.99
2	Çok Az Yaparım	2.00-2.99
3	Oldukça Fazla Yaparım	3.00-3.99
4	Her Zaman Yaparım	4.00-5.00

IV. BÖLÜM

IV.1. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlenmesi ile ilgili öğretmenlere uygulanan anket çalışması sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tabloların daha iyi anlaşılması için veriler sonucunda elde edilen bulgular, tabloların altında açıklamıştır.

IV.1.1. Öğretmen Denekleri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere 420 adet anket uygulanmıştır.

IV.1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine ve Bazı Bağımsız Sorulara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu kısımda; “Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı”, “Öğretmenlerin çalıştığı okul kademesi değişkenine göre dağılımı”, “Öğretmenlerin çalıştığı okul türü değişkenine göre dağılımı”, “Öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre dağılımı”, “Öğretmenlerin branş değişkenine göre dağılımı” “Öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumları değişkenine göre dağılımı” bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine ilişkin dağılım Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo-1 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzde (%)
Bayan	239	59,8
Erkek	161	40,3
Toplam	400	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; %59,8’i bayan, %40,3’ü erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, çalıştığı okul kademesi değişkenine ilişkin dağılım Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo-2 Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkenine Göre Dağılımı

Çalıştığı Okul Kademesi	Frekans (N)	Yüzde (%)
İlköğretim Birinci Kademe	184	46,0
İlköğretim İkinci Kademe	216	54,0
Toplam	400	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; %46,’sı İlköğretim Birinci Kademe, %54,’ü İlköğretim İkinci Kademe görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, çalıştığı okul türü değişkenine ilişkin dağılım Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo-3 Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımı

Çalıştığı Okul Türü	Frekans (N)	Yüzde (%)
Devlet Okulu	254	63,5
Özel Okul	146	36,5
Toplam	400	100,0

Tablo 3 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; % 63,5’i devlet okulunda, % 36,5’i özel okulda görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, mesleki kıdem değişkenine ilişkin dağılım Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo-4 Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem	Frekans (N)	Yüzde (%)
1-5 Yıl	114	28,5
6-10 Yıl	136	34,0
11-15 Yıl	67	16,8
16-20 Yıl	42	10,5
21 Yıl ve Üzeri	41	10,3
Toplam	400	100

Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; %28,5’i 1-5 Yıl, %34,0’ı 6-10 Yıl, %16,8’i 11-15 Yıl, %10,5’i 16-20 Yıl, %10,3’ü 21 Yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, branş değişkenine ilişkin dağılım Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo-5 Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Dağılımı

Branş	Frekans (N)	Yüzde (%)
Sınıf Öğretmeni	149	37,3
Sosyal Bilgiler	51	12,8
Fen Bilgisi/Fen ve Teknoloji	36	9,0
Matematik	50	12,5
Türkçe	47	11,8
Yabancı Dil	33	8,3
Diğer	34	8,5
Toplam	400	100,0

Tablo 5 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; %37,3’ü sınıf öğretmeni, %12,8’i sosyal bilgiler, %9,0’ı fen bilgisi/fen ve teknoloji, %12,5’i matematik,%11,8’i Türkçe,%8,3’ü yabancı dil,%8,5’i diğer branşlarda öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumları değişkenine ilişkin dağılım Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo-6 Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet-içi Eğitim Alma Durumları Değişkenine Göre Dağılımı

Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet-içi Eğitim Alma Durumu	Frekans (N)	Yüzde (%)
Evet	159	39,8
Hayır	241	60,3
Toplam	400	100,0

Tablo 6 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin; %39,8’i demokratik eğitim konusunda hizmet- içi eğitim alan,%60,3’ü demokratik eğitim konusunda hizmet- içi eğitim almayan öğretmenlerden oluşmaktadır.

IV.1.1.2. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde; öğretmenlerin cinsiyet değişkenlerine göre, Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına yönelik bulguları içermektedir.

Tablo-7 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Cinsiyetler Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru1. Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Bayan	239	3,46	,562	2,110	345,078	,035
Erkek	161	3,34	,558			

Tablo 7 incelediğinde; “Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-8 Öğretmenlerin “Öğrenciler Her Konuda Yardım İstediklerinde Onlara Yardım Ederim” ile İlgili Davranışlarını İlişkin Cinsiyetler Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t -Testi Sonuçları

Soru35. Öğrenciler her konuda yardım istediklerinde onlara yardım ederim.	N	X	Ss	T	Sd	P
Bayan	239	3,69	,490	2,464	287,809	,014
Erkek	161	3,55	,622			

Tablo 8 incelediğinde; “Öğrenciler her konuda yardım istediklerinde onlara yardım ederim” ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

IV.1.1.3. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin çalıştığı okul kademesi değişkenine göre, “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo-9 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru1. Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	3,51	,523	3,248	397,012	,001
İlköğretim İkinci Kademe	216	3,32	,584			

Tablo 9 incelendiğinde; “ Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-10 Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arasında Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru2. Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim.	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	3,13	,747	-2,861	364,067	,004
İlköğretim İkinci Kademe	216	3,32	,645			

Tablo 10 incelendiğinde; “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre İlköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-11 Öğretmenlerin “Sınıftaki Öğrencilere Söz Verirken Her Öğrenciye Eşit Şekilde Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru3. Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit şekilde davranırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	3,66	,570	2,225	384,046	,027
İlköğretim İkinci Kademe	216	3,53	,553			

Tablo 11 incelendiğinde; “Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit şekilde davranırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-12 Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru22. Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	3,67	,493	3,132	394,686	,002
İlköğretim İkinci Kademe	216	3,51	,528			

Tablo 12 incelendiğinde; “Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-13 Öğretmenlerin “Öğrencilerle Ayrım Yapmadan Yeterince İlgilenirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru29. Öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenirim.	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	3,66	,539	2,252	387,187	,025
İlköğretim İkinci Kademe	216	3,54	,535			

Tablo 13 incelendiğinde; “Öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenirim” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

IV.1.1.4. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin çalıştığı okul türü değişkenine göre, “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo-14 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru1. Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,47	,574	3,144	323,586	,002
Özel Okul	146	3,29	,527			

Tablo 14 incelendiğinde; “ Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-15 Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru2. Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,07	,724	-6,390	366,976	,000
Özel Okul	146	3,51	,554			

Tablo 15 incelendiğinde; “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-16 Öğretmenlerin “Sınıftaki Öğrencilere Söz Verirken Her Öğrenciye Eşit Şekilde Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru3. Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit şekilde davranırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,65	,539	2,932	280,593	,004
Özel Okul	146	3,48	,590			

Tablo 16 incelendiğinde; “Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit şekilde davranırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-17 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Durumlarını Dikkate Almadan Hepsine Eşit Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru5. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,79	,479	3,726	282,364	,000
Özel Okul	146	3,60	,520			

Tablo 17 incelendiğinde; “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-18 Öğretmenlerin “Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Kademesi Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru6. Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,69	,481	2,859	259,743	,005
Özel Okul	146	3,53	,578			

Tablo 18 incelendiğinde; “ Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-19 Öğretmenlerin “Değerlendirmelerde Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru17. Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,72	,469	2,609	265,364	,010
Özel Okul	146	3,58	,549			

Tablo 19 incelendiğinde; “Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-20 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru19. Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	2,83	,773	-4,132	350,977	,000
Özel Okul	146	3,13	,635			

Tablo 20 incelendiğinde; “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre öze okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-21 Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Gereken Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru20. Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,27	,647	-2,195	323,294	,029
Özel Okul	146	3,41	,595			

Tablo 21 incelendiğinde; “Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım ” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-22 Öğretmenlerin “Sınıf İçi ve Dışı Etkinliklerde Öğrencilerin Sosyal ve Kültürel Özelliklerine Uygun Olarak Çeşitliliğe Yer Veririm ” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru21. Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,26	,687	-2,350	332,853	,019
Özel Okul	146	3,42	,608			

Tablo 22 incelendiğinde; “Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm ” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-23 Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru22. Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,65	,518	3,201	310,428	,001
Özel Okul	146	3,48	,501			

Tablo 23 incelendiğinde; “Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-24 Öğretmenlerin “Sınıf Ortamını Demokratik Eğitimi Destekleyici Nitelikte Düzenlerim ” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru26. Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici düzenlerim.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,41	,645	-2,190	347,221	,029
Özel Okul	146	3,55	,539			

Tablo 24 incelendiğinde; “Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-25 Öğretmenlerin “Sınavların Türleri ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru32. Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,19	,867	-3,237	350,458	,001
Özel Okul	146	3,45	,715			

Tablo 25 incelendiğinde; “Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-26 Öğretmenlerin “Sınıf İçi Etkinliklerin Seçilmesinde Öğrencilerin Görüşlerine Başvururum” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru33. Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvururum.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,26	,731	-4,066	369,121	,006
Özel Okul	146	3,53	,553			

Tablo 26 incelendiğinde; “Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvururum ” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-27 Öğretmenlerin “Güncel Olayları Sınıf İçi Etkinliklerle Birleştirip Tartışarak Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Çalıştıkları Okul Türü Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru34. Güncel olayları sınıf içi etkiliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	3,35	,743	-2,051	346,007	,041
Özel Okul	146	3,49	,624			

Tablo 27 incelendiğinde; “Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre özel okulda çalışan öğretmenler, devlet okulunda çalışan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

IV.1.1.5. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin mesleki kıdem durumu değişkenlerine göre, “Sınıf içi demokratik öğretmen davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo-28 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendilerine Güvenen Bireyler Olarak Yetişebilmeleri İçin Çaba Harcarım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Soru1. Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.	Gruplar Arası	5,755	4	1,439	4,704	,001
	Gruplar İçi	120,823	395	,306		
	Toplam	126,578	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
3,36	3,43	3,28	3,36	3,73		

Tablo 28 incelediğinde; “Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım” ile ilgili soru hakkında, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, mesleki kıdem durumları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($X=3,73$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-29 Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru2. Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim.	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	5,080	4	1,270	2,636	,034
	Gruplar İçi	190,297	395	,482		
	Toplam	195,378	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
3,09	3,26	3,24	3,48	3,27		

Tablo 29 incelediğinde; “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim” ile ilgili soru hakkında, öğretmenlerin görüşlerine ilişkin değerlendirmeleri, mesleki kıdem durumları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemi 16 -20 yıl arası olan öğretmenler ($X=3,48$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-30 Öğretmenlerin “Değerlendirmelerde Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru17.	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım.	Gruplar Arası	2,539	4	,635	2,544	,039
	Gruplar İçi	98,571	395	,250		
	Toplam	101,110	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
3,68	3,64	3,58	3,62	3,88		

Tablo 30 incelediğinde; “Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım” ile ilgili soru hakkında, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, mesleki kıdem durumları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($X=3,88$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-31 Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru22. Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	3,652	4	,913	3,492	,008
	Gruplar İçi	103,285	395	,261		
	Toplam	106,938	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
3,65	3,54	3,60	3,38	3,76		

Tablo 31 incelediğinde; “Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım” ile ilgili soru hakkında, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, mesleki kıdem durumları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($X=3,76$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-32 Öğretmenlerin “Öğrencilere Vatandaşlık Sorumluluklarını Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Mesleki Kıdem Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru28. Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırırım.	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	3,224	4	,806	2,617	,035
	Gruplar İçi	121,673	395	,308		
	Toplam	124,898	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
3,57	3,51	3,58	3,38	3,76		

Tablo 32 incelediğinde; “Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırırım” ile ilgili soru hakkında, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, mesleki kıdem durumları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($X=3,76$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

IV.1.1.6. Öğretmenlerin Branş Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin branş değişkenlerine göre, “Sınıf içi demokratik öğretmen davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo-33 Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru2. Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
	Gruplar	18,513	6	3,086	6,856	,000
	Arası					
	Gruplar	176,864	393	,450		
	İçi					
	Toplam	195,378	399			
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
3,02	3,41	3,50	3,50	3,34	3,36	2,94

Tablo 33 incelediğinde; “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Fen Bilgisi ve Matematik öğretmenleri ($X=3,50$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-34 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Durumlarını Dikkate Almadan Hepsine Eşit Davranırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru5. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
	Gruplar	3,359	6	,560	2,262	,037
	Arası					
	Gruplar	97,281	393	,248		
	İçi					
	Toplam	100,640	399			
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
3,74	3,51	3,72	3,68	3,83	3,73	3,82

Tablo 34 incelediğinde; “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Türkçe öğretmenleri ($X=3,83$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-35 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru19. Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
	Gruplar	12,652	6	2,109	4,042	,001
	Arası					
	Gruplar	205,026	393	,522		
İçi						
Toplam	217,678	399				
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
2,75	3,20	3,08	3,18	3,00	2,88	2,88

Tablo 35 incelediğinde; “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri ($X=3,20$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-36 Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Gereken Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru20. Sınıfa uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
Gruplar Arası	Gruplar	5,265	6	,878	2,243	,039
Gruplar İçi	Gruplar	153,775	393	,391		
Toplam	Toplam	159,040	399			
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
3,25	3,35	3,39	3,58	3,34	3,18	3,24

Tablo 36 incelediğinde; “Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Matematik öğretmenleri ($X=3,58$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-37 Öğretmenlerin “Öğrencilere Yardımseverlik Duygusunu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru22. Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
	Gruplar Arası	4,983	6	,831	3,201	,004
	Gruplar İçi	101,954	393	,259		
	Toplam	106,938	399			
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
3,69	3,55	3,31	3,58	3,53	3,52	3,65

Tablo 37 incelediğinde; “Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenleri ($X=3,69$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-38 Öğretmenlerin “Sınavların Türlerinin ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Branş Durumları Değişkeni Arasındaki Farklılıkları Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Soru32. Sınavların türlerinin ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
	Gruplar	9,032	6	1,505	2,261	,037
	Arası					
	Gruplar	261,608	393	,666		
İçi						
Toplam	270,640	399				
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
3,12	3,45	3,31	3,50	3,43	3,18	3,26

Tablo 38 incelediğinde; “Sınavların türlerinin ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım” ile ilgili olarak, öğretmenlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin branşları ile arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Matematik öğretmenleri ($X=3,50$) diğer branş öğretmenlerine göre, bu davranışa Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

IV.1.1.7. Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre, “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo-39 Öğretmenlerin “Sınıfı Güç ve Otorite Kullanmadan Yönetirim” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru2. Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,43	,632	4,805	364,971	,000
Hayır	241	3,10	,712			

Tablo 39 incelendiğinde; “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetim” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-40 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Başarı Düzeylerinin Etkisi Altında Kalmadan Hepsine Adil Davranım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru4. Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,74	,456	4,415	393,220	,000
Hayır	241	3,50	,620			

Tablo 40 incelendiğinde; “Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-41 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Fikirlerini Görüşlerini Açıklamalarına Fırsat Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru7. Öğrencilerin fikirlerini görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,69	,463	2,446	370,480	,015
Hayır	241	3,57	,537			

Tablo 41 incelendiğinde; “Öğrencilerin fikirlerini görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-42 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Benimle İlgili Her Türlü Eleştirisine Açığımdır.” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru9. Öğrencilerin benimle ilgili her türlü eleştirisine açığımdır.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,61	,514	2,683	386,474	,008
Hayır	241	3,45	,657			

Tablo 42 incelendiğinde; “Öğrencilerin benimle ilgili her türlü eleştirisine açığımdır” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-43 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Kendi İstedikleri Sosyal Kulüplerde Çalışmalarını Sağlarını ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru10. Öğrencilerin kendi istedikleri sosyal kulüplerde çalışmalarını sağlarını.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,61	,550	4,023	382,143	,000
Hayır	241	3,36	,682			

Tablo 43 incelendiğinde; “Öğrencilerin kendi istedikleri sosyal kulüplerde çalışmalarını sağlarını” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-44 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Sınıf Gösterileri, Tiyatro ve Diğer Grup Etkinliklerine İstekleri Doğrultusunda Katılmalarını Sağlarım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru11. Öğrencilerin sınıf gösterileri, tiyatro ve diğer grup etkinliklerine istekleri doğrultusunda katılmalarını sağlarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,57	,568	2,614	358,696	,009
Hayır	241	3,41	,621			

Tablo 44 incelendiğinde; “Öğrencilerin sınıf gösterileri, tiyatro ve diğer grup etkinliklerine istekleri doğrultusunda katılmalarını sağlarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-45 Öğretmenlerin “Sınıf-içi Etkinliklerde Öğrencilerin Çoğunluğu Tarafından Kabul Edilen Kararları Uygularım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru16. Sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilen kararları uygularım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,66	,488	3,391	376,615	,001
Hayır	241	3,48	,585			

Tablo 45 incelendiğinde; “Sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilen kararları uygulam” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-46 Öğretmenlerin “Sınıfta Arkadaşlarının Hak ve Özgürlüklerine Saygı Gösteren Öğrencileri Diğerlerine Örnek Gösteririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru18. Sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğerlerine örnek gösteririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,69	,505	3,410	385,314	,001
Hayır	241	3,49	,640			

Tablo 46 incelendiğinde; “Sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğerlerine örnek gösteririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-47 Öğretmenlerin “Öğrencilerin Birlikte Oturmak İstedikleri Arkadaşı ile Oturmasına İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru19. Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,18	,698	5,310	347,092	,000
Hayır	241	2,79	,725			

Tablo 47 incelendiğinde; “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-48 Öğretmenlerin “Sınıfta Uyulması Gereken Kuralları Öğrencilerle Birlikte Kararlaştırırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru20. Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,49	,583	4,493	358,697	,000
Hayır	241	3,21	,638			

Tablo 48 incelendiğinde; “Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-49 Öğretmenlerin “Sınıf İçi ve Dışı Etkinliklerde Öğrencilerin Sosyal ve Kültürel Özelliklerine Uygun Olarak Çeşitliliğe Yer Veririm ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru21. Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,44	,591	2,912	373,777	,004
Hayır	241	3,24	,697			

Tablo 49 incelendiğinde; “Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-50 Öğretmenlerin “Ödüllendirmede Eşitlik İlkesine Uyarım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru23. Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,71	,482	2,019	366,096	,044
Hayır	241	3,61	,546			

Tablo 50 incelendiğinde; “Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-51 Öğretmenlerin “Öğrencilere Sorumluluk Duygusu Kazandırırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru25. Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,72	,502	2,959	362,867	,003
Hayır	241	3,56	,560			

Tablo 51 incelendiğinde; “Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-52 Öğretmenlerin “Sınıf Ortamını Demokratik Eğitimi Destekleyici Nitelikte Düzenlerim ” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru26. Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,60	,516	4,072	384,910	,000
Hayır	241	3,37	,651			

Tablo 52 incelendiğinde; “Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-53 Öğretmenlerin “Birlikte ve İşbirlikli Öğrenmelerine İzin Veririm” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru30. Birlikte ve işbirlikli öğrenmelerine izin veririm.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,65	,517	2,823	368,227	,005
Hayır	241	3,49	,592			

Tablo 53 incelendiğinde; “Birlikte ve işbirlikli öğrenmelerine izin veririm” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-54 Öğretmenlerin “Sınavların Türleri ve Zamanlarının Belirlenmesinde Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru32. Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,53	,673	5,316	388,296	,000
Hayır	241	3,12	,873			

Tablo 54 incelendiğinde; “Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-55 Öğretmenlerin “Sınıf İçi Etkinliklerin Seçilmesinde Öğrencilerin Görüşlerine Başvururum” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru33. Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvururum.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,53	,593	4,240	377,601	,000
Hayır	241	3,24	,715			

Tablo 55 incelendiğinde; “Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvururum” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-56 Öğretmenlerin “Güncel Olayları Sınıf İçi Etkinliklerle Birleştirip Tartışarak Öğrencilerin Görüşlerini Alırım” ile İlgili Davranışlarını Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Değişkeni Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Soru34. Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım.	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	3,59	,587	4,674	386,188	,000
Hayır	241	3,28	,748			

Tablo 56 incelendiğinde; “Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım ” ile ilgili olarak öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumuna göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre buradaki davranışı daha fazla göstermişlerdir.

IV.1.1.8. Öğretmenlerin Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarına İlişkin Sorulara Verdikleri Cevapların Dağılımı

Tablo-57 Öğretmenlerin “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarına” İlişkin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bağımlı Sorular		Cinsiyet	N	X	Ss
1	Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.	Bayan	239	3,46	,562
		Erkek	161	3,34	,558
2	Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim.	Bayan	239	3,23	,664
		Erkek	161	3,23	,752
3	Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit davranırım.	Bayan	239	3,62	,575
		Erkek	161	3,55	,547
4	Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranırım.	Bayan	239	3,61	,568
		Erkek	161	3,57	,579
5	Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım.	Bayan	239	3,72	,503
		Erkek	161	3,72	,503
6	Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım.	Bayan	239	3,67	,515
		Erkek	161	3,58	,532
7	Öğrencilerin fikirlerini görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm.	Bayan	239	3,65	,494
		Erkek	161	3,57	,534
8	Öğrencilerin görüşlerini dinlerim ve onlara değer veririm.	Bayan	239	3,66	,510
		Erkek	161	3,62	,536
9	Öğrencilerin benimle ilgili her türlü eleştirisine açığımdır.	Bayan	239	3,52	,620
		Erkek	161	3,50	,593
10	Öğrencilerin kendi istedikleri sosyal kulüplerde çalışmalarını sağlarım.	Bayan	239	3,50	,614
		Erkek	161	3,40	,684
11	Öğrencilerin sınıf gösterileri, tiyatro ve diğer grup etkinliklerine istekleri doğrultusunda katılmalarını sağlarım.	Bayan	239	3,46	,633
		Erkek	161	3,50	,560
12	Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütünüün katılmasını sağlarım.	Bayan	239	3,60	,555
		Erkek	161	3,80	2,302
13	Öğrencilere, farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatırım.	Bayan	239	3,67	,522
		Erkek	161	3,65	,528
14	Sınıf içinde ve dışında demokratik davranışlarımla örnek olmaya çalışırım.	Bayan	239	3,60	,540
		Erkek	161	3,55	,591

15	Öğrencilere; birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini hatırlatırım.	Bayan	239	3,67	,504
		Erkek	161	3,65	,491
16	Sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilen kararları uygulayım.	Bayan	239	3,58	,551
		Erkek	161	3,51	,560
17	Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım.	Bayan	239	3,69	,488
		Erkek	161	3,62	,524
18	Sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğerlerine örnek gösteririm.	Bayan	239	3,58	,595
		Erkek	161	3,55	,602
19	Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.	Bayan	239	2,94	,719
		Erkek	161	2,94	,769
20	Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.	Bayan	239	3,35	,622
		Erkek	161	3,28	,644
21	Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm.	Bayan	239	3,37	,640
		Erkek	161	3,25	,692
22	Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.	Bayan	239	3,63	,510
		Erkek	161	3,53	,525
23	Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım.	Bayan	239	3,67	,522
		Erkek	161	3,61	,525
24	Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcarım.	Bayan	239	3,67	,515
		Erkek	161	3,60	,574
25	Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım.	Bayan	239	3,63	,534
		Erkek	161	3,63	,557
26	Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim.	Bayan	239	3,51	,571
		Erkek	161	3,39	,662
27	Öğrencilere insan hak ve özgürlüklerine saygılı olma bilincini kazandırırım.	Bayan	239	3,62	,527
		Erkek	161	3,58	,566
28	Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırırım.	Bayan	239	3,57	,545
		Erkek	161	3,53	,582
29	Öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenirim.	Bayan	239	3,62	,503
		Erkek	161	3,56	,590
30	Birlikte ve işbirlikli öğrenmelerine izin veririm.	Bayan	239	3,60	,548
		Erkek	161	3,48	,593
31	Öğrencilerin okula seyerek ve isteyerek gelmelerini sağlarım.	Bayan	239	3,59	,533
		Erkek	161	3,53	,602
32	Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.	Bayan	239	3,29	,824
		Erkek	161	3,26	,826
33	Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvururum.	Bayan	239	3,41	,655
		Erkek	161	3,28	,718

34	Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım.	Bayan	239	3,46	,665
		Erkek	161	3,32	,755
35	Öğrenciler her konuda yardım istediklerinde onlara yardım ederim.	Bayan	239	3,69	,490
		Erkek	161	3,55	,622

Tablo 57 de görüldüğü gibi bayan öğretmenler “Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarına ” ilişkin en olumlu görüşlerini; (X=3,72) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım”, (X=3,69) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Değerlendirmede eşitlik ilkesine uyarım”, (X=3,67) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit davranırım, Öğrencilere, farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatırım, Öğrencilere, birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini hatırlatırım, Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım, Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcarım”, (X=3,66) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin görüşlerini dinlerim ve onlara değer veririm”, (X=3,65) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin fikirlerini görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm”, sorularına verdikleri cevaplarla belirtmişlerdir.

Bayan öğretmenler “Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarına” ilişkin en olumsuz görüşlerini; (X=2,94) Çok az yaparım düzeyinde “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” sorusuna verdikleri cevapla belirtmişlerdir.

Tablo 57 de görüldüğü gibi erkek öğretmenler “Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarına” ilişkin en olumlu görüşlerini; (X=3,80) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütününün katılmasını sağladım”, (X=3,72) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım”, (X=3,65) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilere, farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatırım, Öğrencilere, birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini hatırlatırım”, (X=3,63) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım”, (X=3,62) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin görüşlerini dinlerim ve onlara değer veririm, Değerlendirmede eşitlik ilkesine uyarım”, (X=3,61) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım”, (X=3,60) Oldukça fazla yaparım düzeyinde “Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcarım” sorularına verdikleri cevaplarla belirtmişlerdir.

Erkek öğretmenler “Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarına” ilişkin en olumsuz görüşlerini; (X=2,94) Çok az yaparım düzeyinde “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” sorusuna verdikleri cevapla belirtmişlerdir.

IV.1.2. Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları İle Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri Arasındaki Farklığa Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde; öğretmenlerin cinsiyet, çalıştığı okul kademesi, çalıştığı okul türü, mesleki kıdem, branş, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumu değişkenlerine göre, Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları” arasında farklılıkların olup olmadığına yönelik bulguları içermektedir.

Tablo-58 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Cinsiyetleri Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	X	Ss	T	Sd	P
Bayan	239	124,10	9,62	1,872	330,619	,062
Erkek	161	122,22	10,16			

Tablo 58 incelediğinde; Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda; $p>0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Bulgulara göre bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarını daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-59 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Kademesi Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Kademesi	N	X	Ss	T	Sd	P
İlköğretim Birinci Kademe	184	123,80	11,08	,828	345,169	,408
İlköğretim İkinci Kademe	216	122,96	8,72			

Tablo 59 incelediğinde; Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul kademesine göre yapılan t-testi sonucunda; $p>0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Bulgulara göre ilköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlere göre sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarını daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-60 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Türü	N	X	Ss	T	Sd	P
Devlet Okulu	254	123,05	10,62	-,856	359,446	,393
Özel Okul	146	122,87	8,419			

Tablo 60 incelediğinde; Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p>0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Bulgulara göre devlet okulunda çalışan öğretmenler, özel okulda çalışan öğretmenlere göre sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarını daha fazla göstermişlerdir.

Tablo-61 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	828,274	4	207,068	2,147	,074
	Gruplar İçi	38097,024	395	96,448		
	Toplam	38925,297	399			
Değişkenlerin Düzeylere Göre Dağılımı						
1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üzeri		
X	X	X	X	X		
123,38	122,06	124,10	122,66	127,00		

Tablo 61 incelediğinde; sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin mesleki kıdem durumları arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p>0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Mesleki kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($X=127,00$) diğer mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarına Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-62 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Branşları Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Öğretmenlerin Branşları	Kaynak	Kareler	Sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
Arası İçi	Gruplar	441,854	6	73,642	,752	,608
	Gruplar	38483,444	393	97,922		
	İçi					
	Toplam	38925,298	399			
Değişkenlerin Düzeylerine Göre Dağılım						
Sınıf Öğretmeni	Sosyal Bilgiler	Fen Bilgisi	Matematik	Türkçe	Yabancı Dil	Diğer
X	X	X	X	X	X	X
122,65	124,25	121,80	124,90	123,46	122,54	125,05

Tablo 62 incelediğinde; sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin branşları arasındaki farklılığı test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda; $p>0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Diğer kategorisin bulunan branşlardaki öğretmenler ($X=125,05$) diğer branş öğretmenlerine göre, sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarına Oldukça Fazla Yaparım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo-63 Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışlarını Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları Arası Farklılıklarla Test Etmek İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Demokratik Eğitim Konusunda Hizmet İçi Eğitim	N	X	Ss	T	Sd	P
Evet	159	126,49	6,93	5,826	397,449	,000
Hayır	241	121,28	10,93			

Tablo 63 incelediğinde; Sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler, demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre sınıf-içi demokratik öğretmen davranışlarını daha fazla göstermişlerdir

V. BÖLÜM

V.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar anlatılarak, bu sonuçlardan hareket edilerek bir takım önerilerde bulunulacaktır.

V.1.1. SONUÇLAR

Bu bölümde, öğretmen denekleri ile ilgili sonuçlar ile araştırma alt problemlerine göre sonuçlar verilmektedir.

V.1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar

1. Tablo 1'i incelediğimizde ankete katılan öğretmenler cinsiyetleri bakımından (%59,8) oranında bayan öğretmenlerden, (%40,3) oranında ise erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.
2. Tablo 2'yi incelediğimizde ankete katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesi bakımından (%46,0) oranında ilköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenlerden, (%54,0) oranında ise ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.
3. Tablo 3'ü incelediğimizde ankete katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türü bakımından (%63,5) oranında devlet okulunda çalışan öğretmenlerden, (%36,5) oranında ise özel okulda çalışan öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.
4. Tablo 4'ü incelediğimizde ankete katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri bakımından (%28,5) oranında 1- 5 yıl, (%34,0) oranında 6- 10 yıl, (%16,8) oranında 11- 15 yıl, (%10,5) oranında 16- 20 yıl, (%10,3) oranında 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.
5. Tablo 5'i incelediğimizde ankete katılan öğretmenlerin branşları bakımından (%37,3) oranında Sınıf öğretmenlerinden , (%12,8) oranında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden, (%9,0) oranında Fen bilgisi/Fen ve Teknoloji öğretmenlerinden, (%12,5) oranında

Matematik öğretmenlerinden , (%11,8) oranında Türkçe öğretmenlerinden, (%8,3) oranında Yabancı Dil öğretmenlerinden, (%8,5) oranında diğer branşlara sahip öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

6. Tablo 6'yı incelediğimizde ankete katılan öğretmenler demokratik eğitim konusunda hizmet-içi eğitim alma durumları bakımından (%39,8) oranında demokratik eğitim konusunda hizmet-içi eğitim alan öğretmenlerden, (%60,3) oranında ise demokratik eğitim konusunda hizmet-içi eğitim almayan öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

V.1.1.2.Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Sonuçlar

Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütünüün katılmasını sağlarım” sorusuna en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde erkek öğretmenler vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşları ile oturmasına izin veririm” sorusuna en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde hem bayan hem de erkek öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmen cinsiyetlerine ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde bayan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesine ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım” sorusuna en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşları ile oturmasına izin veririm” sorusuna en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesine ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde ilköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım” sorusuna en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde Devlet okulunda çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim”, “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşları ile oturmasına izin veririm” sorularına en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde Devlet okulunda çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde özel okulda çalışan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin mesleki kıdem durumlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Değerlendirmede eşitlik ilkesine uyarım” sorusuna en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde 21 Yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim” sorusuna, en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde 1-5 Yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin mesleki kıdem durumlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde 21 Yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin branşlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütününe katılmasını sağlarım” sorusuna en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde Türkçe öğretmenleri vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” sorusuna en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde Türkçe öğretmenleri vermişlerdir.

Öğretmenlerin branşlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde diğer kategorisindeki branşlara sahip öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde, “Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranırım”, “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım” sorularına en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler vermişlerdir.

Sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde “Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim,” “Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm” sorularına en olumsuz görüşleri Çok az yaparım düzeyinde demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenler vermişlerdir.

Öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alma durumlarına ilişkin değişkenlerle, sınıf-içi öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyleri değerlendirildiğinde en olumlu görüşleri Oldukça fazla yaparım düzeyinde demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenler vermişlerdir.

V.1.2. ÖNERİLER

Bu bölümde, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeylerinin değerlendirilmesi ile ilgili sonuçlar ışığında, aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

V.1.2.1.Öğretmenlere Sınıf-İçi Demokratik Öğretmen Davranışları İle İlgili Bazı Öneriler

Çağımızın yükselen değeri demokrasi olduğuna göre; çağdaş eğitimin temelinde demokrasi yerini almalıdır. Eğitim sistemi amaçları, içeriği ve yöntemlerine kadar demokrasinin ve demokratik değerlerin öğrencilere kavratılabilmesi için tekrar gözden geçirilmek zorundadır.

Okullarda demokratik değerleri benimsemiş tüm kişisel ve sosyal ilişkilerinde demokratik tutum ve davranışlar gösteren, kısaca demokrasiyi sindirebilmiş bireyler yetiştirmede en önemli görev ve sorumluluklar öğretmenlere düşmektedir. Öğretmen demokratik tutum ve davranışlarıyla öğrencilere model olmalıdır, sınıfta demokrasiyi hakim kılmalıdır. Sınıf-içi etkinliklerde her zaman demokrasiyi yaşatmakla görevli öğretmenlere aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

1. Öğrenciler demokratik bir toplumda yaşamanın ne anlama geldiğini yaparak- yaşayarak öğrenmelidir. Bu durumda öğrencilerin sınıfla ilgili her türlü karar sürecine katılımı şarttır. Öğrenciler öğretmenlerinin belirlediği kararlardan kendi seçimleri sonucu belirledikleri kararları daha çok benimseyeceklerdir. Aynı zamanda da demokratik toplumlarda mevcut olan karar süreçlerine katılımı ve seçim görevini benimseyip, öğrenecektir.

2. Demokratik toplumlarda her birey kişiler arasında ayırım yapılmaksızın yasalar önünde eşit haklara sahiptir. Öğretmenlerde öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik, kültürel ve diğer bireysel farklılıklara bakmaksızın hepsine adil davranmalıdırlar.

3. Demokrasiyle yönetilen toplumlarda seçme- seçilme görevi demokrasinin işletilmesi adına en önemli süreçtir. Bir vatandaşlık görevi olan seçme-seçilme görevinin öğretmenler tarafından öğrencilere kavratılması gerekmektedir. Bunun en güzel uygulaması okul temsilcisinin, sınıf temsilcisinin, sınıf başkanının ve sosyal kulüplerde görev alacak öğrencilerin öğretmenler tarafından belirlenmesi yerine, öğrencilerin seçme-seçilme süreçlerini kullanarak kendi özgür iradeleriyle belirlemeleridir.

4. Öğretmenler demokratik değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesi için, sınıfta hoşgörü, işbirliği ve dayanışma ortamı yaratmalıdır. Öğrenci yaşayarak bu kavramları öğrenmelidir. Bu durumda kişi hak ve hürriyetlerine saygılı, özgürlüklerin bilincinde, demokrasinin önemini kavramış öğrenciler yetişecektir.

5. Öğretmenler sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetmelidirler. Böylece öğrenci demokrasilerde baskının, zorlamanın olmadığını demokratik sınıf ortamında birebir yaşayarak öğrenecektir.

6. Öğretmenler öğrencilerin fikirlerini, görüşlerini açıklamalarına fırsat tanınmalıdır. Bu durumda öğrenci demokratik bir sınıf ortamında, hem kendini ifade etmeyi öğrenecek hem de farklı fikir ve görüşlere saygılı olma bilincini kazanacaktır.

V.1.2.2.Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimiyle İlgili Bazı Öneriler

Öğretmenleri demokratik davranışlar sergileyebilmesi onların demokrasi eğitimi olarak yetişmeleri ve bu eğitimlerinin hizmet içi eğitimlerle pekiştirilmesiyle yakından ilişkilidir. Öğretmenlerin demokrasi eğitimiyle ilgili olarak bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

1.Öğretmenlere demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir. Öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda daha yapıcı bilgilere ve davranışlara sahip olmaları açısından onlara demokratik eğitim konusunda hizmet-içi eğitim verilmelidir. Öğretmenler aldıkları bu hizmet-içi eğitimle daha bilinçli davranacaklar, demokratik davranışlarıyla öğrencilerine de model oluşturacak, öğrencilerin demokrasiyi içselleştirmelerini sağlayacaklardır.

2.Öğretmen adaylarına eğitimleri süresince “Demokrasi Eğitimi” dersi verilmelidir. Öğretmenler alan bilgisi, genel kültür, meslek bilgisi alanında donanımlı kılınırken aynı zamanda demokratik davranışlarla da donatılmalıdır. Bu da alacakları demokrasi eğitimiyle mümkündür.

V.1.2.3.Okulun Demokratik Yapısı İle İlgili Bazı Öneriler

Öğretmenlerin sınıf-içi etkinliklerde demokratik davranışlar sergileyebilmesi için okulun demokratik bir yapısının olması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak okulun demokratik yapılandırılmasıyla ilgili aşağıda bazı öneriler sunulmuştur:

1. Okulun demokratik yapısı bir bütün olduğuna göre okul müdüründen, okuldaki tüm idareciler ve diğer görevlilere kadar tüm okul personeli demokratik davranışlar sergilemek durumundadır. Böylece demokratik bir yapı kurulmuş olacak okuldaki tüm bireyler demokrasiyi, demokrasinin getirilerini yaşayıp, yaşatacaktır. Ayrıca okuldaki bu demokratik yapıda öğretmenlerin demokratik davranışlar sergilemesine hem yardımcı olacak hem de pekiştirecektir.

2. Eğitimin öğretmen-öğrenci ilişkisinin ötesinde velinin de katılımıyla daha etkili, başarılı olunacağını hepimiz biliyoruz. Bu durumda veli demokrasi eğitimi konusunda bilgilendirilmelidir. Okulda öğretmenin öğrenciye gösterdiği demokratik davranışlar evde de veli tarafından gösterildiği zaman öğrenci demokrasiyi daha da içselleştirecek bir müddet sonra demokratik davranışları kendi hayatında da göstermeye başlayacaktır.

EKLER

EK 1 Öğretmenlere Uygulanan Anket Formu

EK 2 Anket Uygulaması İçin İzin Yazısı

EK 3 Anket Uygulanmasına Onay Yazıları

ANKET

DEĞERLİ ÖĞRETMEN ARKADAŞLARIM;

Öğretmen davranışlarının öğrenci ve başarısı üzerinde ne kadar etkili olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemeye yönelik bilimsel bir çalışma yapmaktayım.

Elde edilen bilgiler araştırmacı tarafından sadece bilimsel amaçlarla topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete adınızı yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği açısından lütfen bütün soruları dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun cevabı işaretleyiniz. Lütfen cevaplandırılmamış soru bırakmayınız.

Gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederiz.

Prof.Dr. Semra ÜNAL
Danışman

Ebru ÇAKMUR
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM -1-

1-Cinsiyetiniz:

a-() Bayan

b-() Erkek

2-Halen çalıştığınız okul:

a-() İlköğretim birinci kademe

b-() İlköğretim ikinci kademe

3-Çalıştığınız okul türü:

a-() Devlet Okulu

b-() Özel okul

4-Mesleki kıdeminiz:

a-() 1-5 yıl

c-() 11-15 yıl

e-() 21 yıl ve üzeri

b-() 6-10 yıl

d-() 16-20 yıl

5-Branşınız

a-() Sınıf Öğretmeni

b-() Sosyal bilgiler

c-() Fen bilgisi\Fen ve Teknoloji

d-() Matematik

e-() Türkçe

f-() Yabancı dil

g-() Diğer (belirtiniz)

6-Demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?

a-() Evet

b-() Hayır

BÖLÜM-2-

Aşağıdaki her cümleyi sırasıyla dikkatle okuyup mutlaka hepsini cevaplayınız. Aşağıdaki her ifade(1) Hiçbir zaman yapmam (2) Çok az yaparım (3) Oldukça fazla yaparım (4) Her zaman yaparım ‘’şeklinde davranışın sıklığına göre sıralanmıştır. Size hangisi uygun ise o ifadenin düzeyine (x) işareti koyunuz

	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları	Hiçbir zaman yapmam (1)	Çok az yaparım (2)	Oldukça fazla yaparım (3)	Her zaman yaparım (4)
1	Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.				
2	Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim.				
3	Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit davranırım.				
4	Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranırım.				
5	Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım.				
6	Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım.				
7	Öğrencilerin fikirlerini, görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm.				
8	Öğrencilerin görüşlerini dinlerim ve onlara değer veririm.				
9	Öğrencilerin benimle ilgili her türlü eleştirisine açıgımdır.				
10	Öğrencilerin kendi istedikleri sosyal kulüplerde çalışmalarını sağlarım.				
11	Öğrencilerin sınıf gösterileri, tiyatro ve diğer grup etkinliklerine istekleri doğrultusunda katılmalarını sağlarım.				
12	Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütünüünün katılmasını sağlarım.				
13	Öğrencilere, farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatırım.				
14	Sınıf içinde ve dışında demokratik davranışlarımla örnek olmaya çalışırım.				
15	Öğrencilere; birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini hatırlatırım.				
16	Sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilen kararları uygulayırım.				
17	Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım.				
18	Sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğerlerine örnek gösteririm.				

	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları	Hiçbir zaman yapmam (1)	Çok az yaparım (2)	Oldukça fazla yaparım (3)	Her zaman yaparım (4)
19	Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.				
20	Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.				
21	Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm.				
22	Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.				
23	Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım.				
24	Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcarım.				
25	Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım.				
26	Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim.				
27	Öğrencilere insan hak ve özgürlüklerine saygılı olma bilincini kazandırırım.				
28	Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırırım.				
29	Öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenirim.				
30	Birlikte ve işbirlikli öğrenmelerine izin veririm.				
31	Öğrencilerin okula sevecek ve isteyerek gelmelerini sağlarım.				
32	Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.				
33	Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencinin görüşlerine başvururum.				
34	Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım.				
35	Öğrenciler her konuda yardım istediklerinde onlara yardım ederim.				

BÖLÜM -3

Bu bölüme konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşüncelerinizi yazabilirsiniz.

**YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
İSTANBUL**

Enstitünüz Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum olan “İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Sınıf-İçi Davranışlarının Demokratiklik Düzeyleri” ile ilgili olarak; Kartal, Tuzla, Pendik, Ümraniye ve Kadıköy ilçelerindeki İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere yönelik olarak anket uygulayabilmem için;

Gereğinin yapılmasını bilgilerinize arz ederim.

23.03. 2007

Ebru ÇAKMUR

Öğrenci No: 254102035
Telefon : 0505 5779309

ANKET UYGULAMASI YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİDİR:

1. Pendik 700. Yıl İ.Ö.O
2. Pendik 75. Yıl Mesut Yılmaz İ.Ö.O
3. Pendik Kurtköy İ.Ö.O
4. Kartal Eczacıbaşı İ.Ö.O
5. Tuzla Çağrıbey İ.Ö.O
6. Kadıköy 60. Yıl Anadolu İ.Ö.O
7. Pendik Özel Bayramlar İ.Ö.O
8. Samandıra Özel Birikim İ.Ö.O
9. Kartal Çakabey İ.Ö.O

T.C.	
YTÜ REKTÖRLÜĞÜ	
KAYIT NO	: 9544
GELİŞ TARİHİ	: 30 Temmuz 2007
DOSYA NO	: 0001-1

Asıl

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/1411
Konu : Anket (Ebru ÇAKMUR)

4./05/2007

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimleri Enstitüsü)

- İlgi: a) Valilik Makamının 02.05.2007 tarih ve 580/1393 sayılı onayı.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.08.2003 gün ve 2430 sayılı emri.
c) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsünün 09.04.2007 tarih ve 2054 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans programı öğrencisi Ebru ÇAKMUR "**Öğretmenlerin sınıf içi Davranışlarının Demokratiklik Düzeylerini Belirleme**" konulu anket uygulaması yapma isteği İLGİ (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İLGİ (a) Valilik Oluru doğrultusunda, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru
Ek-2. Onaylı Anket soruları

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/1393
KONU : Anket (Ebru ÇAKMUR)

22/05/2007

VALİLİK MAKAMINA

- İLGİ: a) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.08.2003 gün 2430 sayılı emri.
b) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 09.04.2007 tarih ve 2054 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans öğrencisi Ebru ÇAKMUR'un "**Öğretmenlerin Sınıf içi Davranışlarının Demokratiklik Düzeylerini Belirleme**" konulu anket uygulaması yapmak isteği hakkındaki (b) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Adı geçen yukarıda belirtilen konuda, eğitim-öğretimi aksatmamak koşulu ile ilimiz Kadıköy,Kartal,Tuzla,Pendik,Ümraniye İlçeleri İlköğretim okullarında okul müdürlerinin gözetim ve sorumluluğunda, anket yapılan kişilere ait kimlik bilgilerinin yazılmaması kaydıyla İLGİ (b) yazı ekinde hazırladığı (Ek-1, 2, 3, 3/1.) sayfadan ibaret anket çalışmasını yukarıda isimleri belirtilen listelerimizdeki ilköğretim okullarımızda ilgili a) genelge esasları dahilinde okul idaresinin denetim,gözetim ve sorumluluğunda uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

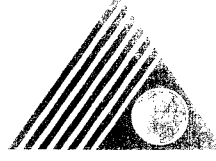
Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

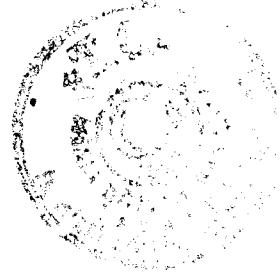
EKLER :
Ek-1. İLGİ(b) yazı ve ekleri

OLUR
22/05/2007

Hikmet DİNÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

SAYI : B.30.2.YTÜ.0.70.00.00-6300/2054
KONU : Anket (Ebru ÇAKMUR)

09-04-2007

İstanbul İl Milli Eğitim
Müdürlüğüne,
Cağaloğlu

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” Yüksek Lisans öğrencilerinden Ebru ÇAKMUR İstanbul İli Kadıköy, Kartal, Tuzla, Pendik, Ümraniye ilçelerindeki İlköğretim Okullarında öğretmenlere uygulanmak üzere “Öğretmenlerin Sınıf İçi Davranışlarının Demokratiklik Düzeylerini Belirleme” konulu anket çalışmasını Yüksek Lisans Tezi için yürütmek istemektedir.

Gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Prof. Dr. Ahmet SERPİL
Rektör

EKİ: Anket Formu (3 sayfa)
Okul Listesi (1 sayfa)

ANKET

DEĞERLİ ÖĞRETMEN ARKADAŞLARIM ;

Öğretmen davranışlarının öğrenci ve başarısı üzerinde ne kadar etkili olduğu bilinmektedir.Bu kapsamda öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının demokratiklik düzeylerini belirlemeye yönelik bilimsel bir çalışma yapmaktayım.

Elde edilen bilgiler araştırmacı tarafından sadece bilimsel amaçlarla topluca değerlendirilecektir.Bu nedenle ankete adınızı yazmanıza gerek yoktur.Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği açısından lütfen bütün soruları dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun cevabı işaretleyiniz.Lütfen cevaplandırılmamış soru bırakmayınız.

Gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederiz.

Prof.Dr.Semra ÜNAL
Danışman

Ebru ÇAKMUR
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM -1-

1-Cinsiyetiniz:

a-() Bayan

b-() Erkek

2-Halen çalıştığınız okul:

a-() İlköğretim birinci kademe

b-() İlköğretim ikinci kademe

3-Çalıştığınız okul türü:

a-() Devlet Okulu

b-() Özel okul

4-Mesleki kıdeminiz:

a-() 1-5 yıl

c-() 11-15 yıl

e-() 21 yıl ve üzeri

b-() 6-10 yıl

d-() 16-20 yıl

5-Branşınız

a-() Sınıf Öğretmeni

b-() Sosyal bilgiler

c-() Fen bilgisi\Fen ve Teknoloji

d-() Matematik

e-() Türkçe

f-() Yabancı dil

g-() Diğer (belirtiniz)

6-Demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?

a-() Evet

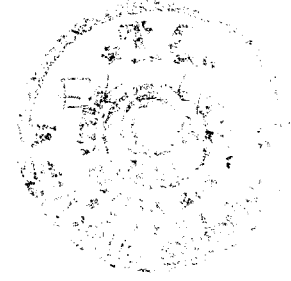
b-() Hayır

	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları	Hiçbir zaman yapmam (1)	Çok az yaparım (2)	Oldukça fazla yaparım (3)	Her zaman yaparım (4)
1	Öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olarak yetişebilmeleri için çaba harcarım.				
2	Sınıfı güç ve otorite kullanmadan yönetirim				
3	Sınıftaki öğrencilere söz verirken her öğrenciye eşit davranırım.				
4	Öğrencilerin başarı düzeylerinin etkisi altında kalmadan hepsine adil davranırım.				
5	Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını dikkate almadan hepsine eşit davranırım.				
6	Derste anlamadıkları yerleri çekinmeden sormalarını sağlarım .				
7	Öğrencilerin fikirlerini,görüşlerini açıklamalarına fırsat veririm.				
8	Öğrencilerin görüşlerini dinlerim ve onlara değer veririm.				
9	Öğrencilerin benimle ilgili her türlü eleştirisine açığım.				
10	Öğrencilerin kendi istedikleri sosyal kulüplerde çalışmalarını sağlarım.				
11	Öğrencilerin sınıf gösterileri,tiyatro ve diğer grup etkinliklerine istekleri doğrultusunda katılmalarını sağlarım.				
12	Sınıfla ilgili kararlara öğrencilerin bütününe katılmasını sağlarım.				
13	Öğrencilere,farklı düşüncelere saygılı olmaları gerektiğini sık sık hatırlatırım.				
14	Sınıf içinde ve dışında demokratik davranışlarımla örnek olmaya çalışırım.				
15	Öğrencilere;birbirlerine karşı hoşgörülü olmaları gerektiğini hatırlatırım.				
16	Sınıf-içi etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilen kararları uygularım.				
17	Değerlendirmelerde eşitlik ilkesine uyarım.				
18	Sınıfta arkadaşlarının hak ve özgürlüklerine saygı gösteren öğrencileri diğerlerine örnek gösteririm.				

	Sınıf-içi Demokratik Öğretmen Davranışları	Hiçbir zaman yapmam (1)	Çok az yaparım (2)	Oldukça fazla yaparım (3)	Her zaman yaparım (4)
19	Öğrencilerin birlikte oturmak istedikleri arkadaşı ile oturmasına izin veririm.				
20	Sınıfta uyulması gereken kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırırım.				
21	Sınıf içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerine uygun olarak çeşitliliğe yer veririm.				
22	Öğrencilere yardımseverlik duygusunu kazandırırım.				
23	Ödüllendirmede eşitlik ilkesine uyarım.				
24	Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duygusunu geliştirmek için çaba harcarım.				
25	Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırırım.				
26	Sınıf ortamını demokratik eğitimi destekleyici nitelikte düzenlerim.				
27	Öğrencilere insan hak ve özgürlüklerine saygılı olma bilincini kazandırırım.				
28	Öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını kazandırırım.				
29	Öğrencilerle ayırım yapmadan yeterince ilgilenirim.				
30	Birlikte ve işbirlikli öğrenmelerine izin veririm.				
31	Öğrencilerin okula seyerek ve isteyerek gelmelerini sağlarım.				
32	Sınavların türleri ve zamanlarının belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerini alırım.				
33	Sınıf içi etkinliklerin seçilmesinde öğrencinin görüşlerine başvururum.				
34	Güncel olayları sınıf içi etkinliklerle birleştirip tartışarak öğrencilerin görüşlerini alırım.				
35	Öğrenciler her konuda yardım istediklerinde onlara yardım ederim.				

BÖLÜM -3

Bu bölüme konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşüncelerinizi yazabilirsiniz.

ANKET UYGULAMASI YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİDİR :

1. Pendik 700. Yıl İ.Ö.O.
2. Pendik 75. Yıl Mesut Yılmaz İ.Ö.O.
3. Pendik Kurtköy İ.Ö.O.
4. Kartal Eczacıbaşı İ.Ö.O.
5. Tuzla Çağrıbey İ.Ö.O.
6. Kadıköy 60. Yıl Anadolu İ.Ö.O.
7. Pendik Özel Bayramlar İ.Ö.O.
8. Samandıra Özel Birikim İ.Ö.O.
9. Kartal Çakabey İ.Ö.O.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K.,(1994) **Eğitimde Etkili Yönetici Davranışları**. Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

Ada, S. ve Ünal, S.,(2003), **Sınıf Yönetimi**, İstanbul

Akdağ, M. ve Güneş, H., 2003, “Öğretmen Rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmasındaki Önemi” , Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 159

Akın, G., 2002, **Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Başetme Yolları**, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Aydın M., 1998, **Eğitim Yönetimi**, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara.

Başaran, İ.E., 1982, **Temel Eğitim ve Yönetimi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, No:112, Ankara.

Başaran, İ.E., 1996, **Eğitim Yönetimi**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.

Bloom, B.S., 1979, **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme** (Çev.D.A. Özçelik), Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Bursalıoğlu, Z., 1991, “**Eğitimde Yenileşme ve Demokratik Liderlik**”. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:24, Sayı:2, s.669-674. Ankara

Can, N., 2004, “Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları”, E.Ü Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 2004/1: 103-119

Canelli, M., 2006, “Türk Milli Eğitiminin Demokratik Değerler Açısından Durumu”, Köprü Dergisi, Güz 99 (Sayı: 68)

Coşkun, A., 1999, “Demokratik Öğretmen Davranışları”, Öğretmen Dünyası Dergisi, Sayı: 238: 32-35

Çetin, Ş., 2001, “İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 149

Demirel ve Diğerleri, 2002, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Pegame Yayınları, Ankara.

Demirtaş, H., 1999, “Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları”, Öğretmen Dünyası Dergisi, Sayı: 238: 32-35

Dutar, A., 2006, **Nasıl Bir Eğitim?**, İstanbul

Dewey, J., 1996, **Demokrasi ve Eğitim**, (Çev: Salih Otaran), Başarı Yayıncılık, İstanbul.

Elyıldırım, Ü.Y ve Yanıklar, C. 2004, “Demokrasi Eğitimi ve Uygulamalar” Çoluk Çocuk Dergisi

Erdem, İ., 2006, “Türkiye’nin Önemli Sorunlarından Biri: Yetiştirdiği İnsan Tipi”, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Cilt:6 (Sayı:4)

Erdoğan, İ., 1995, **Çağdaş Eğitim Sistemleri**, Sistem Yayıncılık, İstanbul

Erdoğan, İ., 2002, **Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi Sorunlar ve Çözümler**, Sistem Yayıncılık, İstanbul

Ertürk, K., 1988, **Çağdaş Bilimsel Eğitim Nedir?**, Varol Matbaası, Ankara.

Fidan, N., 1996, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınları, İstanbul.

Genç, S.Z., 2006, “Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 171: 43-53

Hesapçıoğlu, M., 1992, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Beta Basım Yayın, İstanbul.

<http://www.bebek.gov.tr/modules>

İlgar, L., 1996, **Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi**, MEB Yayınları, İstanbul.

İrban, H., 2004, **Eğitimde Demokratikleşme ve Uygulamaları**, Ankara

Karadağ, E., 2005, **Eğitim Yönetimi ve Öğretim Yöntemlerinin İlişkisi Kapsamında Drama Yönteminin Değerlendirilmesi**, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanma mış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Keskin, M.A., 2002, **Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başetme Yolları**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Maboçoğlu, M., 1999, “Demokrasi Eğitimine Uygun Öğretmen Nasıl Olmalıdır”, 8. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Trabzon

MEB, 1991, Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB, 2006, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

MEB, 2006, **İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

MEB, 2006, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

MEB, 2006, “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi”, Tebliğler Dergisi, Cilt 135 (sayı:2508).

Özdayı, N., 1998, “Eğitim Yöneticilerinin Demokrasi ve Hoşgörü Tutumları ile Liderlik Özellikleri Arasındaki İlişki”, M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 10: 221-235

Özpolat, A. 2004, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı:50

Öztürk, M., 2005, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Lisans Yayıncılık, İstanbul.

Sayın, N., 2001, **Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir

Senemoğlu, N.,2004, “Sınıf İçi Öğretmen Davranışları Üzerine Bir Araştırma”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:159-160

Terzi, A.R., 2002, “Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 155-156

Variş, F., 1994, **Eğitim Bilimine Giriş**, Alkım Yayınları, Ankara.

Yağcı, E. 1998, “Demokrasi ve Eğitim”, H.Ü. Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt: 22(Sayı:107): 15-22, Ankara

Yavuzer, H., 2000, **Okul Çağı Çocuğu**, Remzi Kitapevi, İstanbul

Yeşil, R., 2004, “İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem”, G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:5(Sayı:1): 35-41, Kırşehir

ÖZGEÇMİŞ
Ebru ÇAKMUR

Kişisel Bilgiler:

Doğum Tarihi : 18.10.1981
Doğum Yeri : Narman
Medeni Durumu : Bekâr

Eğitim:

İlkokul 1987–1992 Narman Aşık Sümmani İlköğretim Okulu
Orta Okul 1992–1995 İzmir Yahya Kemal Beyatlı İlköğretim Okulu
Lise 1995–1998 İzmir İnönü Lisesi
Lisans 1998–2002 Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi,
Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD
Yüksek Lisans 2005-2007 Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bil. Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

Çalıştığı Kurumlar:

03.04.2003–01.08.2003 İzmir Fatih Dershanesi (Fizik Öğretmeni)
10.09.2003–Devam ediyor Semiha Kıraç İÖO (Fen Bilgisi Öğretmeni)